

Nr 17

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunalförbund, m. m., ävensom i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottet ha båda kamrarna den 5 april 1957 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 150, vari Kungl. Maj:t, under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 8 mars 1957, föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna förslag till

- 1) lag om kommunalförbund; samt
- 2) lag angående ändring i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft de i anledning av propositionen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motionerna nr 504 i första kammaren av herr *Gunnar Andersson* och nr 645 i andra kammaren av herr *Sköldin m. fl.* Vad i motionerna hemställas återgives i det följande under avsnitten B. Kommunalförbund, Huvudfrågor i förslaget, Kommunalförbundens organisation och Medlemmarnas inflytande på verksamheten.

Inledning

I anledning av framställning från riksdagen i skrivelse den 7 maj 1952 tillkallades, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, den 9 mars 1953 sakkunniga för att verkställa en översyn av lagstiftningen om kommunalförbund och av vissa delar av lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning ävensom därmed sammanhängande frågor. De sakkunniga, som antogo benämningen *kommunalförbundskommittén*, avlämnade den 17 maj 1956 betänkande i ämnet (SOU 1956: 19),
1 — Bihang till riksdagens protokoll 1957. 5 saml. 2 avd. Nr 17

innefattande bl. a. förslag till ny lag om kommunalförbund och förslag till lag angående ändring i 1919 års lag om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning. Kommitténs förslag var enhälligt utom såvitt angick frågan om indelningsärendenas handläggning i första instans.

Över kommitténs förslag avgåvos yttranden av ett stort antal myndigheter och organisationer, däribland kammarkollegiet, skolöverstyrelsen, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser, Svenska landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet, Svenska landstingsförbundet samt förvaltningsutskotten i elva landstingskommuner. Skolöverstyrelsen överlämnade yttranden från aderton folkskolinspektörer, överståthållarämbetet från Stockholms stadsfullmäktige och länsstyrelserna bl. a. från 140 landskommuner, 54 städer, 27 köpingar, vissa lokala statsmyndigheter och vissa kommunala samarbetsorgan.

Det genom propositionen framlagda förslaget till ny lag om kommunalförbund avser främst att så långt möjligt anpassa förbundens organisation efter den vanliga kommunala organisationen samt att stärka medlemskommunernas inflytande på förbundens verksamhet ävensom att tillgodose kravet på offentlighetskontroll i fråga om förbunden. Lagen skiljer sig från nu gällande lagstiftning i ämnet främst därutinnan, att för kommunalförbund skola finnas dels ett beslutande organ, kallat förbundsfullmäktige, och dels ett verkställande organ, kallat förbundsstyrelse. Förbundsfullmäktige skola utses av medlemskommunernas fullmäktige, och valbarheten inskränkes till ledamöterna av dessa senare fullmäktige. Antalet förbundsfullmäktige får bestämmas av medlemskommunerna själva. Förbundsstyrelsen skall utses av förbundsfullmäktige. För valbarhet till ledamot och suppleant i förbundsstyrelsen skall ej gälla annan inskränkning än som följer av kommunallagens motsvarande bestämmelser om kommuns styrelse. Jämväl antalet ledamöter i förbundsstyrelsen få kommunerna i regel själva bestämma.

På ett och samma kommunalförbund skola enligt förslaget få läggas flera angelägenheter, under förutsättning att de äro gemensamma för samtliga medlemskommuner.

I propositionen behandlas frågan om när samarbete mellan kommuner bör ske genom avtal och när kommunalförbund lämpligen bör komma i fråga. Den interkommunala avtalsrätten har icke ansetts böra särskilt regleras.

Propositionen innehåller därjämte förslag till lag angående ändring i 1919 års lag om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning. Förslaget utgör resultatet av en översyn av lagens bestämmelser med undantag för reglerna i 3 § om förutsättningarna för indelningsändring. Ändringarna avse främst föreskrifterna om ekonomisk reglering, tiden för indelningsändringens ikraftträdande, frågor om nyval m. m.

Författningsförslagen äro avsedda att träda i kraft den 1 januari 1958.

I det följande redogöres i korthet för vad som förekommit under lagstiftningsärendet; i övrigt må hänvisas till vad *föredragande departementschefen, statsrådet Hedlund*, anfört vid föredragning av ärendet i statsrådet (propositionen s. 30—168) samt till kommittébetänkandet.

Kommunalförbundslagstiftningen

A. Allmänna synpunkter på samverkan mellan kommuner

Kommuner kunna samverka dels i privaträttsliga, dels i offentligrättsliga former. Samverkan i privaträttsliga former innebär, att kommunerna avtala om lösandet av kommunal uppgift. Avtal kan innebära antingen att kommunerna handha uppgiften var för sig men under utövande av visst samarbete eller att en av kommunerna skall ombesörja uppgiften även för den eller de övriga kommunernas räkning eller att kommunerna handha uppgiften gemensamt. Även utrednings- och förhandlingsuppgifter kunna av kommuner lösas i samråd i privaträttsliga former genom så kallade samarbetsnämnder eller liknande, vilka kunna vara permanenta eller tillsättas för viss fråga. — Offentligrättslig samverkan kan stundom försiggå i enkel form; sålunda kan Kungl. Maj:t eller domkapitel under vissa betingelser ålägga kommun att inom sitt skolväsende undervisa barn från grannkommun. En annan genom lag reglerad form av samarbete mellan kommuner är kommunalförbund. Den gemensamma förvaltningen är här överlåten åt ett offentligrättsligt subjekt. Kommunalförbund ha icke beskattningsrätt; det ankommer på medlemskommunerna att tillskjuta medel för förbundens verksamhet. På grund därav anses ett kommunalförbund i allmänhet icke utgöra kommun. Organ för kommunal samverkan, vilket utrustats med beskattningsrätt, anses däremot allmänt såsom specialkommun; exempel på sådana äro kyrklig samfällighet och tingslag.

Av en översikt i kommunalförbunds-kommitténs betänkande (s. 54—62) framgår, att samverkan mellan kommuner förekommer i stor omfattning; kommittén har, på grundval av uppgifter infordrade under år 1953, redovisat 616 privaträttsliga avtal om samverkan mellan primärkommuner och 181 kommunalförbund mellan sådana kommuner. De vanligaste typerna av avtal voro avtal om eldsläckning (236 st.), skolväsen (79 st.) och fattigvård (73 st.). Av kommunalförbunden voro 8 regionplaneförbund, därav några med stort antal medlemmar; av återstoden avsågo 98 polisväsen, 25 fattigvård, 12 brandförsvär och 5 vattenledningsföretag. De återstående fördelade sig på sjuutton olika slags förvaltningsuppgifter. På landstingsplanet funnos två kommunalförbund, båda avseende arbetshem. Landstingen bedrovo omfattande samarbete genom avtal.

I årsbok för Sveriges kommuner 1956 redovisades sammanlagt 229 kommunalförbund.

Kommunalförbundskommittén framhöll, att de nya storkommunerna snart nog visat sig vara för små för att på egen hand kunna fullgöra de kommunala uppgifterna; detta vore mest iögonfallande i fråga om skolväsendet och polisväsendet. Kommittén yttrade vidare, att hur stora kommuner som än skapades, ett visst behov av samarbete mellan kommuner ändå alltid komme att finnas; kommungränser kunde nämligen aldrig dragas så, att icke något bebyggelseområde hade närmare anknytning till grannkommun än till den egna kommunens centrum. Kommittén hänvisade vidare bl. a. till att de anläggningar, som erfordras för lösning av tätorternas vatten- och avloppsfrågor, måste utföras med hänsyn till de geografiska förhållandena och därför ofta nog komme att sträcka sig över kommungränserna.

I betänkandet redovisade kommittén resultatet av en *genomgång av olika kommunala förvaltningsområden med syfte att klarlägga behovet av och lämpliga former för samarbete mellan kommuner*.

I fråga om *skolväsendet* förordade kommittén bildande av kommunalförbund endast i de fall, då ingående av avtal visade sig icke lämpligen kunna ske. Behovet av samarbete angående enhetsskolan vore enligt kommittén framträdande endast när det gällde skolans högstadium men kunde stundom lämpligen böra omfatta alla stadier av skolan. Kommunalförbundet syntes kommittén vara den bättre samarbetsformen, då ett relativt stort antal kommuner skulle samarbeta, liksom då vederbörande kommuner vore förhållandevis jämnstora och var och en av kommunerna därför kunde tänkas vilja ha medbestämmanderätt i fråga om den gemensamma uppgiften. Därjämte kunde kommunalförbundsformen behöva tillgripas, då kommunerna icke kunde enas om det erforderliga samarbetet. Samarbete mellan kommuner angående yrkesskoleväsendet borde enligt kommitténs mening lämpligen ske i avtalets form.

Beträffande *polisväsendet* omfattade enligt kommittén det behövliga kommunala samarbetet så begränsade uppgifter, att bildande av kommunalförbund för ändamålet i och för sig kunde synas onödigt. Kommittén framhöll emellertid, att med nuvarande lagstiftning samtliga gemensamma uppgifter icke tillfredsställande kunde lösas avtalsvägen, enär i gemensamma polisdistrikt val av befattningshavare skola förrättas och yttranden över tjänstetillsättningar avgivas av de i distriktet ingående kommunerna var för sig, såvida de icke bildat kommunalförbund för polisverksamhetens upprätthållande (11 § 3 mom. resp. 13 § 2 mom. polislagen). På grund härav vore det enligt kommitténs mening, om polisväsendet icke förstatligades, synnerligen angeläget, att en sådan revision av polislagstiftningen företoges, att samarbete genom avtal möjliggjordes i full utsträckning.

På *brandväsendets* område vore enligt kommittén avtal i allmänhet att föredraga framför kommunalförbund utom då samarbete skulle etableras mellan några i fråga om folkmängd och ekonomiska resurser relativt jäm-

spelta kommuner, vilka hade brandförsvar, som stode på ungefär samma nivå. Förbundets område borde som regel icke i någon riktning överstiga två mil utom i fråga om rena landsbygdsområden, där området kunde ha en högsta utsträckning av tre mil.

För *socialvårdens* del föreläge enligt kommitténs uppfattning knappast behov av samverkan genom kommunalförbund annat än i fråga om anläggning och drift av ålderdomshem. Kommittén förordade dock, att kommunalförbund för detta ändamål endast i undantagsfall skulle ingås.

Regionplan avser enligt 126 § byggnadslagen gemensam planläggning i ett eller flera hänseenden för två eller flera kommuner eller tätare befolkade samhällen beträffande grunddragen för markens användning, såsom i fråga om viktigare trafikleder, flygplats, områden för tätbebyggelse och områden för friluftsliv samt anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

Om upprättande av regionplan förordnar Kungl. Maj:t. Där sådant förordnande meddelats, skola jämlikt 128 § byggnadslagen de kommuner och samhällen, som beröras av planen, bilda regionplaneförbund för handläggning av frågor rörande planen. Beträffande sådant förbund skall, med vissa i byggnadslagen angivna avvikelser, lagen om kommunalförbund äga tillämpning.

Under hänvisning bl. a. till att en kommunalförbunds lag, som skulle kunna bereda lämpliga former för samverkan mellan så stort antal kommuner, som regionplaneinstitutet stundom påfordrade, knappast torde kunna utformas så, att den samtidigt bleve ett smidigt instrument för det samarbete, varav behov föreläge på övriga områden av den kommunala verksamheten, uttalade kommittén, att det icke torde vara ändamålsenligt att utarbeta en ny sådan lag med hänsyn till behovet av samarbete på förevarande område.

Det samarbete mellan kommuner, som erfordrades i fråga om *vatten- och avloppsanläggningar*, torde enligt kommittén bäst regleras genom avtal. Endast då fråga vore om särskilt kostnadskrävande företag eller då företaget vore gemensamt för fler än två kommuner syntes, anförde kommittén, kommunalförbund vara att föredraga framför avtal.

Kommunal samverkan på övriga områden borde enligt kommitténs mening med fördel kunna äga rum genom avtal i stället för genom kommunalförbund.

Sammanfattningsvis uttalade kommittén, att kommittén vid val mellan avtal och kommunalförbund i princip rekommenderade samarbete genom avtal före samarbete genom kommunalförbund, när den förra formen vore enklare och innebure ett mindre ingrepp i den kommunala förvaltningen än den senare. Kommunalförbundsformen borde emellertid enligt kommitténs mening användas, då fråga vore om samarbete beträffande mera betydande kommunala förvaltningsuppgifter eller då de i samarbetet deltagande kommunerna vore förhållandevis många.

Av de tre avtalstyper, för vilka tidigare redogjorts, rekommenderade

kommittén i första hand den, där den ena kommunen handhar den gemensamma angelägenheten i egen regi även för den eller de andras räkning. När fråga vore om samarbete mellan kommuner, som vore relativt jämspelta i fråga om storlek och ekonomiska resurser, torde enligt kommittén kommunerna ofta nog finna den avtalstyp lämpligast, där kommunerna handha angelägenheten i gemensam regi antingen i form av bolag, förening eller stiftelse eller genom ett särskilt tillsatt förvaltningsorgan. Kommunalt samarbete i form av bolag eller förening borde enligt kommitténs mening komma till användning då det gällde drivande av en rörelse av något slag — t. ex. vatten- eller elektricitetsförsörjning eller trafikföretag — eller anställande av gemensam tjänsteman, exempelvis distriktsarkitekt.

Om *den rättsliga naturen av avtal mellan kommuner* anförde kommittén bl. a. följande.

Ett avtal mellan kommuner om samarbete för att lösa en viss förvaltningsuppgift utgör en närmast civilrättslig överenskommelse. Detta innebär, att varje kommun kommunalrättsligt behåller sin beslutanderätt i fråga om den uppgift, som avtalet avser. Civilrättsligt blir däremot kommunen beroende av avtalets innehåll. Tvist om avtalets rätta innehåll skall därför avgöras av allmän domstol eller, om avtalet innehåller skiljedoms-klausul, av skiljemän. Av avtalets civilrättsliga natur följer också, att dess användbarhet formellt är begränsad i vad angår fullgörandet av uppgifter, som äro offentligrättsligt reglerade. I den mån de avtalsslutande kommunerna äro genom sådan reglering förpliktade att var för sig genom egna organ fullgöra viss förvaltningsuppgift, kunna de givetvis icke genom ett civilrättsligt avtal omintetgöra denna förpliktelse.

Kommittén anförde vidare, att det skulle möta betydande svårigheter att reglera den interkommunala avtalsrätten i lag. Det vore, framhöll kommittén, av vikt att stor frihet rådde i fråga om avtalens utformning. En reglering skulle därför endast kunna givas ett så allmänt innehåll, att värdet av densamma finge antagas bliva ringa. Något egentligt behov av en offentligrättslig reglering hade enligt kommitténs mening icke heller hittills gjort sig gällande, utan de allmänna civilrättsliga reglerna hade visat sig tillfyllest för reglering av samarbetet. Med hänsyn därtill ansåg kommittén övervägande skäl tala för att låta formerna för avtal om samarbete mellan kommuner av olika slag förbliva helt oreglerade.

I frågan om bildande av *specialkommuner* för samverkan mellan kommuner framhöll kommittén till en början, att någon allmänt vedertagen definition av begreppet kommun icke funnes men att kommittén för sin del ansåge, att ett av de konstitutiva dragen för en kommun vore, att samsälligheten ägde direkt beskattningsrätt. Kommittén anförde i det följande bl. a.:

Om en för två eller flera kommuner gemensam förvaltningsuppgift överflyttas på en specialkommun, förlora primärkommunerna allt direkt inflytande på denna uppgift. Endast indirekt kunna de få ett visst inflytande på uppgiften, nämligen om ledamöterna av specialkommunens beslutande organ väljas av de primärkommunala organen. Ledamöterna i det specialkommunala organet skulle då bli att betrakta som ombud för primärkommunerna. Primärkommunernas inflytande på en uppgift, som uppdrages åt en specialkommun, kan alltså endast bliva ytterst ringa. Då det givetvis icke kan ifrågakomma att tillskapa specialkommuner för annat än betydelsefulla kommunala uppgifter, skulle bildande av dylika kommuner innebära en stark splittring av den kommunala förvaltningen. Den allvarligaste konsekvensen härav är, att var och en av primärkommunerna skulle komma att sakna nödig överblick över sin finanshushållning, varigenom svårighet skulle uppstå att i ekonomiskt hänseende samordna de olika kommunala förvaltningsuppgifterna. På grund av det anförda anser kommittén, att utvägen att bilda specialkommuner för att åstadkomma nödig samverkan mellan kommuner icke bör tillgripas, såvida mindre genomgripande samarbetsformer skulle visa sig vara tillfyllest för ändamålet.

I anslutning härtill yttrade kommittén, att kommittén icke funnit något förvaltningsområde, där icke erforderlig samverkan borde kunna åstadkommas i annan form än genom specialkommun, varför kommittén icke ansett sig böra framlägga förslag om bildande av sådana kommuner.

Om vad som framkom vid *remissbehandlingen* i förevarande del må i huvudsak hänvisas till vad föredragande departementschefen yttrade därom vid anmälan av lagförslaget i statsrådet (propositionen s. 34, 40—46, 47—49 och 50).

Här må emellertid framhållas, att *socialstyrelsen* — med understrykande av att på socialvårdens område stort behov av kommunal samverkan föreläge — framhöll, att sådan samverkan endast undantagsvis behövde ske i form av kommunalförbund; styrelsen hade under tiden efter kommunindelningsreformens genomförande icke kommit i kontakt med något fall, där icke samarbetet mellan primärkommunerna på socialvårdens område lika väl kunnat ordnas genom avtal som genom kommunalförbund enligt kommittéförslaget.

I ett stort antal remissyttranden gjordes uttalanden om kommitténs allmänna inställning, att avtal vore att föredraga framför kommunalförbund. Därvid anslöt man sig med få undantag till kommitténs uppfattning.

Kanmarkkollegiet hade emellertid en avvikande mening. Det mått av myndighetskontroll, som kommunalförbund medförde genom förbundsordningens fastställande, syntes kollegiet i många fall vara att föredraga framför mer eller mindre fornlösa avtal om fullgörande av kommunala uppgifter. Kollegiet anförde vidare.

En avtalsmässig reglering av samarbetet torde medföra samma olägenheter, som ansetts vara förenade med kommunalförbundet i dess nuvarande form. Mot dessa kommunalförbund har icke utan fog riktats den

anmärkningen, att de icke lämna möjlighet till närmare insyn i verksamheten från de anslutna kommunernas sida. Enligt kollegiets mening kan man med lika stort fog rikta samma anmärkning mot ett avtal, som ofta icke heller ger större möjligheter till inblick från vederbörande kommuners sida i samarbetsverksamheten än de nuvarande kommunalförbunden. Uppgifternas handhavande och verksamhetens utformning kunna till väsentliga delar bliva undandragna kommunernas inflytande. Då det allenast gäller smärre förvaltningsuppgifter torde dock den bristande insynen vara av mindre betydelse. Så snart det åter rör sig om mera betydelsefulla samarbetsuppgifter torde olägenheterna bli mera framträdande. I stort sett kan väl beträffande avtalsformen sägas att densamma långt ifrån är ägnad att främja den möjlighet till insyn i verksamheten, som utgör ett huvudsyfte med den föreslagna nya kommunalförbundsformen.

Åtskilliga remissinstanser gävo uttryck för uppfattningen, att osäkerhet rådde rörande de mellankommunala avtalen till följd av att särskilda regler om sådana avtal saknades. Härutinnan anförde *kammarkollegiet*, att den kommunala verksamheten genom olika former av delegation kunde undandragas offentlig insyn och kontroll och att den kommunala besvärsrätten kunde bli illusorisk, ävensom att det vore en outredd fråga, i vad mån fullständig avtalsfrihet borde råda på området. Kollegiet ifrågasatte, om ej i viss utsträckning myndighetsprövning borde ske även av avtal mellan kommunerna rörande handhavandet av kommunala förvaltningsuppgifter. *Svenska landskommunernas förbund* framhöll, att frågan om vilka samarbetsuppgifter, som borde och kunde lösas genom civilrättsliga avtal, vore av stor betydelse. Förefintligheten av vissa i lagtext och lagmotiv sanktionerade avtalsområden inom den specialreglerade förvaltningen syntes, anförde förbundet, antyda, att avtalsområdet på andra dylika områden vore begränsat.

I anslutning till vad kommittén yttrat i frågan om bildande av specialkommuner anförde *kammarkollegiet* följande.

Den av kommittén föreslagna nya formen för kommunalförbund är avsedd att komma till användning endast i fråga om verkligt betydande samarbetsuppgifter. I stort sett kommer emellertid ett dylikt förbund allenast formellt att skilja sig från en specialkommun, i vart fall därest specialkommunens fullmäktige utses bland ledamöterna av delkommunernas fullmäktige. Den omständigheten, att förbundet icke har den särskilda direkta beskattningsrätt, som anses konstitutiv för en kommun, torde i realiteten icke verka större skillnad, då någon begränsning av medlemskommuns skyldighet att bidra till kostnaderna för förbundets verksamhet icke skulle föreligga. Enligt kommitténs förslag skall ju för övrigt för förbund, vilket handhar förvaltningsuppgift, som det enligt särskild författning åligger kommun att vårda, författningens bestämmelser om kommun gälla (2 § i lagförslaget). Den särskilda beskattningsrätt, som tillkommer en specialkommun, torde i själva verket icke vara mera ägnad att inge betänkligheter än den obegränsade rätt att besluta utgifter, som kan konstitueras genom kommunalförbund eller avtal, då rätten att åsamka utgifter binder kommunerna i samma utsträckning som den särskilda beskattningsrätten.

Flertalet remissinstanser anslöto sig till kommitténs uppfattning i denna fråga.

Föredragande departementschefen uttalar, att det torde finnas all anledning att räkna med att den interkommunala verksamheten kommer icke endast att fortsätta utan att bli än livligare och att utsträckas till att omfatta nya förvaltningsområden. Härvid hänvisar departementschefen främst till att enhetsskolans genomförande med säkerhet kommer att medföra ett starkt ökat interkommunalt samarbete på skolväsendets område. Även på andra områden, såsom inom polisväsendet och beträffande tätorternas vatten- och avloppsfrågor, torde man enligt departementschefen kunna räkna med behov av kommunalt samarbete. Departementschefen yttrar härvidlag:

»På grund av denna fortgående och väntade utveckling framstår det som alltmer angeläget att finna ändamålsenliga former för det interkommunala samarbetet. Härvidlag bör emellertid enligt min mening kommunerna i största möjliga utsträckning lämnas frihet att själva skapa de verksamhetsformer, de anser lämpliga. Såsom jag framhållit i olika sammanhang är jag nämligen av den uppfattningen att kommunerna bäst fyller sina många uppgifter som lokala samhällsorgan, om de åtnjuter stor frihet på det organisatoriska området. Lagstiftarens uppgift bör vara att fastställa det minimum av regler, som erfordras för att ge de berörda kommunerna och dessas medlemmar garantier för handläggning av ärendena under tillfredsställande former. Mot varandra måste alltså vägas å ena sidan betydelsen av att kommunerna åtnjuter största möjliga frihet och utrymme för lokala anordningar och å andra sidan behovet av garantier för att denna frihet ej missbrukas.»

Efter att ha redogjort för de olika av kommittén avhandlade formerna för samverkan mellan kommuner — samarbetsnämnder, privaträttsliga avtal, kommunalförbund och specialkommuner — anför departementschefen:

»Uppenbarligen möter många vanskliga avvägningsproblem när det gäller att i varje särskilt fall välja *den rätta formen för kommunalt samarbete*. De huvudlinjer som kommittén dragit upp för lösningen av de kommunala samarbetsfrågorna synes mig dock riktiga. De lämnar kommunerna stor frihet på detta område samtidigt som de ställer till kommunernas förfogande en i lag reglerad organisationsform för samarbete på de viktigare områdena. Jag anser mig därför kunna godtaga kommitténs allmänna ståndpunktstagande till de huvudprinciper efter vilka kommunala samarbetsproblem bör lösas.

De former av samarbete som framför allt påkallar uppmärksamhet i detta sammanhang är samarbete genom avtal och samarbete genom bildande av kommunalförbund. Att närmare ange när den ena eller andra samarbets-

formen bör komma till användning är uppenbarligen icke möjligt med hänsyn till de vitt skilda förhållanden som här möter. Avtalet har ju den fördelen framför kommunalförbund att det utgör en smidigare och billigare samarbetsform och innebär ett betydligt mindre ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten och förvaltningen än kommunalförbund. Helt allmänt sett synes därför avtalsformen vara att föredraga framför kommunalförbund i fråga om angelägenheter, där det på grund av uppgifternas mindre vikt eller omfattning eller av andra orsaker icke kan anses erforderligt med ett särskilt beslutande organ. En viktig begränsning i möjligheten att begagna avtalsformen ligger dock däri, att vissa uppgifter av offentlighetsrättslig natur, som åvilar kommunerna, icke genom avtal kan överlåtas å andra organ än kommunens egna.

En konsekvens av avtalsformen blir emellertid, såsom kammarkollegiet framhållit, att många kommuner ställes utanför det direkta ansvaret för lösningen av mer eller mindre svårlösta kommunala frågor med därav föranledda risker för kommunalförvaltningens funktionsduglighet, då avtalet till äventyrs upphör. Avtalsformen för vidare med sig att förfarandet vid fattande av beslut kan bli omständligt och om kommunerna skall besluta var för sig i en angelägenhet kan, för det fall att kommunerna fattar olika beslut, betydande svårigheter och olägenheter inträda. Även i fråga om förvaltning och verkställighet kan under sådana förhållanden svårlösta problem uppstå. Och olika uppfattningar om avtalets tolkning kan medföra tvister, som inverkar oförmånligt på verksamhetens bedrivande. Sådana olägenheter undvikes, om kommunerna bildar kommunalförbund för handhavande av samarbetsuppgifterna. Genom att kommunalförbundens organisation och verksamhet i stor utsträckning är reglerade i författning och genom att förbundsordning skall fastställas av länsstyrelsen, är vid denna samarbetsform garantierna större för att kommunernas och deras medlemmars rättsskydd skall beaktas. Kommunalförbund synes mig därför främst böra komma till användning, då samarbetet gäller en betydande eller särskilt kostnadskrävande uppgift eller då flera kommuner deltagar i arbetet. I dessa fall torde nämligen ofta behov föreligga av ett särskilt beslutande organ. Då det gäller betydande uppgifter torde det vidare i många fall kunna ifrågasättas om uppgiften kan eller lämpligen bör överlämnas åt annan kommun att ombesörja. Men även i åtskilliga andra fall än nu nämnda torde i lag reglerade kommunalförbund vara att föredraga ur kommunalrättslig synpunkt.

Kommittén har behandlat olika förvaltningsområden och i samband därmed gjort vissa uttalanden angående lämplig samarbetsform. Mot dessa kommitténs uttalanden har jag i huvudsak intet att erinra, men jag vill redan här understryka att innan avtalsformen väljes måste man noga pröva att man icke går längre än vad som ur kommunalrättslig synpunkt kan anses tillåtet.

Vad angår *skolväsendet* rekommenderar kommittén — liksom föredragande departementschefen i propositionen 182/1956 med förslag till skolstyrelselag m. m. — att avtalsformen skall användas i betydande utsträckning. Häremot har jag i och för sig intet att invända, men jag vill framhålla, att just på skolväsendets område torde man i samband med enhetsskolans genomförande ofta få räkna med ett betydande samarbete, som planeras att äga rum avsevärd tid framåt, och ofta torde det bli fråga om samarbete mellan flera jämnstora kommuner. Under sådana förhållanden kan det många gånger vara lämpligt att samarbetet får den fastare form som kommunalförbund innebär. Därigenom tillskapas organ som kan anpassa samarbetet efter den fortgående utvecklingen och som kan ingripa och lösa de olika problem, som uppkommer under arbetets gång och som icke på förhand, vid avtalets upprättande, kunnat förutses. Om kommunalförbundsinstitutet ges en lämplig utformning synes mig därför denna form av samarbete kunna få stor betydelse även på skolväsendets område.

När det gäller *polisväsendet* anser kommittén att samarbetet i regel omfattar så begränsade uppgifter, att bildandet av kommunalförbund i och för sig kan synas onödigt. Enligt kommitténs uppfattning föranleder de nuvarande bestämmelserna om val av vissa befattningshavare i gemensamma polisdistrikt och om avgivande av yttranden i vissa tjänstetillsättningsärenden i sådana distrikt att kommunerna bildar kommunalförbund utan att polisverksamhetens omfattning alltid sakligt sett motiverar det. Bestämmelserna, vilka återfinnes i 11 § 3 mom. och 13 § 2 mom. polislagen, innebär att de i det gemensamma polisdistriktet ingående kommunerna, om kommunalförbund ej bildats, var för sig skall välja ifrågavarande befattningshavare respektive, då länsstyrelsen utan föregående kommunalt val tillsätter tjänsterna, var för sig avgiva yttranden i tjänstetillsättningsärendena. Med hänsyn till dessa förhållanden har kommittén funnit angeläget, att — om polisväsendet icke förstärkas — en sådan revision av polislagstiftningen företages, att samarbete genom avtal möjliggöres i full utsträckning på polisväsendets område.

För egen del är jag icke beredd att i detta sammanhang föreslå någon ändring i polislagstiftningen. Visserligen har förhållandevis många kommunalförbund bildats just på polisväsendets område, men det torde kunna ifrågasättas, om icke orsaken härtill är att söka till stor del i andra förhållanden än i utformningen av nyssnämnda bestämmelser. Beträffande samarbetet på detta område är det givetvis också av största vikt, att kommunerna har i lag fastslagen rätt att tillkännagiva sin mening, när det gäller tillsättande av befattningshavare i kommunerna. Enligt min mening finns det vidare knappast anledning befara att ombildning av de nuvarande polisförbuden till kommunalförbund enligt den nya lagen skall medföra några större svårigheter. Och om den nya organisationen för kommunalförbund får en tillräckligt smidig utformning — exempelvis genom att antalet förbunds-

fullmäktige och ledamöter i förbundsstyrelsen icke fixeras i lagen — förmenar jag att denna organisationsform icke blir alltför betungande. Härtill kommer att hela frågan om polisväsendets organisation i enlighet med riksdagens begäran kan förväntas bli föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning. Jag kan icke heller tillstyrka det av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framförda förslaget att länsstyrelserna skulle få rätt att lämna dispens från den föreslagna bestämmelsen att kommunalförbund skall ha såväl ett beslutande som ett verkställande organ. Såsom jag senare närmare skall utveckla delar jag nämligen kommitténs och det alldeles övervägande flertalet remissinstansers uppfattning att det om möjligt bör undvikas att i lagen införa specialbestämmelser för olika slag av kommunalförbund.

På *brandväsendets* område torde liksom hitintills samverkan genom avtal i regel vara att föredraga. Efter kommunindelningsreformens genomförande har kommunalförbunden till allra största delen befunnits obehövlige och bortfallit. Det viktigaste interkommunala samarbetet på detta område utgör eldsläckningsavtalen och beträffande dessa utgör — såsom understrukits av remissinstanserna — avtal en lämplig och smidig form för kommunalt samarbete.

Beträffande *socialvården* föreligger behov av samverkan mellan kommunerna främst i fråga om anläggning och drift av ålderdomshem. Att avtal därvidlag oftast torde vara den smidigaste formen för samarbetet bekräftas av socialstyrelsen. Jag kan sålunda ansluta mig till kommitténs ståndpunkt att i fråga om ålderdomshem avtal bör vara det normala och att kommunalförbund bör ingås endast då särskilda förhållanden motiverar en sådan ordning.

Regionplaneförbund skiljer sig i vissa hänseenden från vanliga kommunalförbund. Redan det förhållandet att stundom ett mycket stort antal medlemmar ingår i förbundet — det största, Stockholmstraktens regionplaneförbund, består av Stockholms stad jämte 46 kommuner i Stockholms län — medför att för vanliga kommunalförbund avpassade regler icke alltid blir ändamålsenliga, då de skall tillämpas på regionplaneförbund. Vidare har förslag väckts om att dessa förbund skall få nya uppgifter, som skulle kunna motivera en annan organisationsform för regionplaneinstitutet. Med hänsyn härtill delar jag kommitténs uppfattning att vid utformningen av en ny lag om kommunalförbund hänsyn icke bör tagas till formerna för det samarbete som kan bli erforderligt på regionplaneringens område. Då byggnadslagstiftningen f. n. är föremål för översyn och förslag i ämnet kan väntas senare detta år anser jag vidare i likhet med kommittén, att de regionplaneförbund, som bildats medan den nuvarande kommunalförbunds lagen gäller, bör — i motsats till vad som föreslås beträffande övriga existerande kommunalförbund — få bibehålla sin nuvarande organisation i avvaktan på nämnda översyn av byggnadslagstiftningen.

Vatten- och avloppsanläggningar utgör ofta synnerligen kostnadskrävande

företag och många gånger är de gemensamma för åtskilliga kommuner. Därjämte fordras ej sällan särskild förvaltning. På detta område synes mig därför kommunalförbund många gånger vara att föredraga framför avtal.

Som jag redan tidigare anfört är möjligheten att använda avtalsformen begränsad med hänsyn till dels de särskilda bestämmelser som kan gälla för fullgörandet av vissa uppgifter och dels allmänna kommunalrättsliga principer, som lägger hinder i vägen för en obegränsad delegation av förvaltning och verkställighet. Dessa begränsningar måste beaktas av kommunerna, då de har att välja form för interkommunalt samarbete. Det har i anslutning härtill i flera remissyttranden framhållits, att en viss osäkerhet råder på det interkommunala avtalsområdet som en följd av att särskilda regler saknas om sådana avtal, och från en del håll har efterlysts en analys av den rättsliga innebörden av dylika kommunala avtal. I anledning härav vill jag något närmare uppehålla mig vid dessa spörsmål.

Som jag inledningsvis uttalat, delar jag kommitténs uppfattning att en reglering i lag av den *interkommunala avtalsrätten* skulle vara av ringa värde. De förvaltningsuppgifter, som är föremål för samverkan genom avtal, är så skiftande att avtalsreglerna nödvändigtvis måste få mycket allmänt innehåll. En sådan reglering skulle också lätt kunna bli hindrande för en naturlig utveckling på området och verka som ett onödigt och olämpligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Jag anser mig därför icke nu kunna förorda en laglig reglering av den interkommunala avtalsrätten.

Såsom kommittén framhåller är ett interkommunalt avtal närmast en civilrättslig överenskommelse, vilket innebär bl. a. att varje kommun, som är ansluten till avtalet, kommunalrättsligt bibehåller sin beslutanderätt i fråga om den eller de samarbetsuppgifter avtalet avser. De kommunalrättsliga reglerna inskränker i olika avseenden kommunernas möjligheter att träffa sådant avtal. Avtalet måste sålunda avse angelägenhet, som kommun äger vårda. Om vidare i författning stadgats att viss förvaltningsuppgift skall handhas av kommuns egna organ, får uppgiften ej genom avtal överlåtas till annat organ. Kommun kan icke heller lagligen träffa avtal, som innebär att delegation gjorts till något organ i strid mot gällande kommunalrättsliga bestämmelser.

Av de olika typerna av förekommande interkommunala avtal uppkommer ur allmänna kommunalrättsliga synpunkter inga speciella svårigheter av den formen, då kommunerna handhar en kommunal angelägenhet var för sig men under utövande av visst samarbete. Kommunerna samråder om de åtgärder som är erforderliga och söker, då olika uppfattningar framkommer, sammanjämka sina ståndpunkter. Besluten fattar de emellertid fullt självständigt och oberoende av varandra.

En annan form av avtal är att kommun erhåller rätt att disponera platser på annan kommuns anstalt — s. k. inackorderingsavtal — eller får draga nytta av annan kommuns åtgärder. Förstnämnda kommun har i dessa fall

icke någon delaktighet i beslutanderätten och förvaltningen. Den enligt avtalet förpliktade kommunen äger emellertid å andra sidan ej fatta några för den andra kommunen kommunalrättsligt bindande beslut utan har endast att tillhandahålla nyttigheten i enlighet med avtalet. I vilken utsträckning sådana avtal kan ingås bör, i den mån det icke framgår av speciallagstiftning, avgöras av rättspraxis. Jag vill endast framhålla, att enligt min mening ifrågavarande avtal bör vara tillåtna när det endast är fråga om upplåtande av anläggning eller tillhandahållande av materiel eller liknande tjänster.

En tredje typ av avtal avser de fall då kommunerna gemensamt handhar förvaltningen genom ett särskilt tillsatt förvaltningsorgan. De beslut som i sådana fall fattas av förvaltningsorganet blir att betrakta som de särskilda kommunernas beslut och man måste här förutsätta en delegation från envar kommun till dennas representant i det gemensamma organet. Enligt nuvarande rättspraxis torde man nämligen vara obenägen att tillåta delegation till organ utanför kommunen i andra fall än när det är fråga om av kommunen klart angivna rena verkställighetsåtgärder. Några generella regler om vad som bör anses vara ren verkställighet kan icke angivas. Även företagande av enklare verkställighetsåtgärder kräver ofta fattande av självständiga beslut. Hur långt man lagligen kan gå när det gäller att på detta sätt delegera beslutanderätten är en fråga om tolkning av gällande kommunallagar och denna tolkningsfråga torde få överlämnas åt rättspraxis att i sista hand avgöra.

Genom interkommunala avtal bildas stundom bolag eller föreningar för handhavande av gemensamma kommunala angelägenheter. I vilken utsträckning kommunerna äger förvärva andelar i sådana rättsobjekt är en fråga, som likaledes får avgöras enligt allmänna kommunalrättsliga bestämmelser, och jag anser mig därför icke böra närmare ingå därpå i detta sammanhang.

Svenska landskommunernas förbund har i sitt yttrande ifrågasatt om interkommunala avtal kan träffas beträffande alla slag av förvaltningsuppgifter. Förbundet anför bl. a., att förefintligheten av vissa i lagtext och motiv sanktionerade avtalsområden inom den specialreglerade förvaltningen synes antyda att avtalsområdet på andra dylika områden är begränsat. För min del kan jag emellertid icke finna några bärande skäl för att begränsa användandet av interkommunala avtal till vissa förvaltningsområden, givetvis med undantag för de fall, då en kommun enligt lag uttryckligen är skyldig att vårda en angelägenhet genom egna organ.

En allvarlig olägenhet med de interkommunala avtalen är att, sedan slutet om avtalens ingående vunnit laga kraft, avtalen svårligen kan ändras mot kommunernas vilja, även om avtalen är olagliga ur kommunalrättslig synpunkt. Skulle genom dylikt avtal kommunala funktioner överflyttas på obehörigt organ kan en besvärande osäkerhet uppstå rörande den rättsliga giltigheten av de beslut, som sådant organ fattar. Kammarkollegiet

framhåller i sitt yttrande att den kommunala verksamheten kan genom olika former av delegation undandragas offentlig insyn och kontroll och att den kommunala besvärsrätten kan bli illusorisk. Kollegiet ifrågasätter därför om ej i viss utsträckning en myndighetsprövning bör ske av de interkommunala avtalen. Även om därigenom vissa garantier skulle kunna vinnas mot att avtal ingås, som icke står i överensstämmelse med gällande kommunalrättsliga bestämmelser, vill jag likväl icke tillstyrka ett sådant förslag. En myndighetsprövning skulle kunna verka starkt hämmande på den kommunala verksamheten och såsom jag i olika sammanhang haft anledning framhålla är det min principiella uppfattning, att kommunerna bör ha största möjliga frihet och självständighet i förhållande till statsmakterna. Den statsuppsikt, som förekommer på grund av gällande bestämmelser om besvär och om underställning av vissa kommunala beslut, anser jag vara tillräcklig även när det gäller de interkommunala avtalen. Jag vill emellertid här understryka vikten av att slutandet av interkommunala avtal föregås av noggranna överväganden. Av stor betydelse är klara regler rörande den ordning i vilken avtalet kan bringas att upphöra. Önskvärt är att kommunförbunden är kommunerna behjälpliga med utformningen av sådana avtal på de områden, där statliga myndigheter ej utfärdat råd och anvisningar i dessa hänseenden.»

I frågan om bildande av *specialkommuner* erinrar departementschefen om att, om kommunalförbund skulle få beskattningsrätt, detta skulle innebära, att en specialkommun bildades. Efter att ha redogjort för kommitténs och kammarkollegiets uttalanden i denna fråga yttrar departementschefen följande.

»För egen del anser jag, i likhet med det stora flertalet remissmyndigheter, de skäl kommittén anfört mot införande av egen beskattningsrätt för kommunalförbunden vara bärande. I anledning av vad kammarkollegiet anfört vill jag redan i detta sammanhang nämna att jag hyser den uppfattningen att kommunalförbundens möjlighet att pålägga sina medlemmar utgifter skall under vissa förhållanden kunna begränsas. Beträffande andra förbund än sådana, som skall handhava obligatorisk, specialreglerad förvaltning, kommer jag sålunda i det följande att föreslå, att i förbundsordningen skall angivas de begränsningar i skyldigheten att tillhandahålla medel för förbundsverksamheten, som medlemmarna kan ha kommit överens om. Med hänsyn härtill och då en beskattningsrätt av förevarande slag knappast kan medföra några större fördelar ur allmän synpunkt, anser jag mig icke böra föreslå införande av särskild beskattningsrätt för kommunalförbund.»

B. Kommunalförbund

Gällande rätt

Jämlikt lagen om kommunalförbund (1 §) kunna städer, landskommuner, köpingar och municipalsamhällen sammansluta sig till kommunalförbund

för handhavande av kommunal förvaltningsuppgift. Sammanslutning för sådant ändamål får vidare ske mellan landstingskommuner samt mellan landstingskommun och stad, även om staden deltagar i landsting. Även skoldistrikt kunna bilda kommunalförbund för vård av angelägenhet, som avses i folkskolestadgan (33 §). Församlingar kunna icke ingå i kommunalförbund men kunna samverka genom kyrklig samfällighet (1 § lagen om församlingsstyrelse).

Att kommunalförbund sålunda må bildas »för handhavande av kommunal förvaltningsuppgift» har allmänt ansetts innebära, att ett kommunalförbund icke kan bildas för mer än en uppgift. Alla slags kommunala uppgifter kunna överlämnas åt kommunalförbund.

Medlemskap i kommunalförbund rubbar icke medlemmarnas förpliktelser och befogenheter mot det allmänna och mot enskilda. Ett undantag från denna regel finnes dock: handhaves brandförsvar av kommunalförbund, skola enligt 1 § tredje stycket brandlagen lagens bestämmelser om kommun ha avseende å förbundet. Liknande bestämmelser gälla i fråga om polisförbund.

Länsstyrelsen förordnar om bildande av kommunalförbund (11 §). Sådant förbund kan bildas efter ansökan av någon av de berörda kommunerna, men initiativ till bildande av förbundet kan även tagas av länsstyrelsen (12 §). Förbundets bildande föregås av ett utredningsförfarande, som besörjes av länsstyrelsen eller av de berörda kommunerna själva under länsstyrelsens ledning. Länsstyrelsen kan också, där så finnes nödigt, förordna lämplig person att under länsstyrelsens inseende verkställa utredningen (13—16 §§). Enas kommunerna om antagande av framlagt förslag till förbundsordning och finner länsstyrelsen vid prövning av alla på frågan inverkan omständigheter, att sammanslutning enligt den sålunda antagna förbundsordningen skulle främja den angelägenhet, som förbundet avses skola handhava, eller medföra lättnad i kommunala bördor eller annat allmänt gagn, så fastställer länsstyrelsen förbundsordningen och bestämmer tiden, då förbundet skall träda i verksamhet (17 §). Samma förfarande tillämpas, då fråga uppkommer om ny medlems inträde i kommunalförbund eller om ändring i förbundsordningen (18 §). Vid bildande av förbund mellan skoldistrikt är tillvägagångssättet detsamma. Det åligger emellertid länsstyrelsen att i sådana ärenden inhämta yttrande av skolöverstyrelsen (33 §).

Förbundets organisation regleras dels av lagen, dels av förbundsordningen. Vad förbundsordningen skall innehålla angives i lagen (2 §). Kommunalförbundets organ är en förbundsdirektion, vars samtliga ledamöter i regel skola väljas av medlemmarna. I förbundsordningen kan dock föreskrivas, att ledamot och suppleant skola utses i annan ordning (3 §). I lagen finnas icke några valbarhetsbestämmelser. Direktionen förvaltar förbundets angelägenheter och är alltså både beslutande och verkställande organ. Den

fastställer förbundets utgifts- och inkomststat; medlemmarna ha således icke att skaffa därmed. Direktionen kan, där ej i förbundsordningen annorlunda bestämmes, utse nämnd, syssloman eller annan befattningshavare med uppgift att verkställa direktionens beslut och under dess tillsyn handhåva förvaltningen (6 §). Direktionens sammanträden äro icke offentliga. Äro i lag eller författning särskilda bestämmelser meddelade angående handhavande av den uppgift, som utgör föremål för förbundets verksamhet, skall förbundsordningen lämpas därefter (2 § sista stycket).

Kommunalförbundet äger icke beskattningsrätt, men det har att efter vissa i förbundsordningen fastställda grunder och med där stadgad begränsning bestämma beloppet av bidrag, som medlem skall utgiva till förbundet (6 §). Ansvar för förbundets ekonomiska förpliktelser vilar ytterst på medlemmarna. Räcka icke kommunalförbundets medel, får förbundet begära tillskott av medlemmarna (8 §), och saknar förbundet tillgång till gäldande av skuld, äro förbundsmedlemmarna pliktiga att fylla bristen (30 §). Om den uttaxering på medlemmarna, som av sådan anledning må erfordras, äger länsstyrelsen att på anmälan av direktion, likvidatorer eller fordringsägare förordna efter de grunder, som må vara i förbundsordningen angivna eller eljest prövas skäliga. Detsamma gäller om först efter förbundets upplösning yppas skuld, som förbundet ådragit sig.

I förbundsordningen skall angivas den rätt att upptaga lån, som finnes böra medgivas förbundet (2 §). Däremot finnes i lagen ej någon bestämmelse om att kommunalförbunds beslut om upplåning skall underställas Kungl. Maj:t, men i praxis sker sådan underställning. I lagen finnas ej heller några bestämmelser om fondbildning. Direktionens förvaltning och förbundets räkenskaper granskas av revisorer, som utsetts av förbundsmedlemmarna, och beslut om ansvarsfrihet fattas av medlemmarna var för sig (9 §). Direktionen är således för sin förvaltning ansvarig inför förbundsmedlemmarna.

Över förbundsdirektionens beslut kunna kommunalbesvär anföras av samhälle, som är anslutet till förbundet, samt av medlem av sådant samhälle (10 §).

Om medlems utträde ur förbundet (19—23 §§) och om kommunalförbunds upplösning (24—29 §§) finnas särskilda regler, delvis syftande till att förhindra att förbundets verksamhet äventyras.

I några fall kunna kommunalförbund bildas mot de berörda kommunernas vilja. Om polisdistrikt skall bestå av område från mer än en kommun, äger sålunda länsstyrelse, jämlikt 16 § polislagen, där det finnes erforderligt, förordna, att de kommuner, som helt eller delvis ingå i polisdistriktet, skola för polisverksamhetens upprätthållande bilda kommunalförbund. Vidare skola, därest Kungl. Maj:t jämlikt 128 § byggnadslagen förordnat att regionplan skall finnas, de kommuner och samhällen som beröras av planen bilda regionplaneförbund för handläggning av frågor rörande planen. Slut-

ligen äger länsstyrelse, jämlikt 3 § lagen den 15 juni 1939 om skyldighet för kommuner att fullgöra vissa av krig m. m. föranledda arbetsuppgifter, där länsstyrelsen finner, att två eller flera kommuner eller delar av kommuner böra ha gemensam kristidsnämnd, föreskriva, att kommunerna eller kommundelarna skola utgöra kommunalt kristidsförbund. Därjämte kan i detta sammanhang anmärkas, att i 2 § skolstyrelselagen, vilken träder i kraft den 1 juli 1958, intagits en bestämmelse om att länskolnämnden äger, då särskilda skäl föreligga, förordna, att interkommunal samverkan på skolväsendets område skall ske i kommunalförbundets form.

Huvudfrågor i förslaget

Kommunalförbundens organisation. En av de främsta orsakerna till att kommunalförbundsinstitutet i sin nuvarande utformning icke tillvunnit sig det förtroende, som man räknat med, vore, anförde *kommittén*, att förbunden vore organiserade på ett sätt som mer än nödvändigt avveke från den vanliga kommunala organisationen. Förbundsdirektionen äger, yttrade kommittén, beslutanderätt i ungefär samma omfattning som en kommuns fullmäktige men fungerar därjämte som förbundets verkställande och förvaltande organ, en anordning, som vore främmande för all övrig kommunal förvaltning. Kommittén framhöll, att, om å ena sidan kommunalförbundens beslutande samt å andra sidan deras verkställande och förvaltande verksamhet uppdelades på olika organ, möjlighet skulle öppnas att giva medlemskommunerna en fyllig representation i förbunden utan att därför förvaltningen skulle behöva göras alltför tungrodd. Utifrån synpunkter sådana som de nu berörda föreslog kommittén, att i ett kommunalförbund skulle, liksom i en kommun, finnas dels ett beslutande organ, kallat *förbundsfullmäktige*, dels ett verkställande och förvaltande organ, kallat *förbundsstyrelsen*.

Kommittén övervägde även, huruvida icke vid sidan av kommunalförbund med fullmäktige och styrelse borde finnas *kommunalförbund för mindre betydande uppgifter med enklare organisation*, exempelvis som för närvarande med allenast direktion. Kommittén avvisade emellertid tanken, och hänvisade därvid bl. a. till att risk funnes för att kommunerna skulle välja förbund med sådan organisation dels för omfattande uppgifter, dels också för uppgifter, där samarbetet borde försiggå i avtalsform. Därtill komme, yttrade kommittén, att det lagtekniskt skulle medföra otymplighet, om i en och samma lag skulle regleras två så artskilda typer av kommunalförbund som de ifrågavarande.

Kommittén tog likaledes avstånd från tanken på föreskrift om *suppleanter för förbundsfullmäktige*. Kommittén åberopade härvid bl. a., att de viktigaste uppgifter, som åvilade direktionen i ett förbund enligt nuvarande regler, vore förvaltning och verkställighet, samt att dessa uppgifter enligt

kommitténs förslag skulle övertagas av förbundsstyrelsen; för ledamöterna i denna komme suppleanter att finnas.

Beträffande *val av förbundsfullmäktige* föreslog kommittén, att fullmäktige skulle utses genom indirekta val, förrättade av medlemskommunernas fullmäktige. Härigenom finge kommunerna största möjliga inflytande på förbundens verksamhet. Vidare vunnes, att fullmäktigskap i ett kommunalförbund bleve att betrakta som ett slags delegation av maktbefogenheter från fullmäktige i medlemskommunerna.

I fråga om *valbarhet till fullmäktige* föreslog kommittén, att valbarheten begränsades till ledamöterna i medlemskommunernas fullmäktige; härigenom torde, anförde kommittén, vinnas den bästa garantien för att till förbundsfullmäktige komme att utses personer, som intoge en ledande ställning i kommunerna.

Val av ledamöter och suppleanter i förbundsstyrelsen skulle enligt kommitténs förslag förrättas av förbundsfullmäktige; annan begränsning beträffande valbarheten än den som vid motsvarande tillämpning följde av kommunallagens bestämmelser rörande kommuns styrelse borde icke förekomma. — Den nuvarande föreskriften om att ledamot och suppleant i förbundsdirektionen kunna utses i annan ordning än genom val borde enligt kommittén icke få någon motsvarighet i den nya lagen; anordningen vore, yttrade kommittén, i princip främmande för den kommunala förvaltningen och innebure ett intrång på den kommunala självstyrelsen.

Kommittén avstod från att föreslå laglig reglering av *antalet fullmäktige* i kommunalförbund. Svårigheterna härvidlag vore enligt kommittén vida större än när det gällde antalet fullmäktige i en kommun; de faktorer, som kunde inverka på antalet fullmäktige i kommunalförbund, vore flera, såsom förbundsmedlemmarnas antal, deras folkmängd såväl totalt som för kommunerna inbördes, beskaffenheten av förbundets uppgift och fördelningen på medlemmarna av kostnaderna för förbundets verksamhet. Till vägledning för normalfall angav emellertid kommittén vissa ungefärliga siffror, nämligen för förbund med två medlemmar 10—20 fullmäktige, för förbund med tre—fem medlemmar 15—30 fullmäktige och för förbund med mer än fem medlemmar lägst 25 fullmäktige.

Icke heller i fråga om *fördelningen av fullmäktigmandaten mellan medlemskommunerna* föreslog kommittén laglig reglering. Liksom beträffande hela antalet fullmäktige gjorde kommittén emellertid vissa uttalanden, avsedda att tjäna till vägledning i normalfallen. Härutinnan anförde kommittén, att, där icke särskilda omständigheter föranledde undantag, miniantalet fullmäktigmandat för en medlem skulle utgöra fyra i förbund med två medlemmar, tre i förbund med tre—fem medlemmar och två i förbund med mer än fem medlemmar.

Antalet ledamöter i förbundsstyrelsen borde enligt kommittén bestämmas av förbundets fullmäktige. Övre gräns för antalet ledamöter borde icke

föreskrivas. Icke heller borde stadgas, att varje medlemskommun skulle vara representerad i förbundsstyrelsen. Däremot borde en nedre gräns för antalet ledamöter fastställas; härutinnan föreslog kommittén, i analogi med motsvarande regel i kommunallagen, ett antal av fem.

För de uttalanden, som under *remissbehandlingen* gjordes i de nu berörda frågorna om kommunalförbundens organisation, redogjordes av föredragande departementschefen vid anmälan av förevarande förslag i statsrådet. Här må väsentligen hänvisas till propositionen s. 64—66, 66—67, 67—70, 71—72 och 73—75.

Emellertid må erinras om att i åtskilliga yttranden framhölls, att den föreslagna organisationen av kommunalförbunden bleve tungrodd. Några remissinstanser, däribland kammarkollegiet och två länsstyrelser, förordade möjlighet till förbund med enklare organisation. *Kammarkollegiet* uttalade, att det borde ankomma på länsstyrelsen att vid underställning av förslaget till förbundsordning pröva vilken förbundsform som borde komma till användning.

I övrigt vann emellertid kommitténs förslag om uppdelning av organisationen på beslutande och verkställande organ allmän anslutning.

I frågan om suppleanter för förbundsfullmäktige anslöto sig nästan alla remissinstanserna till kommitténs uppfattning.

Mot förslaget, att fullmäktige i kommunalförbund skulle utses genom val av fullmäktige i medlemskommunerna, gjordes icke någon erinran.

Förslaget, att endast medlemskommunernas fullmäktige skulle vara valbara till förbundsfullmäktige, tillstyrktes eller lämnades utan erinran av flertalet remissinstanser, däribland kammarkollegiet, skolöverstyrelsen, femton länsstyrelser, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet och omkring 200 av de hörda kommunerna. Mot förslaget uttalade sig överståthållarämbetet, åtta länsstyrelser, Svenska stadsförbundet, stadsfullmäktige i Stockholm och omkring 25 andra kommunala myndigheter.

Kommitténs förslag, att ledamöter och suppleanter i förbundsstyrelsen skulle väljas av förbundets fullmäktige, har mött invändningar endast i några få yttranden.

Meningarna bland remissinstanserna gingo isär i frågorna, huruvida regler borde givas angående förbundsfullmäktiges antal och angående fördelningen av fullmäktige mellan medlemskommunerna ävensom angående antalet ledamöter i förbundsstyrelsen. *Kammarkollegiet* hävdade, att kommunerna borde ha full frihet i dessa avseenden. I fråga om antalet ledamöter i förbundsstyrelsen uttalade kollegiet — med framhållande att den eftersträfvade parallellismen med kommunallagen icke utgjorde skäl för att i förbundsstyrelse insätta fler ledamöter än som vore av behovet på-

kallat — att det knappast syntes motiverat att kräva fem styrelseledamöter i ett förbund, där fullmäktiges antal vore tio eller eventuellt ännu lägre. Direktionen för *Stockholms norra förorters vattenledningsförbund* anförde, att den funne i hög grad angeläget, att i förbundsordningen skulle intagas uppgift om förbundsstyrelsens storlek; direktionens erfarenhet gäve nämligen klart belägg för att ett samarbete inom ett kommunalförbunds ram skulle avsevärt försvåras, därest förbundsmedlemmarna icke redan vid förbundets bildande hade garantier om en viss representation i styrelsen.

Föredragande departementschefen berör inledningsvis den kritik, som riktats mot den nuvarande kommunalförbundslagen. Därefter anför han följande.

»Det av kommittén nu framlagda förslaget till ny kommunalförbunds lag innebär, att reglerna om kommunalförbund i väsentliga hänseenden utformats i överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i kommunallagen. Den viktigaste nyheten är att man inför såväl ett beslutande organ, förbundsfullmäktige, som ett verkställande och förvaltande organ, förbundsstyrelsen. Enligt min mening har kommittén på det hela taget löst uppgiften att skapa nya organisatoriska regler för kommunalförbunden på ett lyckligt sätt. Önskemålet att bevara den kommunala självbestämmanderätten synes ha tillgodosetts i största möjliga utsträckning. Kritiska röster saknas dock icke bland remissinstanserna. Vad man därvid framför allt åberopar är att den föreslagna organisationen av kommunalförbund blir alltför tungrodd och omständlig och i vissa fall, särskilt då det gäller mindre betydelsefulla angelägenheter, förhållandevis dyrbar. Denna organisationsform har emellertid föreslagits just för att öka kommunernas inflytande och såvitt möjligt bevara deras självbestämmanderätt. Väl kan tyckas att den föreslagna organisationen under vissa förhållanden blir omständlig, men om de olika bestämmelserna får en tillräckligt smidig utformning tror jag för egen del icke att den tänkta organisationen blir alltför tungrodd utan att den väl skall fylla sitt ändamål. Jag vill vidare understryka att kommitténs förslag till uppdelning av organisationen på ett beslutande och ett eller flera verkställande organ godtagits av det stora flertalet remissinstanser.

Införande av fullmäktiginstitution synes mig sålunda vara en naturlig följd av den kritik som från skilda håll riktats mot att den nuvarande kommunalförbunds direktionen intar den dubbla ställningen av såväl beslutande som verkställande och förvaltande organ. Det är endast genom inrättande av fullmäktiginstitution som de framförda kraven på bättre insyn i kommunalförbundens verksamhet kan tillräckligt tillgodoses. Genom att fullmäktige finnes kan de i förbundet deltagande kommunerna erhålla en så fullig representation som de själva önskar och genom att fullmäkti-

ges förhandlingar är offentliga har allmänheten möjlighet att följa desamma. Jag tillstyrker därför kommitténs förslag i denna del. Till frågan om antalet fullmäktige återkommer jag senare.»

I frågan, huruvida även en *enklare form av kommunalförbund* borde finnas, yttrar departementschefen:

»För egen del vill jag framhålla att — som jag tidigare anfört — kommunalförbundsformen enligt min mening bör användas främst i sådana fall då på grund av samarbetsuppgifternas betydelse och omfattning förhållandena gör en fastare organisation av samarbetet påkallad. Om en dylik organisation skapas bör å andra sidan tillses att organisationen erhåller sådan utformning att garantier finnes för att de berörda kommunernas och dessas medlemmars rättsskyddsintressen tillgodoses. Ett enklare utformat kommunalförbund skulle lika litet som det nuvarande ge tillräckliga sådana garantier. Jag kan därför icke förorda, att man samtidigt som man ger kommunalförbundsinstitutet en organisation, som är avsedd att undanröja olägenheterna med den nuvarande utformningen, skulle bibehålla en organisationsform av enklare typ, som drabbas av samma kritik som den hittills framförda.»

Departementschefen fortsätter:

»Beträffande frågan om *suppleanter för förbundsfullmäktige* ansluter jag mig till kommitténs uppfattning att sådana suppleanter icke skall utses. Enligt min mening föreligger icke något egentligt behov av suppleanter, och de övriga skäl kommittén anfört mot en sådan ordning finner jag vara övertygande. Så gott som samtliga remissinstanser har också anslutit sig till denna kommitténs ståndpunkt.

Vad angår *val av fullmäktige* i kommunalförbund vill jag tillstyrka kommitténs förslag, att fullmäktige skall utses genom indirekta val och sålunda väljas av fullmäktige i de olika medlemskommunerna. Detta förslag har vunnit enhällig anslutning under remissbehandlingen.

En fråga som däremot varit föremål för mycket delade meningar är vilka personer, som skall äga *valbarhet till förbundsfullmäktige*. Enligt kommitténs mening bör för att fullmäktige i kommunalförbunden skall få en så fast förankring som möjligt i medlemskommunerna förbundsfullmäktige utses bland förbundsmedlemmarnas kommunala förtroendemän. Så långt synes också råda enighet bland remissinstanserna. Kommittén har emellertid gått längre och begränsat valbarheten till att avse endast ledamot av medlemskommuns fullmäktige. Kommittén förmenar att man därigenom torde vinna den bästa garantien för att till förbundsfullmäktige utses personer, som intar en ledande ställning i medlemskommunerna.

Emot kommitténs sistnämnda förslag har olika invändningar gjorts. Man har särskilt framhållit, att det ofta kan vara av värde för ett kommunalförbund att till förbundsfullmäktige kunna utse personer, som ej är fullmäktige i någon av medlemskommunerna men som har särskild erfarenhet av

och stort intresse för de frågor, som det ankommer på förbundsfullmäktige att handlägga. På grund av sin erfarenhet av kommunalförvaltning eller av andra orsaker kan de besitta särskilda insikter i just de frågor som ankommer på förbundsfullmäktige att behandla. En följd av kommitténs förslag skulle vidare bli, sägs det i yttrandena, att en stor del av de mest erfarna ledamöterna i de nuvarande förbundsdirectionerna icke skulle kunna väljas till förbundsfullmäktige. Det framhålles vidare att kommitténs ståndpunkt icke kan försvaras med en hänvisning till att enligt förslaget någon motsvarande begränsning ej skall gälla i fråga om ledamöter och suppleanter i förbundsstyrelsen. Enligt vad erfarenheten utvisar är nämligen fullmäktige ofta obenägna att i styrelsen invälja personer utanför sin egen krets. Oavsett detta anses det lämpligt att ledamöterna i det beredande organet även är ledamöter i förbundsfullmäktige för att de skall ha möjlighet att vid fullmäktiges sammanträden närmare redogöra för styrelsens förslag.

De synpunkter som sålunda framförts av remissinstanserna synes i och för sig beaktansvärda, men jag ifrågasätter likväl om de bör tillerkännas avgörande betydelse. Då man nu inför en nyordning är avsikten att uppdraga en klar skiljelinje mellan beslutande och verkställande organ. Fullmäktigeskapet i ett kommunalförbund blir då, såsom kommittén framhållit, otvivelaktigt att betrakta som ett slags delegation av maktbefogenheter från fullmäktige i medlemskommunen. Med denna utgångspunkt synes det obestridligen principiellt riktigast att förbundsfullmäktige väljes bland medlemskommunernas fullmäktige. Vidare hyser jag för min del den uppfattningen, att fullt tillräckligt erfarna och kompetenta personer finns bland kommunalfullmäktige. Man får hålla i minnet att det här icke är fråga om andra uppgifter än sådana som fullmäktige inom den egna kommunen eljest har att besluta om. Det förhållandet att man bildar ett kommunalförbund förändrar ju icke uppgiftens karaktär. Att åtskilliga remissinstanser icke velat godtaga den av kommittén föreslagna begränsningen har sannolikt sin grund däri, att de nämndledamöter och kommunaltjänstemän, som f. n. tillhör förbundsdirectionerna men icke kommunalfullmäktige, icke skulle bli valbara i fortsättningen. Detta förhållande synes mig dock icke få vara avgörande, då man nu för framtiden skall utforma en ny organisation för kommunalförbunden. De nuvarande förbundsdirectionerna motsvarar närmast de föreslagna förbundsstyrelserna och beträffande dessa föreslås icke någon liknande begränsning. Här ges alltså möjlighet att även i fortsättningen låta en person med stor erfarenhet få verka inom kommunalförbunden. Även befattningshavare hos medlemskommunerna blir — i motsats till vad som gäller för kommunens egen styrelse — valbara till förbundsstyrelsen. Det står därjämte förbundsfullmäktige fritt att i den ordning fullmäktige finner lämplig anlita särskild sakkunskap, då mera tekniska och invecklade spörsmål uppkommer. Jag vill i detta sammanhang under-

stryka att landskommunernas förbund icke haft något att erinra mot kommitténs förslag. Säkert är det också av ett visst praktiskt värde om representanterna i förbundets fullmäktige tillhör sin egen kommuns fullmäktige. I enlighet med vad jag sålunda anfört vill jag förorda att valbarheten till förbundsfullmäktige begränsas till medlemskommunernas fullmäktige.

I fråga om *val av förbundsstyrelse* samt *valbarhet till ledamot och suppleant i styrelsen* har kommittén föreslagit, att ledamöter och suppleanter i styrelsen skall utses av förbundsfullmäktige samt att beträffande valbarhetsvillkor bestämmelserna i kommunallagen om valbarhet till ledamot och suppleant i kommunens styrelse skall få motsvarande tillämpning. Här emot har jag icke något att erinra såvitt angår kommunalförbund för oreglerad förvaltning, d. v. s. sådan förvaltning som icke är reglerad i specialförfattning. Kommunalförbund skall emellertid enligt förslaget kunna bildas även för handhavande av angelägenhet, för vilken gäller bestämmelser i specialförfattning. I så fall synes enligt min mening — som jag i ett senare sammanhang kommer att närmare motivera — förbundsstyrelsen böra kunna fungera såsom i specialförfattningen angiven nämnd, s. k. nämnd för reglerad förvaltning. Därest i specialförfattningen angives att ledamöter och suppleanter i ifrågavarande nämnd skall utses på särskilt sätt eller att för ledamöter och suppleanter skall gälla speciella valbarhetsvillkor eller mandattider, måste dessa bestämmelser iakttagas. Om förbundsstyrelsen skall fungera även som specialreglerad nämnd bör i förbundsordningen intagas i specialförfattningen eventuellt förekommande särskilda bestämmelser angående valbarhet, sättet för utseende av ledamöter och suppleanter samt tid för deras uppdrag.

Jag vill i detta sammanhang för tydlighetens skull understryka, att de valbarhets hinder, som enligt kommunallagen gäller för kommunens ledande tjänsteman och verkschefer och till vilket hänvisas i förevarande fall, avser enbart kommunalförbundets tjänstemän men däremot icke medlemskommuns.»

Rörande *förbundsfullmäktiges sammansättning* yttrar departementschefen:

»För egen del anser jag, att kommittén anfört bärande skäl mot att i lagen reglera antalet förbundsfullmäktige. Kommunerna bör här lämnas full frihet att med hänsynstagande till de föreliggande omständigheterna i varje särskilt fall själva bestämma lämpligt antal fullmäktige. För att tjäna till viss ledning för kommunerna har kommittén framfört vissa synpunkter angående vad som kan anses vara lämpligt antal fullmäktige. I anledning av dessa kommitténs uttalanden vill jag tillägga, att enligt min mening antalet fullmäktige många gånger bör kunna sättas ännu lägre än vad kommittén rekommenderat. Vidare vill jag framhålla, att det på grund av kommunalförbundens speciella uppgifter icke annat än undantagsvis och

då endast i fråga om kommunalförbund för handhavande av mycket omfattande och betydelsefulla angelägenheter torde finnas anledning att ge förbundsfullmäktige sådan storlek, att förbundsfullmäktigförsamlingen i allo återspeglar den partipolitiska ställningen inom de olika medlemskommunernas fullmäktige.»

Departementschefen fortsätter:

»*Förbundsstyrelsens sammansättning* skall enligt kommittén bestämmas av förbundsfullmäktige. Antalet ledamöter i styrelsen skall dock enligt förslaget alltid vara minst fem liksom i kommuns styrelse. I likhet med kammarkollegiet finner jag lämpligast att i lagen icke angiva något minimum antal beträffande ledamöterna i förbundsstyrelsen. Det kan, som kollegiet anför, knappast vara motiverat att kräva minst fem ledamöter i förbund med begränsade uppgifter och med ett så ringa antal fullmäktige som tio eller lägre.

Som skäl för att förbundsfullmäktige skall bestämma antalet ledamöter och suppleanter i förbundsstyrelsen åberopar kommittén, att det enligt kommunallagen tillkommer kommunalfullmäktige att bestämma antalet ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse och att motsvarande bör gälla beträffande kommunalförbund. Under remissbehandlingen har emellertid ifrågasatts, om icke antalet ledamöter och suppleanter i förbundsstyrelsen i stället bör angivas i förbundsordningen. Därvid har framhållits, att svårigheter lätt kan uppstå att bilda kommunalförbund om kommunerna icke från början har garantier för att erhålla viss representation i styrelsen. Dessa synpunkter finner jag vara värda beaktande. Jag anser därför att i lagen bör intagas en bestämmelse om att i förbundsordningen skall angivas antalet ledamöter och suppleanter i förbundsstyrelsen. Ett ytterligare skäl för en sådan föreskrift är att, om förbundsstyrelsen i förbund med specialreglerad förvaltning skall fungera jämväl som nämnd för sådan förvaltning, kan förbundsfullmäktige — såsom jag tidigare framhållit — lagligen icke frångå de i specialförfattningen givna bestämmelserna om antalet ledamöter och suppleanter i nämnden. För att undvika missförstånd på denna punkt och för att bereda länsstyrelsen möjlighet att kontrollera att specialbestämmelsen iakttages är det lämpligt att antalet ledamöter och suppleanter i styrelsen alltid anges i förbundsordningen. I anledning av vissa uttalanden i remissyttrandena vill jag i detta sammanhang tillägga, att det icke alltid är möjligt att tillförsäkra varje medlemskommun representant i förbundsstyrelsen. Då styrelsen fungerar som specialreglerad nämnd kan nämligen hinder möta med hänsyn till specialförfattningens bestämmelser om nämnds sammansättning. Även på den grund att val av ledamöter i förbundsstyrelsen under vissa förutsättningar skall ske proportionellt, kan det visa sig omöjligt för envar kommun att bli representerad i förbundsstyrelsen.»

Motionerna. I motionerna I: 504 och II: 645 hemställas i förevarande avseende, »att riksdagen måtte företaga den ändringen av § 7 i det i Kungl. Maj:ts proposition nr 150 framlagda förslaget till lag om kommunalförbund, att till förbundsfullmäktig må väljas även den, som icke är ledamot av förbundsmedlems fullmäktige».

Såsom motivering till denna hemställan yttra motionärerna, bl. a. att det här kan komma att röra sig om stora utgifter för medlemskommunerna samt att det icke synes försvarligt att hindra kommunerna att till förbundsfullmäktige utse personer, som kommunerna finna mest lämpliga för uppdraget.

I övrigt får utskottet beträffande motiveringen för motionärernas hemställan hänvisa till motionerna.

Medlemmarnas inflytande på verksamheten. Den nuvarande möjligheten att i förbundsordning fastställa *begränsning av medlems skyldighet att tillhandahålla medel för förbundsverksamheten* ger, anförde *kommittén*, i visst avseende förbundsmedlemmarna direkt inflytande över förbunds utgifts- och inkomststat. Bestämmelsen i nuvarande kommunalförbundslagen om denna möjlighet borde emellertid enligt kommittén icke få någon motsvarighet i den nya lagen. Därvid framhöll kommittén — under erinran om att kommittén i annat sammanhang förordade, att kommun vid ingående av kommunalförbund för obligatorisk kommunal uppgift skulle befrias från motsvarande förpliktelse — att begränsning av medlemmarnas bidragskyldighet icke borde förekomma i fråga om sådant förbund och ej heller beträffande förbund, i vilka medlemskap kan åläggas kommun; i annat fall skulle nämligen kommun genom att vägra förbundet tillräckligt anslag sätta detta ur stånd att fullgöra sin förpliktelse. — Om sålunda, anförde kommittén i fortsättningen — med hänsyn till förbund, som kunna bildas genom tvång, och förbund, vilkas bildande medför att förbundsmedlemmarna befrias från kommunal förpliktelse — ifrågavarande föreskrift upphävdes, borde detta icke hindra, att i förbundsordningar för andra slags förbund dylik bestämmelse finge införas, om medlemskommunerna så skulle önska; det borde ankomma på fastställelsemyndigheten att tillse, att sådan bestämmelse icke meddelades annat än där så finge ske.

Kommittén föreslog, att kommunalförbund, liksom för närvarande är fallet, skulle ha *rätt att upptaga lån* i den utsträckning, som angåves i förbundsordningen. Lånebeslut skulle enligt kommittén, liksom redan sker i praxis, underställas Kungl. Maj:ts prövning. Att tillerkänna kommunalförbund underställningsfri lånerätt i analogi med bestämmelserna i 58 § kommunallagen ansåge kommittén icke nödvändigt och knappast möjligt. — Kommittén anförde, att, då kommunalförbund upptog lån, det stundom förekomme, att långgivaren önskade, att förbundsmedlemmarna tecknade borgen för lånet. Härvidlag gav kommittén uttryck för uppfattningen, att

solidarisk propäriborgen av medlemmarna för förbunds lån strede mot kommunalförbundslagens anda och därför icke borde förekomma.

I fråga om *underrättelseplikt* för kommunalförbund tog kommittén avstånd från att föreslå en bestämmelse om att medlem i förbundet skulle få rätt att, när den själv funne påkallat, begära upplysningar om verksamheten; ett flitigt utnyttjande av en sådan bestämmelse skulle, yttrade kommittén, kunna verka störande på förbundets verksamhet. I stället borde viss rapportskyldighet åläggas förbundet; de omständigheter, som medlemmarna hade särskilt intresse att hållas underrättade om, vore, utom planläggningen i stort av förbundets verksamhet, beslut av större ekonomisk eller organisatorisk räckvidd. Vidare borde det åläggas förbundet att till medlemskommunernas styrelser översända avskrifter av förbundsfullmäktiges protokoll. Det syntes kommittén självfallet, att även revisionsberättelsen borde tillställas medlemmarna.

Även i förevarande del må beträffande innehållet i *remissyttrandena* hänvisas till vad föredragande departementschefen därom anför (propositionen s. 82, 83—84 och 84—85).

Här må nämnas, att kommitténs uppfattning i frågan om begränsning av medlemmarnas bidragsplikt allmänt godtogs av remissinstanserna, men att *kammarkollegiet* och *länsstyrelsen i Västernorrlands län* gävo uttryck för uppfattningen, att i lagtexten borde angivas, att förbundsordning icke finge innehålla begränsning av bidragsplikten i tvångsfallen och de fall, då kommun genom ingående av kommunalförbund friskreves från en kommunen eljest åvilande förpliktelse.

Beträffande frågan om kommunalförbunds lånerätt anslöto sig de allra flesta remissinstanserna till uppfattningen, att det vore mest praktiskt att giva kommunalförbunden rätt att med Kungl. Maj:ts tillstånd upptaga lån i den utsträckning, som bestämdes i förbundsordningen. Från kommunalt håll uttalades dock farhågor för att, om lånerätten icke tillkomme medlemskommunerna ensamma, dessa kunde förlora överblicken över sin egen ekonomi. *Fullmäktige i en landskommun* gävo uttryck för uppfattningen, att viss underställningsfri lånerätt, motsvarande den som tillkomme kommunerna jämlikt 58 § kommunallagen, borde tillerkännas även kommunalförbunden.

Vidkommande kommunalförbunds underrättelseplikt förordade *länsstyrelsen i Stockholms län*, att förbund borde vara skyldigt att till medlemskommunernas styrelser översända avskrifter även av förbundsstyrelsens protokoll. *Kammarkollegiet* framhöll, att kollegiet i motsats till kommittén ansåge uppenbart, att kommunalförbund vore skyldigt att lämna medlem begärda upplysningar rörande förbundsverksamheten. I anledning av kommitténs uttalande om att även revisionsberättelsen borde tillställas medlemmarna uttalade kollegiet, att, då det för möjliggörande av ökad kontakt

med och ökat inflytande för medlemskommunerna syntes vara minst lika viktigt som i fråga om protokoll, att medlemmarna finge del icke blott av revisionsberättelsen utan även av däröver avgivna förklaringar, kollegiet ansåge, att bestämmelser därom borde införas i lagtexten; sådan delgivning borde ske i god tid före ansvarsfrihetsfrågans prövning. Direktionen för *Stockholms norra förorters vattenledningsförbund* förordade, att i lagen skulle införas bestämmelse om rätt för kommunalförbund att infordra upplysningar av medlemskommunerna.

Föredragande departementschefen yttrar i frågan om *begränsning av medlemmarnas bidragsplikt*:

»Kommitténs uppfattning att förbundsordning icke bör få innehålla bestämmelse om begränsning av medlemmarnas bidragsplikt i de fall, då kommunalförbundet skall handhava obligatorisk specialreglerad förvaltning, delas av samtliga remissinstanser och själv är jag likaledes av samma uppfattning. Emellertid anser jag i likhet med kammarkollegiet och länsstyrelsen i Västernorrlands län, att i lagen bör angivas, att förbundsordningen icke får innehålla bestämmelse om begränsning av bidragsplikten såvitt angår sådan angelägenhet. När det gäller övriga förbund synes det där mot, för undvikande av tvister på denna väsentliga punkt, vara av vikt att redan i förbundsordningen intages bestämmelser om grunder för och, i förekommande fall, begränsning av medlems skyldighet att tillhandahålla medel för förbundsverksamhetens ordnande och fortsatta bedrivande. Jag vill därför förorda, att bestämmelser härom intages i lagen.»

I frågan om *kommunalförbunds lånerätt* och det i samband därmed berörda spörsmålet om *solidarisk proprieborgen av medlemmarna* för förbunds lån anför departementschefen:

»Genom att kommunalförbund bildas undandrages medlemskommunerna bestämmanderätten beträffande den verksamhet, som kommunalförbundet skall ombesörja, till följd varav en viss splittring i medlemskommunernas ekonomiska planläggning alltid måste uppkomma. Jag anser emellertid att i praktiken denna uppdelning av beslutanderätten på olika organ icke behöver medföra några större olägenheter. Såsom kommittén framhållit kommer kommunalförbunden säkerligen att söka anpassa sina ekonomiska åtaganden efter medlemskommunernas resurser. Det finns vidare all anledning antaga att ett intimt samarbete mellan kommunalförbunden och dess medlemmar kommer att etableras i större ekonomiska frågor. Varje kommun i förbundet har ju representanter i förbundsfullmäktige och såväl kommunalförbunden som medlemskommunerna skall enligt förslaget ha en vidsträckt underrättelseplikt gentemot varandra. När det gäller lånebeslut kan medlemskommunerna därjämte, i samband med att beslutet underställes Kungl. Maj:ts prövning, framföra sina synpunkter i ärendet. Med hänsyn härtill och då det uppenbarligen är mest praktiskt

att icke medlemmarna var för sig utan kommunalförbundet ensamt upptager erforderliga lån för förbundets verksamhet förordar jag kommitténs förslag. Jag vill tillägga att om kommunalförbund medgives lånerätt bör, såsom kommittén föreslagit, det högsta belopp förbundet äger upplåna alltid angivas i förbundsordningen. Däremot anser jag på de av kommittén anförda skälen, att kommunalförbund icke bör medgivas någon underställningsfri lånerätt.

Beträffande den av kommittén i detta sammanhang berörda frågan, huruvida kommunmedlemmarna bör äga teckna solidarisk proprieborgen för kommunalförbunds lån, hyser jag den uppfattningen att sådant borgensåtagande icke står i överensstämmelse med de principer och tankegångar som ligger till grund för kommunalförbunds lagstiftningen. Denna lagstiftning reglerar nämligen hur brist hos förbundet skall täckas. Medlemskommunerna ålägges subsidiärt ansvar efter viss fördelningsgrund för förbundets skulder. Kommunerna bör då icke genom att teckna solidarisk proprieborgen införa en annan ordning.»

Rörande *kommunalförbunds underrättelseplikt* gentemot medlemmarna och den av direktionen för Stockholms norra förorters vattenledningsförbund i samband därmed berörda frågan om *medlemmarnas underrättelseplikt* mot förbundet yttrar departementschefen:

»Att viss underrättelseplikt åvilar förbundet synes riktigt. Denna underrättelseplikt bör dock enligt min mening ej göras alltför omfattande. Jag anser dock att man bör gå något längre än vad kommittén föreslagit. Därvid bör då understrykas att den av kommittén föreslagna allmänna bestämmelsen — som jag tillstyrker — får anses innebära, att kommunalförbunds styrelse skall icke blott på informationssammanträden eller vid liknande tillfällen underrätta samtliga medlemmar om större frågor utan styrelsen bör även på framställning av medlem under hand lämna begärda upplysningar rörande berörda frågor. Då det vidare måste vara av värde för icke blott kommunerna i förbundet utan även medlemmarna av dessa kommuner att kunna i förväg skaffa sig upplysningar om vilka ärenden, som skall handläggas å förbundsfullmäktiges sammanträden, bör skyldighet föreligga att anslå kungörelse om fullmäktiges sammanträden icke blott, som kommittén föreslagit, å anslagstavlan i den kommun, där förbundet har sitt säte, utan även å anslagstavlan i varje kommun, som är medlem i förbundet. Vad beträffar frågan om vilka protokollsavskrifter, som bör tillställas medlemmarnas styrelser, så torde det med hänsyn till vad länsstyrelsen i Stockholms län anført i sitt yttrande, vara lämpligast att i lagen stadga skyldighet för kommunalförbund att tillställa medlemmarnas styrelser avskrift av såväl förbundsfullmäktiges som förbundsstyrelsens protokoll. Därest i specialförfattning finnes särskilda bestämmelser om expediering av protokollsavskrifter skall de givetvis gälla.

En grundförutsättning för att kommunalförbund skall kunna anpassa

planeringen av sin verksamhet efter medlemskommunernas ekonomiska resurser och särskilda behov är att förbundet är väl informerat om förhållandena inom medlemskommunerna. Kommittén har emellertid icke föreslagit införande av någon lagbestämmelse om rätt för kommunalförbund att infordra upplysningar av medlemmarna. Visserligen får det väl anses vara självklart, att kommunerna bör ge förbunden begärda upplysningar, men med hänsyn till att frågan är av ganska central betydelse bör enligt min mening lagen innehålla bestämmelse om vilken rätt kommunalförbund har i detta hänseende. Då förbundens och medlemskommunernas styrelser är de centrala förvaltningsorganen, vilka i sin tur äger infordra yttranden av övriga organ inom förbunden respektive kommunerna, synes det vara mest lämpligt att ge bestämmelsen den utformningen, att kommunalförbunds styrelse äger rätt att från medlemskommunernas styrelser infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av förbundsstyrelsens uppgifter.»

Motionerna. I motionerna nr I: 504 och II: 645 hemställas i frågan om kommunalförbunds lånerätt, »att det framlagda förslaget till lag om kommunalförbund kompletteras så till vida, att kommunalförbund berättigas till viss underställningsfri lånerätt» huvudsakligen i enlighet med vad i motionerna anförts.

Såsom motivering anföres i motionerna bl. a., att, enär avsikten med lagförslaget vore att möjliggöra större användning av kommunalförbund än hittills, det vore angeläget, att förvaltningsformen gjordes så smidig som möjligt, att ett kommunalförbund med ett flertal omfattande verksamhetsgrenar icke sällan måste komma i situationer, då kortfristiga förlagsmedel måste anskaffas, samt att det i sådana situationer komme att verka alltför osmidigt att behöva avvakta Kungl. Maj:ts tillstånd. Enligt motionärerna bör underställningsfri lånerätt för kommunalförbund — liksom för kommuner — begränsas till lån med kortare lånetider.

I övrigt får utskottet beträffande motiveringen för motionärernas hemställan hänvisa till motionerna.

Bildande av kommunalförbund genom tvång. Såsom framgår av redogörelsen för gällande rätt kunna mot de berörda kommunernas vilja bildas endast kommunalförbund för polisverksamhetens upprätthållande ävensom regionplaneförbund och kristidsförbund. *Kommittén* uttalade, att enligt dess mening bildande av kommunalförbund även framdeles i princip borde vara frivilligt. Endast på förvaltningsområden, där samarbete mellan kommuner kunde anses påkallat av ett starkt allmänt intresse, borde enligt kommittén möjlighet att framtvunga samarbete förekomma; denna möjlighet borde utnyttjas först efter en ingående prövning av varje enskilt fall. *Kommittén* uttalade, att, bortsett från de förvaltningsområden, där tvångsmöj-

lighet redan fanns, behov att tvinga kommuner till samarbete kunde föreligga främst inom skolväsendet.

Jämlikt den sedermera antagna *skolstyrelselagen*, som träder i kraft den 1 juli 1958, må den nya mellaninstansen, länskolnämnden, då särskilda skäl föreligga, förordna om bildande av kommunalförbund på skolväsendets område. Kan enighet icke uppnås angående förbundsordningen, skall länsstyrelsen efter samråd med länskolnämnden besluta därom. Kommunalförbundskommittén, vars förslag i denna del delvis låg till grund för de berörda bestämmelserna i *skolstyrelselagen*, anförde om beslutanderätten på området, att det icke torde vara lämpligt att lägga denna hos länsstyrelserna, enär dessa numera hade att handlägga huvudsakligen ekonomiska ärenden rörande skolväsendet och därför svårigen i allmänhet kunde antagas besitta erforderlig sakkunskap. Om beslutanderätten lades hos Kungl. Maj:t, fortsatte kommittén, skulle detta innebära en onödig centralisering och icke önskvärd arbetsbelastning för Kungl. Maj:t. Kommittén ansåge övervägande skäl tala för att tvångsbestämmelsens tillämpning anförtroddes åt länskolnämnderna. Fastställandet av förbundsordning skulle emellertid enligt kommitténs förslag ankomma på länsstyrelserna.

Under *remissbehandlingen* vann kommitténs ståndpunkt, att bildande av kommunalförbund även framdeles i princip skulle vara frivilligt, allmän anslutning.

Mot utformningen av bestämmelserna i *skolstyrelselagen* om bildande av kommunalförbund genom tvång framförde *ett flertal länsstyrelser* sina betänkligheter. Härvid restes invändningar mot att länskolnämnd skulle kunna ålägga kommuner att bilda kommunalförbund, medan länsstyrelsen endast skulle fastställa förbundsordningen. Förslag framfördes om att det borde ankomma antingen på Kungl. Maj:t eller på länsstyrelserna att besluta om åläggande att bilda kommunalförbund.

Angående innehållet i remissyttrandena må i övrigt hänvisas till propositionen s. 89—92.

Föredragande departementschefen anför i den allmänna frågan om bildande av kommunalförbund genom tvång:

»Såsom kommittén framhållit bör bildande av kommunalförbund liksom hittills i princip vara en frivillig sak. En motsatt ordning skulle innebära ett betydande intrång i den kommunala självbestämmanderätten och jag kan under inga förhållanden tillstyrka att generell rätt införes för myndighet att ålägga kommunerna att bilda kommunalförbund. På vissa förvaltningsområden gör sig emellertid ett så starkt allmänt intresse gällande att möjlighet har ansetts böra finnas att framtvinga samarbete i form av kommunalförbund. Sådan möjlighet förefinnes nu beträffande polisförbund, regionplaneförbund och kristidsförbund. Efter den 1 juli 1958 kommer enligt den

nya skolstyrelselagen samma möjlighet att finnas i fråga om skolförbund. Jag har i detta sammanhang icke blivit övertygad om att verkligt behov föreligger av att utvidga denna möjlighet att bilda kommunalförbund genom tvång. Skulle i framtiden sådant behov uppstå synes mig frågan få lösas genom att erforderliga bestämmelser intages i vederbörande specialförfattning.»

Angående beslutanderätten i frågor om bildande av kommunalförbund på skolväsendets område genom tvång yttrar departementschefen:

»Med hänsyn till vad kommittén härutinnan anfört synes det icke böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i dessa frågor. Vad beträffar länsstyrelserna så har såsom skäl för att dessa skall erhålla jämväl befogenheten att ålägga kommunen att bilda kommunalförbund på ifrågavarande område anförts, att varje länsstyrelse intager en ledande ställning när det gäller administrationen och samhällsplaneringen inom länet. Ehuru dessa synpunkter är väl värda beaktande kan jag dock icke finna annat än att länskolnämnderna bör vara väl skickade att bedöma, huruvida en viss kommun har möjlighet att ensam tillfredsställande ordna sitt skolväsen och att avgöra, i vilken form kommunernas samarbetsfrågor på detta område lämpligen bör lösas. Med hänsyn härtill och då riksdagen så sent som under fjolåret tog ställning i denna sak, anser jag att de invändningar som i detta sammanhang gjorts icke bör föranleda någon ändring i den redan beslutade ordningen.»

Kommunalförbund med flera förvaltningsuppgifter. Såsom framgår av vad ovan anförts om gällande rätt anses allmänt, att enligt den nuvarande lagen om kommunalförbund sådant förbund icke kan bildas för mer än en uppgift. *K o m m i t t é n s* förslag innebar härvidlag ändring: hinder borde, anförde kommittén, icke möta, att ett förbund finge åt sig uppdraget att handha flera förvaltningsuppgifter. Kommunalförbund med flera uppgifter kunde, fortsatte kommittén, särskilt komma till användning i fråga om vissa tätorter med intilliggande kommuner. En förutsättning för att åt ett förbund skulle få anförtros flera uppgifter borde dock vara, att varje uppgift vore gemensam för samtliga medlemmar. — Kommittén framhöll vidare, att det vore grundläggande för kommunalförbundsinstitutet, att icke samtliga en kommuns uppgifter finge överlätas på ett förbund.

Under *remissbehandlingen* gjordes icke invändning mot kommitténs förslag, att kommunalförbund skulle kunna vårda flera förvaltningsuppgifter. I ett par yttranden framhölls, att det skulle vara fördelaktigt, om en kommungrupp kunde organisera alla sina större gemensamma förvaltningsuppgifter i ett enda förbund oberoende av om samtliga kommuner hade del i alla förvaltningsgrenarna eller ej. Om innehållet i remissyttrandena må i övrigt hänvisas till departementschefens redogörelse å s. 93—94 i propositionen.

Föredragande departementschefen yttrar i frågan, huruvida flera förvaltningsuppgifter skola kunna uppdragas åt ett kommunalförbund, följande.

»En viktig nyhet i kommitténs förslag är att kommunalförbund skall kunna handha flera förvaltningsuppgifter. Den nuvarande lagen har tolkats så, att ett kommunalförbund icke får bildas för mer än en uppgift. Detta förhållande kan emellertid i många fall synas olägligt och medföra en onödig dubbelorganisation. Förslaget att kommunalförbund skall kunna omhänderta flera förvaltningsuppgifter synes mig därför välbetänkt. En sådan lösning torde kunna bli av stor betydelse särskilt för de mindre kommunerna, som i betydande utsträckning kan bli hänvisade till ett samarbete med varandra. Jag vill alltså i denna del — liksom remissinstanserna — tillstyrka kommitténs förslag.

Givetvis får icke denna möjlighet medföra att man åt ett kommunalförbund överlåter en kommuns så gott som samtliga uppgifter. Föreligger behov av ett så ingående samarbete mellan två kommuner torde det naturliga vara att kommunerna sammanlägges till en kommun.»

Efter att ha berört vad kommittén uttalat i frågan, huruvida åt ett förbund borde få anförtros flera uppgifter, även om icke alla uppgifterna vore gemensamma för samtliga medlemmar, fortsätter departementschefen:

»För egen del vill jag framhålla, att ett av syftena med att utvidga kommunalförbundens kompetens så att förbund skall kunna handhava flera olika angelägenheter är att en kommungrupp, inom vilken samarbete är ändamålsenligt, skall kunna bilda ett enda kommunalförbund för handhavande av för dessa kommuner gemensamma uppgifter. Om ett enda kommunalförbund bildas i stället för flera mindre får förbundet större auktoritet och bättre resurser att skaffa sig en fast och effektiv administrativ organisation. Emot förslaget att kommunalförbund skall kunna bildas för handhavande av angelägenheter, som ej är gemensamma för samtliga i förbundet ingående kommuner, kan emellertid göras allvarliga erinringar. Det ter sig sålunda egendomligt att bilda ett kommunalförbund, där en kommuns representanter skulle kunna besluta om en angelägenhet, som icke ens berör kommunen. Fall skulle ofta kunna uppkomma, då kommunens representanter genom sina röster avgjorde sådana frågor. Jag vill starkt ifrågasätta, om de övriga kommunerna i kommungruppen skulle finna en sådan ordning vara med sina intressen förenlig, i vart fall om angelägenheten är av någon betydelse. Om i lagen infördes den bestämmelsen att representanterna för en av en angelägenhet ej berörd kommun icke finge deltaga i beslut rörande angelägenheten, skulle å andra sidan ett sådant kommunalförbund i realiteten fungera som två förbund, i vilket fall det måste vara ur principiell synpunkt riktigare och ur praktisk synpunkt lämpligare att också bilda två förbund. Jag anser sålunda, att i lagen icke bör medgivas bildande av kommunalförbund för handhavande av angelägenheter, som ej är gemensamma för samtliga medlemmar i förbundet.»

Kommunalförbund med specialreglerad förvaltning. Av den ovan lämnade redogörelsen för gällande rätt framgår, att medlemskap i kommunalförbund med uppgift, som det på grund av särskild författning åligger medlemskommunerna att vårda, som regel icke rubbar dessas förpliktelser och befogenheter mot det allmänna och mot enskilda. *K o m m i t t é n* erinrade om det ovan berörda undantag från regeln, som gäller beträffande kommunalförbund för brandförsvar, och uttalade, att, med den ställning som kommunalförbunden enligt kommitténs förslag komme att få, det syntes naturligt, att den för brandförsvarsförbunden gällande ordningen — att medlemskommunernas rättigheter och skyldigheter överföras på förbundet — finge gälla för alla kommunalförbund, som handhade obligatoriska kommunala förvaltningsuppgifter. Kommittén föreslog en bestämmelse av innehåll, att, där kommunalförbund handhar förvaltningsuppgift, som det enligt särskild författning åligger kommun att vårda, författningens bestämmelser om kommun skola ha avseende å förbundet.

I fortsättningen uttalar kommittén bl. a., att i princip hinder icke borde föreligga mot att överlåta vården av en hel kommunal förvaltningsgren på kommunalförbund, men att i det enskilda fallet lämpligheten härav borde prövas i samband med fastställelseprövningen av förbundsordningen.

Kommittén diskuterade i det följande frågan om vilka nämnder som borde finnas, om två eller flera förvaltningsuppgifter lades på ett kommunalförbund. Härvid uttalade kommittén bl. a., att, om i ett förbund med flera uppgifter någon av dessa vore en specialreglerad förvaltningsuppgift, för vilken särskilt organ för kommunernas del är obligatoriskt, även för förbundet borde gälla, att för denna uppgift skulle utses ett särskilt organ med den sammansättning, som föreskrives i speciallagstiftningen.

Under *remissbehandlingen* vann kommitténs förslag, att, i de fall, där ett kommunalförbund skall handhava obligatoriska förvaltningsuppgifter, medlemskommunernas förpliktelser och befogenheter skulle överföras till förbundet, enhällig anslutning. *Kammarkollegiet* ifrågasatte, huruvida det icke borde komma till uttryck i lagtexten, att, om kommunalförbund handhade endast en specialreglerad förvaltningsuppgift, förbundsstyrelsen tillika skulle utgöra nämnd för denna förvaltningsuppgift, även för det fall att specialförfattningen föreskrev obligatorisk nämnd. Om vad i övrigt framkom under remissbehandlingen må hänvisas till departementschefens redogörelse (propositionen s. 97—99).

Föredragande departementschefen anför:

»För närvarande gäller den principen att medlemskap i ett kommunalförbund icke rubbar medlemmarnas författningensliga förpliktelser mot det allmänna och mot enskilda. Det enda undantag som gjorts från denna princip avser brandväsendet, varjämte vissa särskilda bestämmelser gäller på polisväsendets område. Kommittén anser emellertid att medlemskom-

muns rättigheter och skyldigheter bör överföras på kommunalförbunden i samtliga de fall, då förbundet handhar obligatoriska kommunala förvaltningsuppgifter. Kommittén föreslår därför, att där kommunalförbund handhar förvaltningsuppgift, som det enligt särskild författning åligger kommunen att vårda, författningens bestämmelser om kommunen skall ha avseende å förbundet. Detta förslag har vunnit enhällig anslutning bland remissinstanserna och för egen del har jag icke heller något att erinra emot detsamma.

I alla andra fall än de, då kommunerna ålagts att bilda kommunalförbund, ankommer det på kommunerna att själva bestämma vilka uppgifter, som skall överföras till förbundet. I princip kan sålunda en kommunal förvaltningsgren helt eller delvis överföras på förbundet. Länsstyrelsen bör emellertid, såsom kommittén framhållit, vid sin fastställelseprövning av förbundsordningen noga överväga, huruvida en uppdelning av olika slag av uppgifter inom det berörda förvaltningsområdet i det ifrågavarande fallet kan anses lämplig eller ej. Skulle länsstyrelsen finna uppdelningen vara olämplig, bör länsstyrelsen under hänvisning till att kommunalförbundet icke kan anses medföra allmänt gagn vägra fastställelse av förbundsordningen.

I de fall då förbundet övertagit en hel kommunal förvaltningsgren torde det böra ankomma på förbundet att utfärda erforderliga lokala föreskrifter avseende hela förbundets verksamhetsområde. I övriga fall torde medlemskommunerna själva ha att utfärda sådana föreskrifter.

Vid konkurrens mellan å ena sidan bestämmelser i kommunalförbunds-lagen och å andra sidan bestämmelser i specialförfattning, skall bestämmelserna i specialförfattningen gälla. Därest i specialförfattning förekommer stadganden angående nämnds organisation och arbetssätt — såsom bestämmelser angående ordning för utseende av ledamöter och suppleanter, valbarhet, mandattid, jäv, beslutsförfarande, protokollföring, delgivning, avdelningssystem och delegation — skall alltså dessa föreskrifter gälla i stället för kommunalförbundslagens regler i nämnda hänseenden. För att klart utvisa detta vill jag förorda, att i kommunalförbundslagen uttryckligen angives, att de i lagen intagna bestämmelserna i dessa hänseenden skall gälla endast där ej annat är särskilt stadgat. Därest i kommunalförbund ingår såväl stad som landskommun skall den specialreglerade nämnden erhålla den organisation, som skall finnas i stad.»

I den av kommittén berörda frågan, i vad mån förbundsstyrelse skall kunna fungera som nämnd för specialreglerad förvaltning, yttrar departementschefen:

»I ett förbund, som endast handhar en specialreglerad förvaltningsuppgift, synes mig hinder icke böra möta att låta förbundsstyrelsen fungera som obligatorisk nämnd under förutsättning att styrelsen uppfyller de krav i fråga om sammansättning m. m. som stadgas i vederbörande specialförfatt-

ning. En motsatt ordning skulle innebära en onödig överorganisation. Det förhållandet att ett förbund handhar flera angelägenheter — specialreglerade eller ej — synes mig ej heller utesluta att styrelsen fungerar som obligatorisk nämnd, givetvis under förutsättning att den är utsedd och sammansatt enligt vederbörande specialförfattnings bestämmelser. För att garantier skall erhållas för att förbundsstyrelsen blir författningsenligt utsedd och sammansatt samt att mandattiderna blir riktiga föreslår jag, att förbundsordningen alltid skall innehålla sådana särbestämmelser i de fall, då förbundsstyrelsen tillika skall fungera som obligatorisk specialreglerad nämnd. En bestämmelse härom anser jag böra upptagas i lagtexten.»

Enheter, som böra få bilda kommunalförbund. *Kommittén* föreslog, att kommunalförbund liksom hittills skulle få bildas mellan städer, landskommuner, köpingar och municipalsamhällen. Vidare skulle enligt förslaget sådant förbund kunna bildas mellan landstingskommuner samt mellan landstingskommun och stad, som icke tillhör landsting. I sistnämnda hänseende innebar förslaget den inskränkningen i nu gällande ordning, att kommunalförbund icke vidare skulle kunna bildas mellan landstingskommun och stad, som tillhör landsting; till motivering anförde kommittén härvid, att enligt kommitténs mening numera icke föreläge praktiskt behov av samarbete i kommunalförbunds form mellan enheter som nu sagts.

Kommittén övervägde, huruvida anledning funnes att bereda andra kommunala rättssubjekt möjlighet att bilda kommunalförbund; de enda subjekt som härvid kunde komma i fråga vore församlingarna samt pastoraten. Kommittén tog emellertid avstånd från tanken härpå. Kommittén anförde därvid beträffande församlingarna, att i de fall då gemenskapen icke vore så stor, att bildande av kyrklig samfällighet vore påkallat, det torde vara tillfyllest, att församlingarna inginge avtal om vården av ifrågavarande angelägenheter, samt beträffande pastoraten, att i de fall, där samverkan kunde visa sig önskvärd — framför allt sådana där enhetlig utdebitering skulle åstadkommas inom kommun, som omfattade flera pastorat — samverkan syntes böra ske i form av kyrklig samfällighet.

Under *remissbehandlingen* godtogs i huvudsak kommitténs förslag i förevarande del. I vissa yttranden ifrågasattes dock, huruvida kommunalförbundsformen skulle behöva stå öppen för landsting. *Svenska landstingsförbundet* anslöt sig emellertid till kommitténs förslag. Icke något av de hörda *förvaltningsutskotten* inom landstingskommunerna anmälde erinran mot förslaget. *Södermanlands läns landstings förvaltningsutskott* uttalade, att samverkan mellan landsting i framtiden kunde bli aktuell i högre grad än nu; härvid hänvisades till att landstingsområdena för vissa exklusiva specialformer av sjukvård utgjorde för små enheter. I ett yttrande ifrågasattes,

om icke kretsen av de kommuner, som äga bilda kommunalförbund, borde utökas att omfatta även tingslag. — I övrigt må hänvisas till departementschefens redogörelse för vad i denna del framkom genom remissyttrandena (propositionen s. 101—103).

Föredragande departementschefen anför i förevarande del:

»Beträffande frågan vilka enheter som skall få bilda kommunalförbund föreslår kommittén, att städer, landskommuner, köpingar och municipalsamhällen liksom hittills skall få bilda kommunalförbund och detta såväl mellan sådana kommuner av samma slag som mellan olika slags kommuner. Häremot är intet att invända.

Enligt förslaget skall kommunalförbund vidare kunna bildas mellan landstingskommuner samt mellan landstingskommun och stad, som icke tillhör landsting. Med hänsyn till att landstingen i sitt interkommunala samarbete för närvarande icke begagnar sig av kommunalförbundsformen i mer än två fall och då landstingens framtida behov av kommunalförbund icke anses dokumenterat, har det under remissbehandlingen ifrågasatts om kommunalförbundsformen fortfarande bör stå öppen för landstingskommuner. Svenska landstingsförbundet och de hörda förvaltningsutskotten har för sin del dock hävdats, att landstingen även i framtiden bör ha möjlighet att bilda kommunalförbund, enär genom medicinens landvinningar kan skapas uppgifter, för vilkas handhavande landstingsområdena kan utgöra för små enheter. Jag ansluter mig till denna, från landstingshåll framförda uppfattning. Slopandet av möjligheten för landstingen att bilda kommunalförbund skulle enligt min mening innebära att man skapar ett onödigt hinder för realiserandet av nya sjukvårdsformer. Jag kan icke finna att någon olägenhet är förenad med att denna samarbetsform för framtiden hålles öppen även för landstingens del. Däremot torde, såsom kommittén uttalat, något behov av samarbete i form av kommunalförbund icke kunna förväntas när det gäller landsting och stad, som ingår i landsting. Den nuvarande möjligheten för dessa båda enheter att kunna bilda kommunalförbund kan därför slopas. Ej heller anser jag behov föreligga att bereda församlingar och pastorat möjlighet att bilda kommunalförbund. I de fall, då behovet av samarbete icke är så betydande att en kyrklig samfällighet bör bildas, torde avtalet framstå som den lämpligaste samarbetsformen. Jag finner icke heller skäl att medgiva tingslag rätt att ingå i kommunalförbund.»

Bildande, ändring och upplösning av kommunalförbund. Beträffande bildande, ändring och upplösning av kommunalförbund innebar *k o m m i t t é n s* förslag väsentligen, att den nuvarande kommunalförbundslagens

regler utan ändringar i sak skulle gälla även framdeles. Vissa bestämmelser rörande den utredning, som skall föregå kommunalförbunds bildande, ändring och upplösning, skulle dock enligt förslaget såsom överflödiga utgå.

Om vad som framkom vid *remissbehandlingen* i förevarande del må hänvisas till föredragande departementschefens redogörelse (propositionen s. 104).

Föredragande departementschefen anför härvidlag:

»De i nu gällande kommunalförbunds lag upptagna bestämmelserna om bildande, ändring och upplösning av kommunalförbund föreslås skola bibehållas i stort sett oförändrade. Vissa bestämmelser har dock ansetts onödiga och därför utmönstrats. Sålunda synes det icke vara erforderligt med bestämmelser angående särskild utredningsman för verkställande av den utredning som bör föregå kommunalförbunds bildande, ändring och upplösning. De nuvarande bestämmelserna, som är förhållandevis detaljerade och reglerar kostnadsfrågor m. m., har tillämpats ytterst sällan. Det bör stå kommunerna fritt att på det sätt de finner lämpligt föranstalta om erforderlig utredning och några särskilda lagbestämmelser härom kan jag icke finna erforderliga. I de fall då länsstyrelse givits befogenhet att ålägga kommuner att bilda kommunalförbund, torde länsstyrelsen — utan särskilt stadgande därom — jämväl få anses ha befogenhet att utse särskild utredningsman om så skulle erfordras.»

Övergångsbestämmelser. Beträffande *kommitténs* förslag och innehållet i *remissyttrandena* i förevarande del må, i den mån redogörelse därför icke lämnas i föredragande departementschefens nedan intagna yttrande, hänvisas till propositionen (s. 105—107).

Föredragande departementschefen yttrar:

»Enligt de av kommittén föreslagna övergångsbestämmelserna skall jämlikt den äldre lagen bildat kommunalförbund upplösas antingen genom att likvidation verkställas eller genom att förbundet i samband med den nya lagens ikraftträdande upplöses utan likvidationsförfarande och omedelbart ombildas till ett enligt den nya lagen organiserat kommunalförbund. Därest vid den nya lagens ikraftträdande finnes äldre kommunalförbund, som icke upplösts genom likvidation eller ombildning, skall enligt kommitténs förslag länsstyrelsen så snart ske kan förordna, att förbundsverksamheten skall upphöra och att förbundet skall träda i likvidation. Som skäl för att de äldre förbunden skall upplösas anför kommittén, att det om

möjligt bör undvikas att två typer av kommunalförbund, på vilka två olika lagar är tillämpliga, skall komma att existera jämsides med varandra.

Länsstyrelsen i Kronobergs län föreslår emellertid, att övergångsbestämmelserna uppmjukas så att de kommunalförbund, som bildats enligt den nu gällande lagen, får bibehålla sin organisation, om de icke själva önskar att den nya lagens regler skall tillämpas på dem. Enligt länsstyrelsens mening är det ur praktisk synpunkt att föredraga att de vid lagens ikraftträdande existerande förbunden kan få fortleva oförändrade, då det synes föga rationellt att särskilt när det gäller de nuvarande polisdistriktsförbunden påtvinga förbunden en mera tungrodd förvaltningsapparat.

Även om det måhända kan anses förknippat med vissa praktiska olägenheter att ombilda de äldre förbunden, anser jag att de fördelar man vinner genom att erhålla endast en typ av kommunalförbund vida överväger nyssnämnda olägenheter. Jag kan icke finna annat än att det skulle vara otillfredsställande, om man genomför en ny lag på detta område för att erhålla bättre rättsskydd för kommunerna och deras medlemmar men icke samtidigt därmed söker rätta till de missförhållanden, som är en följd av den nuvarande lagstiftningen. Vad beträffar polisförbunden, så är jag, såsom jag tidigare närmare utvecklat, av den uppfattningen att den nya organisationen för deras vidkommande icke behöver bli så avsevärt mycket mer betungande än den nuvarande. På grund av vad jag sålunda anfört, anser jag, i likhet med kommittén — vars mening delas av nästan samtliga remissinstanser — att de äldre förbunden skall upplösas. I lagtexten bör vidare uttryckligen angivas, att polisförbund, som bildats genom tvång, skall fortsätta sin verksamhet i ett enligt den nya lagen bildat förbund.

Kommittén föreslår, som tidigare nämnts, att ombildning av de äldre förbunden i enlighet med den nya lagen skall ske i samband med lagens ikraftträdande. Om tiden mellan den nya lagens utfärdande och dess ikraftträdande uppgår till ungefär ett halvt år bör enligt kommitténs mening åtgärderna för ombildning utan svårighet kunna medhinnas redan före lagens ikraftträdande. Denna tid av ett halvt år anser emellertid vissa remissinstanser vara för kort på grund av de förhandlingar, som måste hållas angående formerna för de berörda kommunernas fortsatta samarbete.

Som tidigare nämnts träder skolstyrelselagen i kraft den 1 juli 1958. De kommuner, som ämnar bedriva samarbete beträffande skolväsendet på kommunalförbundsplanet bör redan vid skolstyrelselagens ikraftträdande kunna börja verksamheten helt i regi av ett enligt den nya lagen bildat kommunalförbund. Med hänsyn härtill och då det icke torde vara lämpligt att sätta lagen i kraft under löpande kalenderår vill jag föreslå, att den nya kommunalförbunds lagen skall träda i kraft den 1 januari 1958. Jag räknar därvid med att den nya lagen skall hinna utfärdas i så

god tid dessförinnan att erforderliga åtgärder för ombildning av bestående kommunalförbund kan vidtagas.

För att möjliggöra att enligt den nya lagen organiserade förbund skall kunna börja sin verksamhet redan vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1958 bör vissa bestämmelser äga tillämpning redan före lagens ikraftträdande. Detta gäller bestämmelserna om förbundsordning och fastställande därav samt reglerna angående val av förbundsfullmäktige. En särskild övergångsbestämmelse härom har intagits i lagförslaget.

I likhet med kommittén anser jag, att med omorganisationen av regionplaneförbunden till överensstämmelse med reglerna i den nya kommunalförbundslagen lämpligen bör anstå, till dess de förslag till ändringar i byggnadslagen och ny byggnadsstadga, som 1951 års byggnadsutredning har för avsikt att framlägga, blivit föremål för statsmakternas behandling. Regionplaneförbund, som bildats före den nya lagens ikraftträdande, skall därför enligt mitt förslag icke upplösas utan kvarstå oförändrade. Ledamöterna i förbundsdirectionen samt ledamöterna och suppleanterna i regionplanenämnden skall tills vidare tjänstgöra, de förra såsom förbundsfullmäktige och de senare såsom förbundsstyrelse i förbundet. I övrigt skall den nya lagen äga tillämpning jämväl å dessa förbund.»

C. Specialmotivering till lagen om kommunalförbund

Angående motiveringen till de särskilda stadgandena i lagen om kommunalförbund hänvisas till den av föredragande departementschefen lämnade redogörelsen (propositionen s. 109—118) ävensom till de av denne anvisade ställena i kommitténs betänkande.

Indelningslagstiftningen

A. Förutsättningarna för indelningsändring

Gällande rätt. De i 3 § första stycket lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning (LKI) angivna allmänna förutsättningarna för indelningsändring, d. v. s. de förutsättningar, som alltid skola föreligga för att sådan ändring må komma till stånd, äro, att genom ändringen kunna vinnas fördelar för den kommunala förvaltningen eller lättnad eller utjämning i kommunala bördor eller att ändringen finnes främja den ekonomiska utvecklingen inom orten eller eljest medföra gagn.

Paragrafens andra stycke innehåller de s. k. kvalificerade förutsättningarna för indelningsändring. Om kommun motsätter sig ifrågasatt indelningsändring och ändringen eller villkor, som förbindes med densamma, finnes medföra avsevärd olägenhet för kommunen, må indelningsändringen

komma till stånd endast under två förutsättningar, nämligen att den finnes vara påkallad av betydande allmänt behov samt prövas nödig för att undanröja eller avsevärt minska förefintligt missförhållande. Såsom exempel på betydande allmänt behov nämnas i lagen fyra omständigheter, nämligen *då* oregelbundenhet i rikets indelning eller annat förhållande vållar hinder eller olägenhet i allmänna ärendens behandling eller i tillgodoseende av kommunala behov, *eller* viss kommunal uppgift av större vikt finnes vara eftersatt, så att avsevärd olägenhet därav uppkommit eller kan väntas uppkomma, *eller* samhälles behov av utrymme för bostäder, industri eller annat dylikt ändamål icke kan inom samhällets område i erforderlig mån tillgodoses, *eller* bestående indelning lägger hinder i vägen för den ekonomiska utvecklingen inom orten.

Kommunalförbundskommittén. Såvitt fråga var om indelningslagstiftningen, avsåg uppdraget åt kommittén en översyn av LKI; härvid undantogs dock de nu berörda bestämmelserna om förutsättningar för indelningsändring. Med hänsyn till sambandet mellan dessa bestämmelser och föreskrifterna om ekonomisk reglering mellan kommuner vid indelningsändring ansåg emellertid kommittén nödvändigt att söka närmare klargöra innehållet i 3 §. Kommittén gjorde därför i anslutning till redogörelsen för bestämmelserna i nämnda paragraf vissa reflexioner angående deras tillämpning. Angående dessa reflexioner må hänvisas till betänkandet s. 150—158. Kommitténs överväganden i denna del utmynnade i uttalandet, att, även om förhållandena på flera viktiga områden vore annorlunda nu än vid tiden för tillkomsten av LKI, bestämmelserna i lagens 3 § rörande förutsättningarna för indelningsändring likväl vore så allmänt utformade, att indelningspraxis borde kunna anpassas efter de successivt ändrade förhållandena.

Remissyttrandena. Kommitténs analys av bestämmelserna i 3 § LKI om förutsättningarna för indelningsändring berördes i ett stort antal yttranden. Vissa remissinstanser framhöllo såsom sin uppfattning, att bestämmelserna borde omarbetas. Sålunda anförde Svenska landskommunernas förbund, att paragrafen i sin nuvarande form bure omisskännliga spår av att ha tillkommit för helt andra syften — främst tillgodoseende av städernas utvidgningsbehov — än dem som numera vore aktuella, och att därjämte åtskilliga av de kvalificerade indelningsvillkoren helt förlorat sin aktualitet. I andra yttranden uttalades, att det knappast kunde vara nödvändigt att omgärda Kungl. Maj:ts prövning av indelningsärenden med detaljerade bestämmelser; det ifrågasattes därför, om det icke räckte att — som i 1946 års lag rörande ny indelning av riket i borgerliga kommuner — såsom förutsättning för indelningsändring stadga, att ändringen skall vara lämplig.

Om vad i övrigt framkom under remissbehandlingen i denna del hänvisas till departementschefens redogörelse därför (propositionen s. 121—122 och 124).

Föredragande departementschefen. Efter en sammanfattning av vad kommittén och remissinstanserna yttrat i förevarande del anför departementschefen:

»Såsom framgår av förarbetena till LKI ansåg man av principiella skäl att någon kommunal vetorätt mot indelningsändringar icke kunde medgivas. Den kommunala självständigheten och tryggheten ävensom de betydande privaträttsliga intressen, som vore sammanförda i kommunen, ansågs emellertid kunna åberopas till stöd för en kommunal medbestämmanderätt. Varje indelningsändring måste dock bedömas ur synpunkten av det allmännas intresse, och så snart detta intresse vore av mera betydande art, måste, framhöll man, den kommunala bestämmanderätten vika och ändringen kunna genomföras även mot kommunens bestridande. Denna ståndpunkt ansågs icke utesluta att en kommuns vilja angående indelningsändringar skulle betraktas som en faktor av synnerlig betydelse. I detta syfte intogs i 3 § det stadgandet att sådan indelningsändring, som medförde avsevärd olägenhet för kommun, ej mot kommunens vilja finge beslutas, såvida den icke funnes vara påkallad av betydande allmänt behov samt ändring i indelningen prövades nödig för att undanröja eller avsevärt minska förefintligt missförhållande. I lagen angavs de viktigaste fallen då en indelningsändring ansågs vara påkallad av betydande allmänt behov. I 1946 års indelningslag tillerkändes kommun icke samma inflytande, men detta hade helt sin grund däri, att det då var fråga om en allmän indelningsändring av engångskaraktär. När det gäller nu förekommande indelningsändringar äger alltjämt de skäl, som låg till grund för den kommunala medbestämmanderätten enligt LKI, full giltighet. Bestämmelserna i 3 § i lagen innebär en garanti för att kommunerna icke utan påtagliga skäl skall behöva få sina gränser ändrade mot sin vilja. Jag anser därför att förutsättningarna för indelningsändring alltjämt bör angivas i själva lagen och de nu gällande begränsningarna i rätten att besluta om ändrad indelning synes mig vara väl avvägda.

De fyra typfall, som anges i lagen såsom exempel på förhållanden, då en indelningsändring anses vara påkallad av betydande allmänt behov, har utformats i så allmänna ordalag, att de självfallet icke alltid kan ge tillräcklig vägledning. Ehuru bestämmelserna tillkommit under en tid, då man hade en i viss mån annan syn på dessa frågor än nu, är de på grund av sin allmänna avfattning fortfarande användbara. Någon ytterligare exemplifiering i lagen av dessa, de s. k. kvalificerade förutsättningarna för indelningsändring synes mig icke erforderlig. Därest dessa förutsätt-

ningar angåves mera detaljerat, skulle exemplen säkerligen på grund av den samhälleliga utvecklingen och det fortgående lagstiftningsarbetet på angränsande områden snart bli föråldrade och, om de ej omarbetades tillräckligt ofta, vålla betydande tolkningssvårigheter. Med hänsyn härtill finner jag — i likhet med 1952 års riksdag och kommittén — anledning icke föreligga att nu låta omarbета ifrågavarande bestämmelser.

Kommittén har i anslutning till de i lagen angivna exemplen på kvalificerade förutsättningar för indelningsändring diskuterat indelningspraxis och därvid gjort vissa uttalanden om hur denna enligt kommitténs mening bör utformas. Även åtskilliga remissinstanser har behandlat praxis i hit hörande ärenden och den önskvärda utvecklingen på detta område.

Då någon ändring av ifrågavarande lagbestämmelser icke nu föreslås anser jag mig för egen del icke ha anledning att i detta sammanhang närmare uppehålla mig vid frågan, hur indelningspraxis i fortsättningen bör utformas. Jag vill emellertid understryka att enligt min mening finns det icke anledning att nu genomföra några större ändringar i hittillsvarande praxis. Vid bedömandet av huruvida förutsättningar för en indelningsändring föreligger eller ej skall en omsorgsfull avvägning göras av kommunernas olika intressen och hänsyn tagas till alla på frågan inverkan de objektiva omständigheter. Att till följd av den fortgående samhällsutvecklingen praxis efterhand kan komma att förskjutas i ena eller andra riktningen ter sig fullt naturligt.»

B. Ekonomisk reglering

Gällande rätt. För närvarande regleras den ekonomiska uppgörelsen mellan kommuner vid indelningsändring i 4—10 §§ LKI. I 4 § stadgas, att vid ändring i kommunal indelning de av ändringen berörda kommunernas inbördes ekonomiska förhållanden, där så finnes nödigt, skola ordnas genom uppgörelse, som fastställs av Kungl. Maj:t i sammanhang med förordnande om ändringen, dock att uppgörelse i visst avseende må kunna, där Kungl. Maj:t så bestämmer, verkställas senare i den ordning och enligt de grunder som angivas i förordnandet.

För det fall att kommun i sin helhet införlivas med annan kommun eller ingår i nybildad kommun stadgas såsom huvudregel i 10 §, att kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser skola tillkomma den ökade eller nybildade kommunen. Ett undantag från denna huvudregel innehålles i 6 § andra stycket; där stadgas, att, om särskilda omständigheter därtill föranleda, vid uppgörelse må träffas bestämmelse, varigenom kommunal tillgång eller förbindelse tillägges allenast del av ändrad eller nybildad kommun.

I 5 § föreskrives, att, om inom område, som övergår från en kommun till annan, finnes mark, som är utlagd till väg, gata, torg eller annan allmän

plats, den förstnämnda kommunens rätt till sagda mark skall övergå till den kommun, inom vars område marken efter indelningsändringen kommer att ligga. Andra kommunala tillgångar ävensom kommunala förbindelser må, jämlikt 6 § första stycket, där kommun delas, antingen tilläggas endera av de ändrade eller nybildade kommunerna eller fördelas mellan dem efter ty prövas skäligt med hänsyn till förhållandet i beskattningsföremål eller invånarantal mellan de områden, i vilka den äldre kommunen delats, eller till annat förhållande, som må anses bestämmande för vardera områdets andel i den äldre kommunens tillgångar och förbindelser. Överflyttning eller uppdelning av kommunal förbindelse må, jämlikt 6 § tredje stycket, ej ske med mindre fordringsägaren samtyckt därtill.

I 7 § lämnas vissa föreskrifter, som såvitt lämpligen kan ske skola iakttagas vid fördelningen av tillgångar och förbindelser, nämligen *att* fast egendom, som uteslutande eller huvudsakligen är avsedd till gagn för visst område, tillägges den kommun, som området kommer att tillhöra, *att* annan i uppgörelsen ingående egendom tilldelas den kommun, som med hänsyn till egendomens beskaffenhet eller rättvis fördelning finnes mest berättigad att övertaga densamma, *att* skuld, som vilar å eller tillkommit för egendom, som tilldelas viss kommun, till betalning övertages av samma kommun, *samt att* annan skuld fördelas till betalning, efter ty med hänsyn till övertagna tillgångar och i övrigt rättvis fördelning finnes skäligt.

Om vid fördelning av tillgångar eller förbindelser endera av de ändrade eller nybildade kommunerna övertagit större andel av tillgångarna eller förbindelserna än som med hänsyn till fördelningen i övrigt skäligen må anses belöpa å densamma, bör, jämlikt 8 §, utjämning ske genom ersättning i penningar. Andra möjligheter till ersättning regleras i 9 §: i första stycket stadgas, att, om genom indelningsändring kommuns ekonomiska ställning avsevärt försämras utan att detta kan anses uppvägt av den befrielse från kommunala förpliktelser, som genom ändringen vinnes, kommunen må erhålla ersättning därför att utgå på en gång eller under viss övergångstid, under ytterligare förutsättning att den andra kommunen finnes skäligen böra giva sådan ersättning, och i andra stycket stadgas, att samma skall gälla, där kommun eljest till följd av indelningsändring har att till ordnande av sin förvaltning vidkännas kostnader, till vilka den andra kommunen skäligen finnes böra lämna bidrag.

Då ekonomisk reglering ej sker, skola, jämlikt 10 § — bortsett från gatu- mark o. likn., varom stadgas i 5 § — den minskade kommunens tillgångar och förbindelser helt stanna kvar hos denna och den ökade kommunens tillgångar och förbindelser tillkomma denna senare.

I praxis har Kungl. Maj:t ansetts äga befogenhet att såsom villkor för indelningsändring föreskriva nedsättning i uttaxeringen för de skattskyldiga i ett av ändringen berört område, där utdebiteringen höjts till följd av ändringen.

Kommittén. De av kommittén föreslagna ändringarna i fråga om ekonomisk uppgörelse vid indelningsändring voro väsentligen följande.

Föreskriften om att kommunal tillgång eller förbindelse vid förordnande om indelningsändring må tilläggas del av ändrad eller nybildad kommun skulle upphävas. Såsom motivering härvidlag yttrade kommittén, bl. a., att syftet med bestämmelsen i allt väsentligt syntes kunna uppnås på andra vägar samt att därtill komme, att det i praktiken skulle ställa sig mycket svårt att reglera, huru kommundelens beslutanderätt rörande sådan tillgång eller förbindelse skulle utövas. Vidare anförde kommittén, att, om fråga vore om skuld, särskild utdebitering för invånarna inom området skulle erfordras, en anordning som med nuvarande uppördssystem oftast skulle vara svår att genomföra.

Föreskriften i 7 § om att fast egendom, som uteslutande eller huvudsakligen är avsedd till gagn för visst område, om så lämpligen kan ske skall tilläggas den kommun, som området kommer att tillhöra, skulle utvidgas att omfatta även till den fasta egendomen hörande inventarier. Så plägade nämligen, anförde kommittén, ske i praxis, och det syntes kommittén lämpligt, att denna praxis lagfästes.

Regeln i samma paragraf om att skuld, som vilar å eller tillkommit för egendom som tilldelas viss kommun, såvitt lämpligen kan ske till betalning skall övertagas av samma kommun, skulle inskränkas till att avse allenast skuld, som vilar å egendomen. Kommittén anförde härvid, dels att regeln i sin nuvarande utformning fått vissa obilliga verkningar, dels att, med den omfattning som den kommunala verksamheten numera fått, det ofta kunde vara svårt att avgöra, huruvida viss skuld tillkommit för viss egendom.

De övriga i samma paragraf innehållna stadgandena — att, där så lämpligen kan ske, annan egendom och annan skuld än nyss sagts skall fördelas »med hänsyn till egendomens beskaffenhet eller rättvis fördelning» respektive »med hänsyn till övertagna tillgångar och i övrigt rättvis fördelning» — skulle såsom överflödiga utgå.

Föreskriften i 9 § om ersättning — så kallad skatteersättning — skulle ändras på det sättet, att termen ersättning skulle utbytas mot uttrycket bidrag; härmed avsåg kommittén att markera, att fråga vore om ett på offentligrättslig grund bestämt bidrag att hjälpa en kommun att under en övergångstid inrätta sig efter de ändrade förhållandena och icke om en civilrättsligt betonad ersättning för liden förlust. Vidare föreslogs den ändringen, att tillräcklig förutsättning för bidrag skulle vara, att endera kommunens ekonomiska ställning blivit försämrad; det skulle icke såsom nu fordras, att försämringen vore avsevärd. Till motivering i denna del yttrade kommittén, bl. a., att hittillsvarande praxis — att bidragsskyldighet inträdde, då utdebiteringsbehovet ökades med mer än 50 öre per skatte-krona — borde uppmjukas; exempelvis borde en förlust, som motsvarade

en ökad utdebitering av 40—50 öre eller 30—40 öre per skattekrone, kunna föranleda bidrag, varvid dock bidragsperiodens längd — hittills i regel minst fem år — kunde sättas till fyra respektive tre år. Även engångsbidrag kunde komma i fråga. Kommittén uttalade sig mot att bidrag bestämdes efter en år från år sjunkande skala.

Övriga av kommittén föreslagna ändringar i förevarande avseende voro av formell natur.

I anslutning till bestämmelsen i 5 § om gatumark m. m. diskuterade kommittén, om icke anledning funnes att till de tillgångar, som obligatoriskt skola följa med ett överflyttningsområde, hänföra även kommunen tillhöriga, i marken nedlagda ledningar för vatten och avlopp, eventuellt även för elektrisk belysning. Kommittén framhöll emellertid — med anförande av exempel — att det i vissa fall vore olämpligt, om sådana ledningar obligatoriskt skulle övertagas av inkorporeringskommunen, och avstod från att föreslå ändring i 5 § i angivet avseende.

Kommittén gjorde även vissa uttalanden angående praxis i indelningsärenden. — I frågan om fördelning av kommunala fonder vid indelningsändring uttalade därvid kommittén, att, medan bland andra fonder allmän investeringsfond borde fördelas efter skatteunderlaget, särskild investeringsfond — fond för anskaffande av i avsättningsbeslutet angiven anläggningstillgång — borde övertagas av den kommun, som övertager ansvaret för den med fonden avsedda tillgången. — Rörande Kungl. Maj:ts befogenhet att i beslut om indelningsändring föreskriva skattedifferentiering ifrågasatte kommittén, under hänvisning till dels att skattedifferentiering strede mot gällande kommunala beskattningsprinciper, dels att det nuvarande uppördssystemet beredde stora praktiska svårigheter att genomföra sådan differentiering, huruvida sagda befogenhet överhuvud borde utnyttjas.

Angående kommitténs uttalanden i övrigt rörande praxis vid ekonomisk reglering i samband med indelningsändring hänvisas till betänkandet (s. 169—185).

Avslutningsvis erinrade kommittén om att LKI icke är tillämplig å indelningsändringar rörande pastorat, tingslag och landstingskommuner. I den mån en kommunal eller ecklesiastisk indelningsändring medförde ändring även av sådana enheter, borde emellertid enligt kommittén liksom hittills bestämmelserna i LKI om ekonomisk uppgörelse i huvudsak tillämpas analogivis på sådan uppgörelse mellan de ifrågavarande enheterna.

Remissyttrandena. Kommitténs uttalanden i förevarande del ha i allmänhet icke föranlett erinringar från remissinstanserna. *Kammarkollegiet* har med anledning av kommitténs uttalanden rörande rätten till i marken nedlagda ledningar i överflyttningsområde anmärkt, att, jämlikt 1895 års lag angående vad till fast egendom är att hänföra, till jorden höra för stadigvarande bruk i jorden anbragta ledningar och andra anläggningar, i följd

varav stadgandet i 5 § LKI innebure icke endast att kommunens rätt till själva marken överginge, utan även att därmed följde rätten till i marken nedlagda ledningar. — *Kollegiet* delade icke heller kommitténs uppfattning, att endast skuld, som vilar å egendom, men däremot icke skuld, som »tillkommit för» viss egendom, borde övertagas av den kommun, som erhåller egendomen; härutinnan sade sig *kollegiet* hålla före, att, om det vore klart, att en skuld tillkommit för en övertagen fastighet, även om den ej vore in-tecknad i denna, rättviseskäl talade för att skulden också skulle övertagas av den mottagande kommunen. — Även mot kommitténs uttalanden om fördelning av särskilda investeringsfonder gjorde *kollegiet* invändningar; härvid anfördes, bl. a., att garanti icke finnes för att, om än fond avsatts för anläggningstillgång inom överflyttningsområdet, denna anläggning verkligen komme till stånd. I samma fråga anförde *Hallands länsavdelning av Svenska landskommunernas förbund*, att, eftersom fondmedlen tillskjutits av hela den tidigare kommunen, det skulle vara mest rättvist, om fonden fördelades mellan de berörda kommunerna efter skatteunderlaget. — I frågan om praxis vid bestämmande av särskilt bidrag från en kommun till annan uttalade *kollegiet* till skillnad från kommittén, att förordnande borde kunna meddelas om att sådant bidrag skulle utgå med sjunkande belopp under bidragstiden. — Även beträffande förordnande om skattedifferentiering var *kollegiet* av annan mening än kommittén; härvidlag yttrade *kollegiet*, att Kungl. Maj:t alltjämt borde ha befogenhet att meddela sådant förordnande men att befogenheten liksom hittills borde reserveras för särskilda undantagsfall.

Föredragande departementschefen anför i förevarande del:

»Då kommun sammanlægges med annan kommun, skall enligt förslaget kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den ökade eller nybildade kommunen. I likhet med kommittén anser jag, att något undantag från denna regel ej bör gälla, varför jag tillstyrker kommitténs förslag att ur lagen skall utgå det nuvarande stadgandet i 6 § andra stycket att bestämmelse kan träffas, varigenom kommunal tillgång eller förbindelse tillägges allenast del av ändrad eller nybildad kommun.

Vid delning av kommun skall, där så finnes nödigt, en reglering ske mellan de av indelningsändringen berörda kommunernas inbördes ekonomiska förhållanden, vilken reglering skall fastställas av Kungl. Maj:t. Termen 'ekonomisk reglering' såsom beteckning å ifrågavarande fördelning av de kommunala tillgångarna och förbindelserna användes i förslaget i stället för den i LKI angivna benämningen 'ekonomisk uppgörelse', enär fördelningen icke förutsätter någon överenskommelse mellan kommunerna.

Enligt kommitténs förslag (5 §) skall rätten till sådan mark, som är utlagd till väg, gata, torg eller annan allmän plats, utan ersättning tilldelas den kommun, inom vars område marken efter indelningsändringen kommer

att ligga. Denna regel om övertagande av visst slag av tillgångar gäller redan nu. Kommittén har endast gjort en formell ändring i paragrafens lydelse. Såsom kammarkollegiet påpekat innebär bestämmelsen, att den kommun, som förvärvar marken, även erhåller rätten till i marken nedlagda ledningar. I de fall, då rätten till sådana ledningar anses icke böra övergå till inkorporeringskommunen, måste följaktligen i förordnandet om indelningsändringen angivas att rätten till ledningarna icke skall följa rätten till marken. Genom ett sådant tillkännagivande bör ledningarna icke längre anses utgöra tillbehör till den fasta egendomen.

Då ekonomisk reglering ej sker, skall enligt bestämmelserna i förslaget (9 §) — med undantag av de i 5 § omnämnda tillgångarna — den minskade kommunens tillgångar och förbindelser helt kvarvara hos denna samt tillgångar och förbindelser, som tillhör den ökade kommunen, även efter indelningsändringen odelat tillkomma denna kommun. Även denna regel gäller för närvarande.

Någon ändring bör ej göras i de nu gällande bestämmelserna att den ekonomiska regleringen i princip skall fastställas i samband med förordnandet om ändringen men att reglering i visst avseende må kunna, där Kungl. Maj:t så bestämmer, senare verkställas i den ordning och enligt de grunder, som anges i förordnandet.

Lagbestämmelserna om den ekonomiska regleringen har, för erhållande av en bättre utformning, något ändrats och omgrupperats i förhållande till kommitténs förslag. I 6 § återfinnes nu, förutom reglerna om fastställelse av reglering, de allmänna reglerna för hur fördelningen av tillgångar och förbindelser bör ske, medan 7 § innehåller vissa särbestämmelser, som bör iakttagas vid fördelningen. Reglernas innebörd framgår av förslaget till lagtext och här skall endast beröras vissa speciella frågor.

Vid den ekonomiska regleringen bör såvitt möjligt fast egendom, som uteslutande eller huvudsakligen är avsedd till gagn för visst område, tilläggas den kommun, som området kommer att tillhöra (7 §). Till denna bestämmelse har, såsom kommittén föreslagit, fogats det tillägget att med sådan fast egendom bör följa till egendomen hörande inventarier.

Enligt såväl nu gällande bestämmelser som kommitténs förslag bör vid den ekonomiska regleringen även iakttagas, att skuld, som vilar å egendom, d. v. s. är in-tecknad i densamma, följer egendomen och alltså tilldelas den kommun, som skall övertaga egendomen. Frånsett denna självfallna regel skall enligt kommitténs förslag lagen icke innehålla några specialbestämmelser om fördelning av skulder. Kommittén anser sålunda skäl icke föreligga att till den nya lagen överföra den nu gällande bestämmelsen att skuld, som 'tillkommit för' viss egendom, skall tilldelas den kommun, som övertager egendomen. Kammarkollegiet har emellertid framfört en motsatt uppfattning. För egen del anser jag det vara riktigtast att icke göra skillnad mellan olika slag av oin-tecknad skuld. Såsom kommittén framhållit är det

därjämte svårt att i praktiken avgöra, om en skuld tillkommit för viss egendom eller ej. På grund härav förordar jag kommitténs förslag i denna del.

Beträffande frågan om fördelning av kommunala fonder uttalar kommittén bl. a., att särskild investeringsfond vid fördelningen bör övertagas av den kommun, som övertager ansvaret för den med fonden avsedda anläggningstillgången. Allmän investeringsfond bör däremot fördelas enligt vanliga normer, d. v. s. i princip efter skatteunderlaget. Under remissbehandlingen har emellertid framhållits, att det icke finnes anledning att vid fördelningen av de kommunala tillgångarna och förbindelserna fördela allmän och särskild investeringsfond efter olika regler. Det anföres därvid att — även om det vid avsättningen till särskild investeringsfond blivit bestämt att de fonderade medlen skall användas till bestridande av kostnader för viss anläggningstillgång inom överflyttningssområdet — det icke är säkert att anläggningen kommer till stånd. Vidare har framhållits att, eftersom fondmedlen tillskjutits av hela den tidigare kommunen, särskild investeringsfond principiellt bör fördelas efter skatteunderlaget liksom allmän investeringsfond. För egen del anser jag på de skäl, som angivits av kammarkollegiet, att särskild investeringsfond bör behandlas efter vad i varje särskilt fall befinnes skäligt.

I enlighet med kommitténs förslag bör särskilt bidrag från en kommun till annan vid delning av kommun kunna utgå, då ena kommunens ekonomiska ställning blir försämrad. Möjlighet bör finnas att i varje särskilt fall bedöma om bidrag skäligen bör utgå eller ej. Det nuvarande kravet på att den ekonomiska ställningen skall ha blivit 'avsevärt' försämrad bör därför på de av kommittén anförda skälen utgå. Särskilt bidrag bör kunna utgå på en gång eller under viss övergångstid. I senare fallet bör bidragsbeloppet emellertid enligt min mening även kunna bestämmas att utgå efter en sjunkande skala, därest i något fall på grund av särskilda förhållanden behov föreligger av ett sådant förfarande.

Kommittén ställer sig avvisande till möjligheten att i indelningsärenden till utjämning av stegrad kommunal beskattning för överflyttat område föreskriva lindring i uttaxeringen. Som skäl härför anför kommittén att skattedifferentiering strider mot gällande kommunala beskattningsprinciper samt att det nuvarande uppördssystemet bereder stora praktiska svårigheter att genomföra en skattedifferentiering. Kammarkollegiet å sin sida anser dock att denna befogenhet även i framtiden bör kunna utnyttjas men, liksom hittills, reserveras för särskilda undantagsfall. Med hänsyn till de av kommittén anförda skälen anser jag emellertid att man bör undvika att i samband med beslut om indelningsändring föreskriva skattedifferentiering.

Vad kommittén i övrigt anført och föreslagit angående den ekonomiska regleringen föranleder i detta sammanhang intel uttalande från min sida.»

C. Indelningsändrings ikraftträdande och åtgärder med avseende därå

Gällande rätt. Jämlikt 12 § LKI skall indelningsändring träda i kraft vid kalenderårs början, icke tidigare än fyra eller, där kommun delas, nio månader efter det förordnande om ändringen meddelats.

I 13 § stadgas, att, sedan förordnande meddelats om ändring i kommunal indelning, den kommunala beslutanderätten under tiden till ikraftträdandet skall utövas enligt den nya indelningen, dock att i fråga om angelägenhet, som avser kommun enligt den äldre indelningen, sistnämnda indelning skall följas.

I regel gäller, jämlikt 14 § första stycket, att fullmäktige i kommun, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, skola företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade kommunen. Kungl. Maj:t kan emellertid, jämlikt andra stycket av samma paragraf, förordna, att samtliga fullmäktiges uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt att nya fullmäktigval skola verkställas för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. I sådant fall skall länsstyrelsen bestämma valdag samt fullmäktiges antal.

Med avseende på nybildad kommun stadgas i 18 §, att fullmäktigval skall förrättas så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i kraft. Det åligger länsstyrelsen att snarast möjligt under sagda år och sist före den 1 oktober bestämma valdag, antal fullmäktige m. m.

I sistnämnda stadgande föreskrives med avseende på nybildad kommun också, att kommunens styrelse och övriga nämnder må väljas under året innan indelningsändringen träder i kraft oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för sådant val, ävensom att fullmäktige och andra organ, som utses före ändringens ikraftträdande, omedelbart skola börja handha sina uppgifter. På i viss mån motsvarande sätt har vid beslut om indelningsändringar i övrigt, då förordnande om nyval av fullmäktige meddelats, Kungl. Maj:t pläгат meddela föreskrift av innebörd, att med avseende på de nya fullmäktiges befogenheter skall gälla vad i 13 § finnes stadgat, d. v. s. att dessa fullmäktige omedelbart efter valet skola övertaga de till den nya indelningen hänförliga uppgifterna. Vidare har i sådana fall brukat förordnas, att nya val skola företagas jämväl av sådana ledamöter och suppleanter i kommunens nämnder och styrelser, vilkas uppdrag utgå efter dagen för indelningsändringens ikraftträdande.

För församlingar ha meddelats bestämmelser av likartad innebörd; här gäller emellertid generellt, att beslut om indelningsändring kan meddelas intill fyra månader före det årsskifte, då ändringen skall träda i kraft.

I 23 § meddelas en föreskrift om särskild besvärsrätt vid indelningsändring. Föreskriften innebär, att mot beslut, som mellan indelningsbeslutet och ikraftträdandet fattas inom av ändringen berörd kommun med till-

lämpning av den äldre indelningen, får medlem av kommunen föra talan icke blott under åberopande av någon av de i 76 § kommunallagen stadgade — huvudsakligen formella — besvärsgrunderna utan jämväl där han tror sig kunna visa, att beslutet strider mot de förutsättningar, på vilka förordnandet om indelningsändringen grundats, eller, även om så ej är förhållandet, att beslutet dock avser angelägenhet, vars ordnande skäligen bör tillkomma kommun enligt den nya indelningen. Sådan särskild besvärsmätt tillkommer även annan kommun, som beröres av indelningsändringen, likaså medlem av sådan kommun.

Kommittén. De av kommittén i denna del föreslagna ändringarna voro väsentligen följande.

Tidsfristen mellan förordnande om indelningsändring och ikraftträdandet skulle för alla fall bestämmas till minst nio månader. Såsom skäl för förlängningen av fristen från fyra månader vid totalinförlivningar och sammanläggningar av hela kommuner yttrade kommittén bl. a., att sådana indelningsändringar vore av stor omfattning och att — med den omfattning som den kommunala verksamheten numera fått — förberedelserna för utgifts- och inkomststatens fastställande krävde lång tid. Även beträffande ekklesiastika indelningsändringar borde tidsfristen — fyra månader överlag — förlängas; för vinnande av enhetlighet föreslog kommittén, att fristen även här skulle vara minst nio månader.

Nuvarande praxis i andra fall än då kommun nybildas, att nyvalda fullmäktige omedelbart efter valet övertaga handhavandet av dem tillkommande uppgifter, skulle lagfästas genom ett tillägg till 14 §. I sådana fall sönderfölla, anförde kommittén, tiden mellan indelningsbeslutet och dess ikraftträdande i två perioder, den första, under vilken de gamla fullmäktige företrädde såväl den gamla som den ändrade kommunen, och den andra, under vilken två fullmäktigrepresentationer tjänstgjorde parallellt. Kommittén yttrade vidare, att de ärenden, som de nya fullmäktige hade att avgöra, i huvudsak utgjordes av de till nästa års budget anknutna frågorna samt diverse val- och tillsättningsärenden. Sedan den nya röstlängden justerats — något som normalt sker den 25 juli — kunde enligt kommittén fullmäktigvalen hållas tidigast i början av september, en tidpunkt som i detta fall vore godtagbar, eftersom nästa års stat skulle fastställas först i oktober (undantagsvis december jämlikt 13 § femte stycket kommunallagen).

Den i fall av samma slag antagna praxis, att, då förordnande om nyval av fullmäktige meddelats, även förvaltningsorganens ledamöter och suppleanter nyväljas, skulle likaledes få motsvarighet i lagstadgande: i ett nytt stycke av 14 § skulle stadgas, att Kungl. Maj:t ägde, om förhållandena därtill föranledde, förordna, att uppdragen för ledamöterna och suppleanterna i nämnderna eller i någon eller några av dem skulle upphöra, då den

nya indelningen trädde i kraft, samt att nytt val skulle verkställas av de nya fullmäktige för tiden till utgången av löpande mandatperioder. Uppenbarligen borde det, framhöll kommittén, vara de nya fullmäktige, som utsåge de nya förvaltningsorganen. Detta innebure, fortsatte kommittén, att dessa icke kunde väljas förrän i oktober, något som i sin tur medförde, att de gamla förvaltningsorganen finge förbereda utgifts- och inkomststaten för den ändrade kommunen.

Den i 18 § fastställda tidpunkt, före vilken länsstyrelsen för nybildad kommuns vidkommande skall bestämma valdag, antal fullmäktige m. m. — den 1 oktober — skulle ändras till den 1 juli. I motiveringen för detta förslag hänvisade kommittén till att fullmäktige numera måste besluta om utdebiteringskvoten för nästa år redan under oktober; om länsstyrelse skulle dröja med beslut om fullmäktigval i nybildad kommun till den 30 september, skulle detta innebära, att en alltför knapp tid förelåge mellan detta beslut och tidpunkten för fastställande av utdebiteringskvoten.

För församlingarnas del föreslog kommittén vissa ändringar, i huvudsak motsvarande de ovan berörda ändringarna i 14 och 18 §§.

I anslutning till en redogörelse för besvärregeln i 23 § — beträffande vilken kommittén föreslog smärre ändringar av formell natur — berörde kommittén en av kammarkollegiet väckt fråga om att utsträcka den särskilda besvärsrätten till att avse jämväl beslut, som fattas efter indelningsändrings ikraftträdande. Härvid nämndes, att vid indelningsändring kommun, vars område ökades, stundom genom villkorsbestämmelse förpliktats att vidtaga sådana åtgärder som anordnande av vatten och avlopp eller belysning inom det införlivade området. Kommittén anförde, att det gjorts gällande, att svårighet i vissa fall förelegat att förmå förpliktad kommun att fullgöra skyldighet som nyss sagts samt att en utsträckning av tillämplighetsområdet för 23 § skulle kunna ge en praktisk form för skyldighetens utkrävande. Kommittén tog för sin del avstånd från tanken och anförde i stället, att enligt kommitténs mening villkorsbestämmelser av ifrågasvarande slag i allmänhet icke borde meddelas i indelningsbesluten; härvid uttalade kommittén, att sådana bestämmelser icke kunde effektueras mot inkorporeringskommunens vilja och därför borde undvikas. Härvid gjorde kommittén dock undantag för fall, då kommunen genom beslut av fullmäktige åtagit sig att inom viss bestämd tid utföra särskilda anordningar till förmån för införlivningsområdet.

Angående kommitténs uttalanden i övrigt rörande indelningsändrings ikraftträdande och vad därmed äger samband hänvisas till betänkandet, s. 186—200.

Remissyttrandena. Mot förslaget, att tidsfristen mellan indelningsbeslut och dess ikraftträdande generellt skulle bestämmas till minst nio månader,

gjordes erinran allenast av *länsstyrelsen i Södermanlands län*. Länsstyrelsen ifrågasatte, om icke möjligheten borde hållas öppen att i ärende av mindre omfattning och vikt, exempelvis sådant som anginge endast en enklav, behålla den kortare tidsfristen.

Vad kommittén anfört om beslutanderätten och ställföreträderskapet i ändrad kommun föranledde saklig erinran allenast från *Svenska stadsförbundet*. Förbundet vände sig mot uttalandet att, om Kungl. Maj:t förordnat om nyval i ändrad kommun av icke blott fullmäktige utan även kommunala förvaltningsorgan, de senare icke skulle kunna utses förrän i oktober och därför icke hinna bereda bl. a. utgifts- och inkomststaten. Härvid framhöll förbundet, att kommittén i motiveringen till sitt ovan berörda förslag till ändring av 18 § angående *nybildad* kommun uttalat, att fullmäktigval i sådan kommun skulle kunna ske i augusti, om det — i enlighet med kommitténs förslag — ålades länsstyrelsen att före den 1 juli fastställa dagen för valet. Samma ordning borde enligt förbundet kunna tillämpas även i *ändrade* kommuner, vilket skulle medföra, att förvaltningsorganen kunde väljas i september. Under åberopande bl. a. härav ifrågasatte förbundet, om icke möjlighet borde skapas för nyvalda förvaltningsorgan i ändrad kommun att i de fall så befunes lämpligt träda i funktion omedelbart, såsom fallet vore med de nya fullmäktige.

Kammarkollegiet förordade, att villkorsbestämmelser i syfte att förmå inkorporeringskommun att vidtaga vissa åtgärder inom införlivat område även i fortsättningen borde kunna meddelas i indelningsbeslut, när förhållandena gäve anledning därtill. Härvid framhöll kollegiet, att en sådan bestämmelse icke behövde vara verkninglös, även om dess effekt icke låge på det rättsliga planet; det vore för övrigt icke uteslutet, att en bestämmelse av dylikt innehåll kunde få viss betydelse såsom bevismedel, därest talan skulle väckas mot kommunen om fullgörande av eftersatta skyldigheter.

I övrigt må rörande remissyttrandena hänvisas till propositionen, s. 139—141.

Föredragande departementschefen yttrar i förevarande del:

»I likhet med kommittén anser jag, att tidsfristen mellan beslut om indelningsändring och dess ikraftträdande bör vara densamma för alla slag av indelningsändringar. Enligt nu gällande bestämmelser kan förordnande om indelningsändring — som alltid skall träda i kraft vid kalenderårs början — meddelas så sent som den 31 augusti, när det gäller totalinförlivningar och sammanläggningar av hela kommuner. Vid sådana omfattande indelningsändringar är det för att det förberedande arbetet med kommunernas utgifts- och inkomststater skall kunna medhinnas utan onödig forcering nödvändigt att vederhörande kommuner får besked om indelnings-

ändringen långt före september månads ingång. Med hänsyn härtill bör tidsfristen avsevärt förlängas.

Kommittén föreslår, att ifrågavarande tidsfrist skall vara minst nio månader. Beslut om indelningsändring skall alltså enligt kommitténs förslag vara meddelat senast nio månader före det årsskifte, beslutet träder i kraft. För närvarande gäller denna tidsfrist av nio månader beträffande sådana indelningsändringar, varigenom kommun delas. Även i fortsättningen torde det vara nödvändigt med en ganska lång tidsfrist. Enligt kungörelsen den 29 juni 1950 (nr 431) med vissa föreskrifter angående taxering och debitering av skatt vid ändring i kommunal indelning m. m. åligger det lokal skattemyndighet att till ledning för det kommunala budgetarbetet lämna uppgift om skatteunderlaget i del av kommun som skall överföras till annan kommun. Uppgiften skall avse skatteunderlaget året innan indelningsändringen träder i kraft och skall så snart ske kan tillställas kommunens styrelse. Arbetet med dessa uppgifter kan stundom bli tidsödande. På grund härav och med hänsyn till det kommunala budgetarbetet bör föreskrivas en tidsfrist om åtta månader.

Det synes dock kunna ifrågasättas, om tidsfristen icke bör vara kortare än åtta månader, när det är fråga om vissa mindre indelningsändringar. Länsstyrelsen i Södermanlands län anser, att en kortare tidsfrist bör gälla, när en indelningsändring endast berör en enklav. Även i sådana fall, då indelningsändringen endast gäller områden, där ett fåtal personer är bosatta, kan det emellertid stundom vara av värde att tidsfristen icke är alltför kort, exempelvis för att vidtagande av erforderliga ändringar i fastighetsindelningen skall kunna medhinnas, innan indelningsändringen träder i kraft. Vidare torde ur allmän synpunkt ytterst sällan några olägenheter vara att befara av att en indelningsändring, som gäller sådana obetydligare områden, fördröjes ett år. Med hänsyn härtill och då det måste vara en fördel att ha en enhetlig tidsfrist för alla slag av indelningsändringar synes det mig vara lämpligast att sådan undantagsbestämmelse icke meddelas.

Emot vad kommittén anfört beträffande beslutanderättens fördelning och ställföreträderskapet i ändrad kommun har jag intet att erinra bortsett från frågan om val av fullmäktige. Såsom svenska stadsförbundet påpekat anser kommittén att val av fullmäktige i nybildad kommun kan förrättas redan i augusti, medan kommittén däremot i fråga om val av fullmäktige i ändrad kommun uttalar, att fullmäktigvalen kan hållas tidigast i början av september. Något hinder för att även i det senare fallet förrätta valet i augusti föreligger emellertid icke enligt min mening. Det är av stor betydelse att så kan ske. Då Kungl. Maj:t tillika förordnat om nyval av kommuns styrelse och eventuellt även av andra nämnder, kan nämligen, om fullmäktige valts i augusti, nämndvalen hållas redan i september. Därest, som jag föreslår, nämnderna liksom i nybildad kommun genast skall träda

i funktion, kan de förbereda utgifts- och inkomststaten för den ändrade kommunen. Detta gäller såväl borgerliga kommuner som församlingar. Jag föreslår därför, att 14 och 38 §§ i lagen ändras i enlighet med vad jag nu anfört.

Av de skäl kammarkollegiet åberopat i sitt yttrande anser jag, att hinder icke bör möta att, då särskilda förhållanden påkallar detta, i beslut om indelningsändring meddela villkorsbestämmelser i syfte att förmå inkorporeringskommun att förse eftersatt inkorporerat område med kommunala anläggningar.

Vad kommittén i övrigt anfört och föreslagit beträffande indelningsändrings ikraftträdande och åtgärder med avseende därå har godtagits av remissinstanserna och föranleder ingen erinran från min sida.»

D. Förfarandet vid indelningsändring

Gällande rätt. Jämlikt 24 § LKI må ansökan om ändring i kommunal indelning göras av berörd kommun och av medlem av sådan kommun. Ansökan skall ingivas till kammarkollegiet. Fråga om indelningsändring kan också väckas av kollegiet och av länsstyrelse.

I 25 § föreskrives, att, då fråga om indelningsändring väckts, utredning skall verkställas, om skäl därtill är. Kollegiet kan, om kollegiet med hänsyn till ärendes omfattning och beskaffenheten av de frågor, som under utredningen kunna komma under övervägande, finner, att denna bör företagas under dess eget inseende, uppdraga åt särskild utredningsman att verkställa den. I annat fall skall kollegiet överlämna åt vederbörande länsstyrelse att ombesörja utredningen; har så skett, kan länsstyrelsen förordna utredningsman till sitt biträde. Emellertid har den praxis utvecklats, att kollegiet stundom i ärenden av mindre omfattning icke vare sig förordnar utredningsman eller överlämnar åt länsstyrelse att besörja utredningen; i sådana fall förberedes kollegiets handläggning genom att tjänsteman i kollegiet upprättar promemoria med förslag till indelningsändring, s. k. byråpromemoria, som därefter remitteras till vederbörande myndigheter för yttrande.

Vid utredning skall, jämlikt 26 §, särskilt tillses, huruvida ifrågasatt kommunal indelningsändring bör föranleda ändring jämväl i ecklesiastik, administrativ eller judiciell indelning; i sådant fall må utredningen utsträckas att avse även sådan indelning. Vid utredningen bör kommun eller kommundel samt såvitt möjligt i övrigt envar, vilkens rätt kan beröras av den ifrågasatta indelningsändringen, få tillfälle att uttala sig.

Utredningsman har på grund av stadgande i 27 § befogenhet att begära utlysande av stämmor ävensom att själv utlysa andra sammanträden samt att från myndigheter, även kommunala, infordra de upplysningar eller av dem påkalla det biträde, som utan deras oskäligen betungande kan krävas.

Utredningsmannen äger deltaga i överläggning vid sammanträde, som tillkommit på hans initiativ.

Sedan utredning, som verkstälts genom länsstyrelsen, slutförts, skall länsstyrelsen insända handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande till kammarkollegiet. I ärende, som utretts under kollegiets inseende, skall länsstyrelsens utlåtande infordras. Kammarkollegiet har ansetts äga befogenhet att avslå ansökningar om indelningsändring såväl efter det utredning verkstälts som utan att sådan företagits. Har kammarkollegiet ansett, att ändring borde komma till stånd, har det ålegat kollegiet att — med avgivande av eget utlåtande — hänskjuta ärendet till Kungl. Maj:t.

I fråga om förfarandet vid ändring i församlingsindelning gälla på grund av hänvisning i 44 § i huvudsak samma bestämmelser som i fråga om kommunal indelningsändring; dock har även domkapitel befogenhet att väcka fråga om indelningsändring, och dessutom skall utredning äga rum under vederbörlig samverkan med domkapitlet. Vidare gälla vissa särregler för s. k. kyrkliga skoldistrikt, av vilka endast ett fåtal nu finnas kvar.

Tidigare ändringsförslag. I en motion vid 1948 års riksdag hemställdes om vissa ändringar i LKI av innebörd, att ansökan om indelningsändring skulle ingivas till länsstyrelsen, som skulle förordna utredningsman, samt att länsstyrelsen, först sedan utredningen slutförts, med eget utlåtande skulle insända handlingarna i ärendet till kammarkollegiet. I sitt utlåtande (nr 21) i ämnet uttalade konstitutionsutskottet, att utskottet ansåge sig sakna anledning att i dåvarande läge tillstyrka de föreslagna ändringarna. Härvid framhöll utskottet, att gällande lagbestämmelser vore tillräckligt smidigt utformade för att i praxis möjliggöra lämplig fördelning av utredningsuppgifterna mellan kammarkollegiet och länsstyrelserna. Utskottet erinrade även om att länsstyrelserna dessutom alltid skulle erhålla tillfälle att yttra sig över en av kollegiet verkställd utredning. Motionen avslogs av riksdagen.

Frågan om utvidgning av länsstyrelsernas kompetens i indelningsärenden upptogs av *decentraliseringsutredningen* i dess promemoria nr 22, avgiven den 24 januari 1949. I anslutning till vad utskottet yttrat år 1948 anförde därvid utredningen, att starka skäl talade för att decentraliseringen sträcktes längre än till ändring av praxis beträffande valet av utredningsmän; länsstyrelserna borde få ställning såsom första instans i indelningsärenden, medan kammarkollegiets verksamhet borde begränsas till att kollegiet verkade som central remissinstans samt utfärdade erforderliga råd och anvisningar rörande ordningen för utredningsverkställande. Decentraliseringsutredningen föreslog, att gällande bestämmelser ändrades så, att ansökan om indelningsändring skulle ingivas till länsstyrelsen, som skulle ha att, om skäl därtill föreläge, förordna om utredning.

Funne länsstyrelsen anledning till ändring i den kommunala indelningen, skulle länsstyrelsen med eget utlåtande sända handlingarna i ärendet till kammarkollegiet, som med sitt eget utlåtande skulle överlämna dessa till avgörande av Kungl. Maj:t.

Decentraliseringsutredningens promemoria remitterades för yttrande till kammarkollegiet, länsstyrelserna, domkapitlen, Svenska landskommunernas förbund och Svenska stadsförbundet. Om vad som framkom vid remissbehandlingen må hänvisas till betänkandet, s. 203.

Promemorian har icke föranlett lagändringar.

Kommittén. Rätten för enskild kommunmedlem att taga initiativ till indelningsändring skulle enligt kommitténs förslag upphävas. Om kommunmedlem önskade få indelningsändring till stånd, borde han enligt kommitténs mening vara hänvisad till att söka få frågan upptagen av kommunens fullmäktige eller — om ändringen avsåge överflyttning av område från den egna kommunen till annan kommun och den egna kommunen vore mindre hågad att taga initiativ till ändringen — till fullmäktige i den andra kommunen. Kommittén hänvisade också till att kommunmedlemmen kunde hemställa, att vederbörande statliga myndighet ville upptaga frågan.

Kommittén föreslog också, väsentligen i enlighet med vad decentraliseringsutredningen förordat, att indelningsärendenas handläggning i första instans skulle överflyttas från kammarkollegiet till länsstyrelserna. Medan utredningen icke berört annat än de kommunala indelningsändringarna, föreslog emellertid kommittén, att även ärenden om ecklesiastik indelningsändring borde handläggas av länsstyrelserna; självfallet borde, yttrade kommittén, länsstyrelse i sådant ärende stå i intim kontakt med vederbörande domkapitel.

I motiveringen för sitt förslag i denna del yttrade kommittén, att samhällsplaneringen vore en av länsstyrelsernas viktigaste uppgifter samt att indelningsändringarna utgjorde ett naturligt led i denna planering, varför det framstode som följdriktigt, att ledningen av indelningsärendena anförtroddes åt länsstyrelserna. Den brist på enhetlighet vid ärendenas utredning, som möjligen kunde befaras, om ledningen av det förberedande arbetet anförtroddes åt de 24 länsstyrelserna och överståthållarämbetet i stället för, som nu, åt ett enda centralt ämbetsverk, kunde enligt kommitténs mening förebyggas genom att kammarkollegiet utarbetade generella råd och anvisningar till ledning för länsstyrelserna. Kommittén yttrade, att flera fördelar skulle vinnas genom decentralisering i enlighet med förslaget. Sålunda komme i ökad utsträckning att till utredningsmän förordnas personer, som genom verksamhet i länet ägde god kännedom om förhållandena i orten. Vidare skulle det bli lättare för berörda kommuner

att komma i kontakt med utredningsmyndigheten. Denna skulle också lätt kunna nå de myndigheter i länet, som i allmänhet borde yttra sig i ett indelningsärende.

I övrigt föreslog kommittén i fråga om förfarandet väsentligen följande ändringar.

Rätt att avslå ansökan om indelningsändring — som hittills ansetts tillkomma kammarkollegium — skulle enligt kommittén tillkomma länsstyrelsen, om denna i enlighet med kommitténs förslag bleve utredningsmyndighet. Denna rätt borde lagfästas.

Även den nuvarande praxis med s. k. byråpromemorior borde legaliseras; förfarandet borde, yttrade kommittén, tillämpas av länsstyrelserna i samma utsträckning som dittills skett i kammarkollegiet.

Med hänsyn till kammarkollegiets ställning som central myndighet i avseende på indelningsärenden borde länsstyrelserna dit dels anmäla, när indelningsärende anhängiggjordes, när utredningsman förordnades och när ärende slutligt avgjordes genom avslagsbeslut, dels den 1 december varje år insända förteckning över anhängiga ärenden, varvid särskilt borde angivas, vilka ärenden som förväntades kunna redovisas till kollegiet för slutligt avgörande före den 1 april följande år.

Reservanten. En av kommitténs ledamöter reserverade sig i frågan om överflyttning av indelningsärendenas handläggning i första instans från kammarkollegiet till länsstyrelserna och föreslog, att kammarkollegiet skulle bibehållas som första instans. Det främsta skälet mot decentralisering var enligt reservanten risken för att kravet på enhetlighet i ärendenas handläggning icke skulle kunna upprätthållas i erforderlig utsträckning. Kravet på enhetlighet gjorde sig, anförde reservanten, med särskild styrka gällande i indelningsärenden, när såväl bedömningen av förutsättningarna för indelningsändring som reglerna för de ekonomiska uppgörelserna i stor utsträckning byggde på praxis. Reservanten framhöll vidare, att risken för bristande enhetlighet komme att framträda icke blott i fråga om ärendenas utredning utan även i vad avsåge avslagsbeslut, vilka även framdeles kunde komma att meddelas av utredningsmyndigheten.

Remissyttrandena. Bland remissinstanserna motsatte sig kammarkollegiet och två länsstyrelser kommitténs förslag, att initiativ till indelningsändring icke borde tillkomma enskild kommunmedlem. *Kammarkollegiet* framhöll bl. a., att den enskildes rätt till initiativ i stor utsträckning utnyttjats och i övervägande antalet fall lett till resultat.

Angående kommitténs förslag om decentralisering av förfarandet voro meningarna delade. Överståthållarämbetet, de flesta länsstyrelserna, de större städerna och flertalet övriga kommuner ävensom kommunförbunden

tillstyrkte förslaget eller lämnade det utan erinran. *Länsstyrelsen i Värmlands län* framhöll bl. a., att länsstyrelserna genom sin lokal- och personkännedom hade lättare än ett centralt ämbetsverk att nå direkta förtroendefulla kontakter med kommunala organ och med ortsbefolkningen i gemen och därigenom också besatte större förutsättningar att på ett förberedande stadium utjämna lokala meningsskiljaktigheter. *Länsstyrelserna i Södermanlands* och *Norrbottnens län* framhöll — i tillstyrkande yttranden — de svårigheter länsstyrelserna komme att få när det gällde att skaffa kompetenta utredningsmän, som tillika vore förtrogna med de lokala förhållandena.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län uttalade tveksamhet om lämpligheten i kommitténs förslag och underströk därvid i likhet med nyssnämnda två länsstyrelser svårigheterna att finna lämpliga förrättningsmän.

Kyrkobokföringsinspektören i Lunds stifts norra område avstyrkte kommitténs förslag att länsstyrelserna skulle handlägga även ärenden angående ecklesiastika indelningsändringar. Han uttalade därvid, att, om en decentralisering skulle ske, domkapitlen borde vara första instans i fråga om sådana ändringar.

Förslaget om decentralisering av förfarandet avstyrktes helt av kammarkollegiet, länsstyrelsen i Jämtlands län samt tolv kommuner, varjämte ett flertal kommuner, utan att direkt avstyrka förslaget, ifrågasatte lämpligheten däri. *Kammarkollegiet* anförde till motivering för avstyrkandet bl. a., att den ifrågasatta ändringen kunde befaras medföra dubbelarbete och svårighet att överblicka utredningsärendena. Vidare nämnde kollegiet, att frekvensen av indelningsärenden inom flertalet län vore alltför ringa för att länsstyrelsernas tjänstemän skulle kunna förvärva önskvärd rutin med avseende på ärendena: av de 255 ärenden, som varit föremål för slutlig handläggning inom kollegiet under åren 1951—1955, hade sju länsstyrelser haft i medeltal mindre än ett ärende per år, åtta mindre än två ärenden per år och de övriga länen mellan två och fyra—fem per år. Vidkommande ecklesiastika indelningsändringar yttrade kollegiet, att, då en ändring gällde uteslutande ecklesiastik indelning, länsstyrelsen över huvud taget icke lämpade sig som utredningsmyndighet med hänsyn till den bristande erfarenhet, som länsstyrelsen finge antagas ha beträffande betingelserna för sådan ändring, samt att bristerna härvidlag måste komma att återspegla sig även vid en kombinerad borgerligt kommunal och ecklesiastik indelningsändring.

Angående innehållet i remissyttrandena i denna del må i övrigt hänvisas till föredragande departementschefens redogörelse i propositionen, s. 147—155.

Föredragande departementschefen. I frågan, om initiativ till indelningsändring skall tillkomma enskild kommunmedlem, yttrar departementschefen:

»Kommittén föreslår, att den rätt att taga initiativ till indelningsändring, som enskild kommunmedlem nu äger, skall slopas, enär möjlighet finnes för kommunmedlem att hos vederbörande kommunalfullmäktige eller statliga myndigheter hemställa, att fråga om ändring i kommunal indelning upptages till prövning. Enligt min mening bör emellertid initiativrätten för enskild kommunmedlem bibehållas. Såsom framgår av kammarkollegiets yttrande har denna rätt utnyttjats i stor utsträckning och i övervägande antalet fall lett till resultat, varför den uppenbarligen har en uppgift att fylla.»

Beträffande förslaget om decentralisering av förfarandet från kammarkollegiet till länsstyrelserna anför departementschefen:

»För egen del vill jag gärna framhålla, att jag finner angeläget att decentralisering inom förvaltningen sker i alla sådana fall, då detta är förenat med fördelar som överväger nackdelarna och en decentralisering kan ske utan åsidosättande av rättssäkerhetssynpunkter m. m. Vad angår nu ifrågavarande förslag kan jag emellertid icke finna annat än att olägenheterna av en decentralisering överväger de fördelar man skulle kunna vinna därmed. Jag har sålunda icke blivit övertygad om att några bärande skäl för en ändring av nu rådande ordning ifråga om indelningsärendenas handläggning verkligen föreligger. Och jag vill framhålla, att då statsmakterna vid upprepade tillfällen under senare år prövat just denna fråga, har man kommit till samma resultat. Sålunda avvisade riksdagen 1948 ett motionsledes framfört förslag i ämnet under framhållande av att gällande lagbestämmelser var tillräckligt smidigt utformade för att i praxis möjliggöra en lämplig fördelning av utredningsuppgifterna mellan kammarkollegiet och länsstyrelserna. Jag kan instämma i detta riksdagens uttalande. Ett av decentraliseringsutredningen sedermera framlagt förslag föranledde icke heller någon ändring. Och då därefter 1952 års riksdag begärde översyn av vissa bestämmelser i indelningslagen gjordes icke gällande att någon ändring borde vidtagas i nu förevarande hänseende.

Som skäl för att decentralisera ifrågavarande ärenden har åberopats att samhällsplaneringen — vari indelningsändringarna utgör ett naturligt led — är en av länsstyrelsernas viktigaste uppgifter och att länsstyrelsen därför har större förutsättningar än kammarkollegium att bedöma om en indelningsändring skulle gagna eller motverka en ändamålsenlig bebyggelseutveckling. Vidare har framhållits, att länsstyrelsen bättre än ett centralt verk kan få kontakt med de berörda kommunernas representanter och stundom har lättare att förstå kommunernas synpunkter. Sin uppgift att bevaka de lokala intressena torde länsstyrelsen emellertid kunna fylla lika väl därest länsstyrelsen endast har att avgiva yttrande i dessa ärenden. Det lär knappast med fog kunna göras gällande att kammarkollegiet skulle bortse från lokala synpunkter och intressen. Tvärtom torde dessa regelmässigt ha tillerkänts den största betydelse. Som skäl för en decentralise-

ring har vidare åberopats, att en sådan skulle få till följd att till utredningsmän i större utsträckning än nu skulle förordnas personer, som genom sin verksamhet i länet äger god kännedom om förhållandena i orten och de aktuella problemen därstädes. Av remissyttrandena framgår emellertid att på många håll i landet länsstyrelsernas möjligheter att erhålla kompetenta utredningsmän inom länet är mycket begränsade. Därutöver bör framhållas, att det visserligen är synnerligen önskvärt att utredningsmannen har lokalkännedom men att detta ingalunda är en nödvändig förutsättning för att han skall kunna åstadkomma en fullgod utredning. Det kan tvärtom — för att erhålla en väl kvalificerad och fullt opartisk person — stundom vara lämpligt att till utredningsman utses någon, som icke är bosatt inom länet. Det synes därför vara mest praktiskt, att kammarkollegiet utser utredningsman efter samråd med vederbörande länsstyrelse. Redan nu sker sådant samråd så snart det kan anses påkallat. Det av kommittén åberopade skälet, att en decentralisering skulle medföra att det blev lättare att komma i kontakt med utredningsmyndigheten kan icke tillerkännas någon större betydelse.

Vad som främst talar mot en decentralisering är emellertid enligt min mening att kravet på enhetlighet i indelningsärendenas handläggning icke skulle kunna upprätthållas i erforderlig utsträckning. Detta får sin särskilda betydelse därigenom, att länsstyrelsen skulle få möjlighet att avslå ansökan om indelningsändring. Det gäller här en förhållandevis liten grupp av ärenden, som kräver speciella bedömanden och för vars rätta handläggning det är nödvändigt — till följd av lagbestämmelsernas allmänna avfattning — att noga följa utvecklingen i praxis, ja rentav varje viktigare avgörande. Det kan då icke vara lämpligt, att splittra dessa ärenden från en myndighet, som har och fortlöpande förskaffar sig en samlad erfarenhet av dylika ärenden, på 25 olika myndigheter, av vilka flertalet skulle få handlägga högst ett eller två ärenden om året. Att — såsom kommittén tänkt sig för att undvika den även av kommittén befarade bristen på enhetlighet vid ärendenas handläggning — låta kammarkollegiet utfärda generella anvisningar till länsstyrelserna synes mig icke utgöra någon godtagbar lösning. Förhållandena i dessa ärenden är så mångskiftande att — såsom kammarkollegiet också påpekat — det torde bli svårt att utforma generella anvisningar som kan ge tillräcklig ledning. Härtill kommer även praktiska olägenheter. Det är sålunda av vikt att utredningen i indelningsärendena redan från början erhåller en lämplig uppläggning. Som kammarkollegiet understrukit kan man vidare befara att förslagets genomförande skulle medföra onödigt dubbelarbete m. m. När det slutligen gäller utredning, som avser ändring i den ecklesiastika indelningen, torde icke råda tvekan om att kammarkollegiet är lämpligare myndighet än länsstyrelserna.

På grund av vad jag sålunda anfört och då det hittillsvarande utredningsförfarandet i regel torde ha fungerat på ett tillfredsställande sätt förordrar

jag att kammarkollegiet, liksom hittills, skall såsom första instans handlägga indelningsärendena.»

Vidkommande övriga av kommittén i detta sammanhang berörda frågor uttalar departementschefen:

»Vad beträffar utredningsförfarandet, så bör, såsom kommittén föreslagit, av lagtexten framgå att utredningsmyndigheten äger utan anlåtande av utredningsman själv verkställa utredning i mindre ärenden. Därigenom lagfäster man användandet av det nuvarande systemet med s. k. byråpromemorior. Det bör dock understrykas att detta system icke får användas annat än när det gäller ärenden av mindre omfattning, företrädesvis sådana där områdesbestämningen icke föranleder några större svårigheter och där fråga om ekonomisk reglering av vidlyftigare eller mera invecklad beskaffenhet icke kan förväntas.

Vidare bör, såsom kommittén föreslagit, lagtexten även utvisa, att avslag å framställning om indelningsändring kan ges såväl utan utredning som när utredning redan verkställts.

Vad kommittén i övrigt föreslagit beträffande förfarandet vid indelningsändring föranleder icke någon erinran från min sida.»

E. Upphörd kommuns arkivalier

Kommittén. Kommittén anförde, att riksarkivet i skrivelse till kommittén hemställt, att kommittén ville överväga, om icke en allmän föreskrift rörande överlämnande av upphörd kommuns arkivalier till inkorporeringskommunen respektive den nybildade kommunen borde intagas i en blivande lag om ändring av LKI eller utfärdas såsom en särskild författning. Kommittén uttalade som sin åsikt, att det icke vore erforderligt eller lämpligt att i författningsväg mera ingående reglera den kommunala arkivvården; erforderliga föreskrifter kunde i stället enligt kommitténs uppfattning meddelas i beslutet om indelningsändringen.

Remissyttrandena. Under remissbehandlingen yttrade *riksarkivet*, att arkivet vidhölle sin principiella uppfattning, att en allmän föreskrift om vården av upphörd kommuns arkiv borde utfärdas. Med hänsyn till de efter hand framvuxna principerna och formerna för den kommunala självstyrelsen förklarade sig riksarkivet emellertid taga kommitténs inställning ad notam; riksarkivet sade sig vidare skola efter samråd med kammarkollegiet utarbeta erforderliga anvisningar till arkivvårdsbestämmelser i indelningsbesluten.

Departementschefen anför:

»I likhet med kommittén anser jag icke tillräckliga skäl föreligga för att i lagen intaga bestämmelser om vad som skall åtgöras med upphörd kom-

muns arkivalier eller att utfärda särskild författning därom. Erforderliga föreskrifter i dessa hänseenden torde få intagas i de förordnanden om indelningsändring, vari stadgas att kommun skall upphöra.»

F. Specialmotivering till ändringarna i indelningslagen

Angående motiveringen till de särskilda stadgandena i lagen angående ändring i LKI hänvisas till den av föredragande departementschefen lämnade redogörelsen (propositionen s. 159—168) ävensom till de av denne anvisade ställena i kommitténs betänkande.

Utskottet

Kommunalförbundslagstiftningen

De genom kommunindelingsreformen skapade primärkommunerna utgöra i stort sett arbetsdugliga enheter. En följd av reformen blev, att behovet av samverkan mellan kommuner till en början minskade. Den kommunala verksamheten har emellertid efter hand blivit alltmer omfattande. Främst på grund därav föreligger fortfarande stort behov av samverkan. Behovet framträder bl. a. i fråga om skolväsende, polisväsende, brandväsende, socialvård, bebyggelseplanering samt vatten- och avloppsanläggningar. Landstingen — och städer utanför landsting — bedriva redan nu i betydande utsträckning samarbete i fråga om sjukvården; det kan antagas, att detta samarbete kommer att växa i omfattning.

Om samarbete besluta kommuner i allmänhet själva. Som regel kunna de också välja form för samarbetet. Inom vissa förvaltningsområden kan emellertid statlig myndighet ålägga kommuner att samverka och därvid jämväl bestämma viss form för samarbetet; så är fallet främst i fråga om bebyggelseplaneringen och inom polisväsendet ävensom, från och med den 1 juli 1958, då den nya skolstyrelselagen träder i kraft, inom skolväsendet.

Äro kommuner i behov av samarbete på flera och viktiga områden, kan sammanläggning till en kommun stundom framstå som den lämpligaste lösningen. I andra fall — då samarbetsuppgifterna väl äro så betydande, att lagligen reglerade former synas erforderliga, men de flesta förvaltningsuppgifterna likväl handhas bäst av varje kommun för sig — kan det vara lämpligt, att kommunerna bilda kommunalförbund.

Mot den nuvarande lagen om kommunalförbund, som antogs år 1919, har riktats kritik. Då 1952 års riksdag anhöll om översyn av lagen framhölls sålunda bl. a. (skrivelse nr 198, konstitutionsutskottets utlåtande nr 16), att, i den mån kommunalförbund användes för mer betydelsefulla och medelskrävande uppgifter inom den kommunala förvaltningen, en betänklig splittring uppstode inom medlemskommunernas finanshushållning, samt att

sådant förbund, använt för mindre betydande uppgifter, stundom tedde sig såsom en onödigt invecklad organisationsform. Vidare hänvisades till att kommunalförbundet även i sin tekniska utformning uppvisade betydande brister; såsom särskilt anmärkningsvärt framhölls, att förbundsdirektionen hade en dubbel ställning av förbundsrepresentation och verkställande eller förvaltande organ samt att direktionens verksamhet som beslutande organ icke försigginge under sedvanlig offentlighetskontroll.

Propositionens utformning av kommunalförbundsinstitutionen är enligt utskottets uppfattning i allt väsentligt väl avvägd.

Främst vill utskottet understryka betydelsen av att förslaget — i avslutning till den allmänna principen om att kommuner ha frihet såväl att bestämma, huruvida samverkan skall äga rum, som att välja former för samarbetet — icke stadgar skyldighet för kommun att ingå i kommunalförbund. De tvångsmöjligheter, som kunna erfordras inom särskilda förvaltningsområden, skola framdeles liksom nu regleras i specialförfattningar.

En väsentlig förbättring i förslaget, jämfört med nuvarande ordning, är att mer än en förvaltningsangelägenhet skall kunna anförtros åt ett kommunalförbund. Möjligheten härtill kan bl. a. leda till att kommuner, som bildat kommunalförbund för i första hand viss angelägenhet, kunna finna ändamålsenligt att åt förbundet uppdraga även andra, mindre viktiga gemensamma angelägenheter, vilka måhända eljest fått ombesörjas i privaträttsliga former.

Om kommuner, vilka avse att gemensamt handha angelägenhet av mindre omfattning, icke kunna, på sätt nu antytts, överlåta angelägenheten åt kommunalförbund, som bildats för i första hand annan angelägenhet, bör — om kommunerna icke anse möjligt att samverka i privaträttsliga former — kommunalförbundsformen likväl kunna begagnas. Tack vare att bestämmelserna i lagförslaget medgiva stora variationer i fråga om organens storlek behöver nämligen, såsom föredragande departementschefen uttalat, organisationen icke bliva alltför tungrodd utan torde väl kunna fylla sitt ändamål även för angelägenheter av mindre omfattning.

En viktig nyhet beträffande kommunalförbunds organisation är införande av fullmäktiginstitution. Härmed avlägsnas den nuvarande, i princip betänkliga ordningen, att ett organ är såväl beslutande som verkställande och förvaltande. Den viktigaste följden härav lär vara, att förbundsmedlemmarna genom de av dem valda fullmäktige få fortlöpande insyn i och inflytande på förvaltningen av förbundets angelägenheter.

Från denna synpunkt är den i propositionen valda lösningen av frågan om valbarhet vid val till förbundsfullmäktige ändamålsenlig. Om förbundets fullmäktigeförsamling, såsom i propositionen föreslagits, kommer att bestå uteslutande av fullmäktige i medlemskommunerna, få nämligen kommunernas fullmäktigeförsamlingar en naturlig väg att till förbundet framföra de inom församlingarna härskande opinionerna och att inhämta upp-

lysningar om förbundets verksamhet. En annan följd därav kan bliva, att förbundet lättare än eljest kommer att vinna medlemskommunernas anslutning till sina intressen och behov. Med hänsyn till vad nu anförts samt på de av föredragande departementschefen i denna del uttalade skälen tillstyrker alltså utskottet propositionens förslag i förevarande avseende. Till följd härav avstyrker utskottet den i motionerna I: 504 och II: 645 gjorda hemställan om ändring av sådan innebörd, att till förbundsfullmäktig skulle kunna väljas även den som icke vore fullmäktig i medlemskommun.

Införande av fullmäktiginstitution kommer emellertid att medföra icke blott att medlemskommunernas inflytande över förbundets verksamhet ökas. Även de enskilda kommunmedlemmarna få, på grund av att förbundsfullmäktiges förhandlingar bliva offentliga, ökad insyn i verksamheten.

En naturlig följd av att fullmäktiginstitution införes är att val av revisorer och beslut om ansvarsfrihet icke — såsom hittills — bliva angelägenheter för medlemskommunerna utan i stället ankomma på förbundsfullmäktige.

Att förslaget tillerkänner kommunalförbund lånerätt innebär icke någon ändring i vad nu gäller. Den enda föreslagna ändringen härvidlag är, att lånebeslut skall underställas Kungl. Maj:ts prövning. Så sker redan nu i praxis; utskottet tillstyrker, att denna ordning lagfästes.

I detta sammanhang vill utskottet uttala, att utskottet anser uppenbart, att kommunalförbund, liksom kommun, skall kunna utan underställning upptaga lån av statsmedel, som beviljats av Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, av statlig myndighet. Stadgande därom bör emellertid enligt utskottets mening införas i lagen (16 §).

I motionerna I: 504 och II: 645 föreslås, att kommunalförbund även i övrigt skall få viss underställningsfri lånerätt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller för kommun. Bortsett från de statliga lån, om vilka nyss talats, må kommun, jämlikt 58 § kommunallagen, utan underställning upptaga lån intill ett sammanlagt belopp motsvarande för varje å kommunen belöpande skattekrona en utdebitering av sju kronor, såvitt angår i landstingskommun ej deltagande stad, och en utdebitering av fem kronor, såvitt angår annan kommun. Den underställningsfria lånerätten är alltså ställd i relation till skatteunderlaget inom kommunen. Beskattningsrätt skall enligt förslaget icke tillkomma kommunalförbund; följaktligen skulle lånerätten icke kunna ställas i relation till något skatteunderlag. Dessutom må framhållas, att underställningsfri lånerätt för kommunalförbund uppenbarligen skulle leda till motsvarande inskränkningar av medlemskommunernas underställningsfria lånerätt. Av nu anförda skäl anser sig utskottet icke kunna tillstyrka motionärernas hemställan om underställningsfri lånerätt för kommunalförbund.

Utskottet har ansett skäl tala för att i lagen om kommunalförbund —
5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1957. 5 saml. 2 avd. Nr 17*

liksom i kommunallagen — införas regler om borgen enligt i huvudsak samma grundsatser som gälla för lånerätten. Sådana regler böra emellertid enligt utskottets mening föregås av en närmare utredning.

Vidkommande lagförslagets detaljer har utskottet funnit anledning att föreslå vissa ändringar och att göra vissa uttalanden.

Sålunda vill utskottet, i fråga om medlemmarnas val av förbundsfullmäktige, förorda, att grundsatsen om att sådant val under sedvanlig förutsättning skall vara proportionellt otvetydigt fastslås i lagen (7 §).

Angående tjänstgöringstid för dels kommunalförbunds styrelse och dels sådant förbunds övriga nämnder innebär förslaget, att sagda tid skall vara fyra år ävensom att tidens början och slut skola vara fastställda. Enligt utskottets mening saknas för sist berörda nämnders del anledning att frångå den eljest för sådana nämnder gällande ordningen, att det beslutande organet har frihet att i berörda avseenden förfara efter omständigheterna (13 §).

I detta sammanhang vill utskottet uttala, att bestämmelsen i 4 § om att, därest förbund skall handhava flera angelägenheter, i förbundsordningen skall angivas, huruvida utöver styrelsen skola finnas en eller flera nämnder, har avseende allenast på varaktiga nämnder. Hänvisningen i 12 § till kommunallagens bestämmelser om nämnder innebär, såvitt den gäller 44 § andra stycket sagda lag, att kommunalförbund därutöver må tillsätta de nämnder, som finnas erforderliga, för andra än specialreglerade förvaltnings- och verkställighetsbestyr.

Förslag till kommuns utgifts- och inkomststat skall jämlikt föreskrift i kommunallagen uppgöras av kommunens styrelse. Motsvarande bör enligt utskottets mening på grund av uttryckligt stadgande gälla i fråga om kommunalförbund (16 §). Däremot synes icke erforderligt att i lagen fastställa tid för förslagets uppgörande; fullmäktige böra kunna fastställa tidpunkten efter omständigheterna i varje särskilt fall.

Med instämmande i vad kammarkollegiet förordat (ovan s. 27 f.) anser utskottet det böra i lagtexten föreskrivas, att revisionsberättelsen och de infordrade förklaringarna däröver i avskrift skola tillställas förbundsmedlemmarna i god tid innan frågan om ansvarsfrihet prövas (19 §).

I likhet med vad gäller i fråga om kommuner bör enligt utskottets mening fastslås, att länsstyrelsen skall avgiva yttrande över beslut, som skola underställas Kungl. Maj:ts prövning (20 §).

Rätt att anföra kommunalbesvär över beslut av kommunalförbunds organ skall, enligt vad som uttalats av föredragande departementschefen, tillkomma såväl till förbundet ansluten kommun som medlem av sådan kommun. Utskottet instämmer häri. Emellertid bör i lagtexten otvetydigt uttalas, att så skall vara fallet (20 §).

I anslutning till stadgandena om att vissa protokoll i avskrift skola tillställas förbundsmedlemmarnas styrelser vill utskottet framhålla, att styrel-

serna böra tillse, att protokollen komma till fullmäktiges kännedom, lämpligen genom att anmälas vid dessas närmast kommande sammanträde. På likartat sätt bör förfaras med revisionsberättelsen jämte förklaringar (11, 15 och 19 §§).

För det fall att kommunalförbund undantagsvis har sitt säte inom kommun, som icke tillhör förbundet — exempelvis förbund av landskommuner inom en angränsande stad — innebär förslaget, att tillkännagivande om verkställd justering av protokoll skulle ske på sådan kommuns anslagstavla, som icke tillhör förbundet. I fall som nu nämnts bör enligt utskottets mening i stället gälla, att i förbundsordningen skall angivas, å vilken kommuns anslagstavla sådant tillkännagivande skall ske (4 och 11 §§).

I det fall att kommunalförbund för flera angelägenheter skall upphöra att handhava någon av dessa, skola enligt förslaget stadgandena om förbunds upplösning äga motsvarande tillämpning. I anledning av ett under remissbehandlingen gjort påpekande bör härvid enligt utskottets mening utslutas bestämmelsen om huru med arkiv skall förfaras. Då vidare vissa av de andra stadgandena om upplösning endast delvis torde kunna vinna tillämpning i fall som de nu berörda, bör det ifrågavarande hänvisningsstadgandet (33 §) även i övrigt erhålla en något jämkad lydelse.

Någon förenkling av lagtexten kan vinnas, om genom ett särskilt stadgande bland de allmänna bestämmelserna fastslås, att vad i lagen sägs om kommun skall gälla även municipalsamhälle. Ett sådant stadgande föreslås av utskottet såsom ett nytt moment i 1 §.

De i det föregående omnämnda ändringarna föranleda vissa andra smärre jämkningar i lagförslaget. Även några andra detaljändringar föreslås i samband därmed. De nu åsyftade ändringarna torde icke tarva närmare motivering.

Indelningslagstiftningen

De i propositionen föreslagna ändringarna i 1919 års lag om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning ha, liksom förslaget till ny kommunalförbunds lag, föranletts av framställning från riksdagens sida. Ändringarna — som icke beröra reglerna om förutsättningarna för indelningsändring — avse främst föreskrifterna om ekonomisk reglering, om tiden för indelningsändrings ikraftträdande, om nyval samt om förfarandet vid indelningsändring.

I sistnämnda hänseende har under lagstiftningsärendet övervägts, huruvida utredningsförfarandet i indelningsärenden, som nu ledes av kammarkollegiet, skulle decentraliseras till länsstyrelserna. Förslag därom har emellertid icke framlagts för riksdagen. Härvid har av departementschefen hänvisats främst till att, om förfarandet decentraliserades, kravet på en-

hetlighet i ärendenas handläggning icke skulle kunna upprätthållas i erforderlig utsträckning.

Utskottet — som ansluter sig till vad departementschefen anfört i ämnet — anser, att anledning saknas att i nuvarande läge till omprövning upptaga frågan om indelningsärendenas handläggning. Ej heller i övrigt har utskottet funnit anledning till erinran mot förslaget till lag om ändring i indelningslagen.

Utskottets hemställan

Under hänvisning till vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring, att det i förevarande proposition, nr 150, framlagda förslaget till lag om kommunalförbund icke kunnat i oförändrat skick antagas, samt med avslag å motionerna nr I: 504 och II: 645 — måtte för sin del antaga följande såsom *utskottets förslag* betecknade

Förslag

till

Lag

om kommunalförbund

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §.

För handhavande av en eller flera kommunala angelägenheter må städer, landskommuner, köpingar och municipalsamhällen sammansluta sig till kommunalförbund i den ordning denna lag stadgar.

Sammanslutning för ändamål, som nyss är sagt, må ock kunna ske mellan landstingskommuner samt mellan landstingskommun och stad, som icke tillhör landstingskommun.

Vad i denna lag är stadgat gäller ej, i den mån i lag eller författning särskilda bestämmelser givas om kommunalförbund för visst ändamål.

1 mom. För handhavande av en eller flera kommunala angelägenheter må städer, landskommuner, köpingar och municipalsamhällen sammansluta sig till kommunalförbund i den ordning denna lag stadgar.

2 mom. Vad i denna lag sägs om kommun skall ock gälla municipalsamhälle.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

2 §.

Där kommunalförbund handhar angelägenhet, som det enligt särskild författning åligger kommun att vårda, skola författningens bestämmelser om kommun hava avseende å förbundet.

3 §.

Kommunalförbunds beslutanderätt utövas av förbundets fullmäktige.

Förvaltning och verkställighet tillkomma förbundets styrelse och särskilt tillsatta nämnder.

4 §.

För kommunalförbund skall finnas förbundsordning, vilken skall innehålla bestämmelser om

- 1) förbundets ändamål och medlemmar;
- 2) förbundets benämning och den ort, där förbundet skall hava sitt säte;
- 3) fullmäktiges antal och det antal ledamöter i fullmäktige varje medlem skall utse;
- 4) antalet ledamöter och suppleanter i förbundets styrelse samt, därest styrelsen jämväl skall utgöra i särskild författning angiven nämnd, vad som skall gälla angående valbarhet, sättet för utseende av ledamöter och suppleanter samt deras tjänstgöringstid;
- 5) den rätt att upptaga lån, som finnes böra medgivas förbundet;
- 6) den rätt till fondbildning, som finnes böra medgivas förbundet;
- 7) medlems andel i förbundets tillgångar samt vad i övrigt finnes erforderligt för ordnande av de ekonomiska förhållandena mellan förbundet och dess medlemmar;
- 8) särskilt villkor för medlems utträde ur förbundet och uppgörelse, som i anledning därav må erfordras;
- 9) särskilt villkor för upplösning av förbundet;
- 10) grunderna för skifte av förbundets behållna tillgångar; samt
- 11) vad i övrigt må vara nödigt för ordnande av förbundets förhållanden i fråga om ekonomi och förvaltning.

Förbundsordning skall vidare innehålla bestämmelser om grunder för medlems skyldighet att tillhandahålla medel för förbundsverksamhetens ordnande och fortsatta bedrivande samt den begränsning av denna skyldighet som skall förekomma. I förbundsordning för förbund, som skall handhava angelägenhet, vilken det enligt särskild författning åligger kommun att vårda, må dock icke, såvitt angår sådan angelägenhet, intagas bestämmelse om begränsning av medlems skyldighet att tillhandahålla medel.

Därest förbund skall handhava flera angelägenheter, skall i förbundsordningen angivas, huruvida i förbundet skall finnas endast styrelse eller därutöver en eller flera nämnder, samt i det senare fallet vilka av förbun-

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

dets angelägenheter, som skola omhänderhavas av de olika förvaltningsorganen.

Därest förbund har sitt säte inom kommun, som icke tillhör förbundet, skall i förbundsordningen angivas, å vilken kommuns anslagstavla tillkännagivande om justering av protokoll skall ske.

Om kommunalförbunds fullmäktige

5 §.

Vad i 7 § tredje och fjärde styckena, 11 § första och tredje styckena, 12 § samt 14—28 §§ kommunallagen är stadgat om kommuns fullmäktige skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds fullmäktige.

6 §.

I fullmäktige skall varje förbundsmedlem vara representerad. I övrigt bestämmes fullmäktiges antal med hänsyn till föreliggande omständigheter.

7 §.

Förbundsfullmäktige väljas av medlemmarnas fullmäktige.

Då medlem *har att* utse mer än en fullmäktig, må valet *ske* proportionellt under förutsättning som i 22 § fjärde stycket kommunallagen för där *avsedda fall* stadgas.

Då medlem *skall* utse mer än en fullmäktig, *skall* valet *vara* proportionellt, *därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.*

Till förbundsfullmäktig må väljas *allenast den som är ledamot av förbundsmedlems fullmäktige.*

Förbundsmedlem må till fullmäktig i förbundet *välja allenast ledamot av förbundsmedlemmens fullmäktige.*

Där landstingskommun är förbundsmedlem, *skall vad i denna paragraf sägs om medlemmarnas fullmäktige och ledamot av fullmäktige gälla landstinget och dess ledamöter.*

Vad i denna paragraf stadgas om medlems fullmäktige *skall i fråga om landstingskommun gälla landstinget.*

8 §.

1 mom. Förbundsfullmäktige väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då allmänna kommunalval ägt rum, eller,

*(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

där landstingskommun ingår i förbundet, från och med den 1 januari det därpå följande året.

Val av fullmäktige förrättas i december månad näst före ingången av det år, då fullmäktiges tjänstgöringstid börjar, dock att, där landstingskommun ingår i förbundet, valet må äga rum tidigare under året.

Skall val av förbundsfullmäktige ske i december månad det år allmänna kommunalval ägt rum, skola förbundsfullmäktige väljas av de vid kommunalvalet utsedda ledamöterna av förbundsmedlems fullmäktige. Det ankommer på kommuns fullmäktige att utse en av de nyvalda ledamöterna av kommunens fullmäktige att utfärda kungörelse om sammanträde för val av förbundsfullmäktige och att där föra ordet.

2 mom. Då val av förbundsfullmäktige sker första gången, skall det avse tiden från valets förrättande till ingången av det år, då nästa tjänstgöringstid för fullmäktige börjar.

Underrättelse om val, som sker första gången, skall, med angivande av de valdas namn och postadress, ofördröjligen insändas till länsstyrelsen, som förordnar en av fullmäktige att utfärda kungörelse om fullmäktiges första sammanträde och där föra ordet, till dess ordförande valts.

3 mom. Avgår fullmäktig under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställer den medlem, som utsett honom, fyllnadsval för den återstående delen av tjänstgöringstiden.

4 mom. För året näst efter det, då val av fullmäktige i förbundet ägt rum, skall val av ordförande och vice ordförande i fullmäktige hållas vid fullmäktiges första sammanträde och ordförandeskapet intill dess utövas av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Då val av ordförande och vice ordförande ske första gången, skola de, om förbundet träder i verksamhet å annan tid än vid årsskifte, avse tiden från valens förrättande till utgången av det år, under vilket valen ägt rum.

9 §.

Sammanträden skola av fullmäktige hållas enligt ordning, som bestämmes av fullmäktige. Sammanträde skall ock hållas, när länsstyrelsen därom förordnar eller förbundets styrelse eller de flesta av fullmäktige det begära eller ordföranden finner det nödigt.

Vid sammanträde före utgången av juni månad fattas beslut i anledning av berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning.

Vid sammanträde i augusti månad fastställles förbundets utgifts- och inkomststat.

Vid sammanträde i december månad förrättas val till de befattningar inom förbundet, vilka vid årets slut bliva lediga.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

10 §.

Kungörelse om fullmäktiges sammanträde skall anslås å anslagstavlan för envar kommun, som är förbundsmedlem.

11 §.

Tillkännagivande om verkställd justering av fullmäktiges protokoll skall ske å anslagstavlan för den kommun, där förbundet har sitt säte.

Tillkännagivande om verkställd justering av fullmäktiges protokoll skall, *där ej jämligt 4 § fjärde stycket annat bestämts i förbundsordningen*, ske å anslagstavlan för den kommun, där förbundet har sitt säte.

Avskrift av protokollet skall efter verkställd justering tillställas förbundsmedlemmarnas styrelser.

Om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder

Om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder m. m.

12 §.

Där ej annat är särskilt föreskrivet, skall vad i 30 §, 31 § första stycket första punkten och andra stycket, 32 §, 33 § första stycket första punkten och andra stycket samt 34—46 §§ kommunallagen är stadgat om kommuns styrelse och övriga nämnder m. m. äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder.

Där ej annat är särskilt föreskrivet, skall vad i 30 §, 31 § första stycket första punkten och andra stycket, 32 §, 33 § första stycket första punkten och andra stycket samt 34—46 §§ kommunallagen är stadgat om kommuns styrelse och övriga nämnder m. m. äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds styrelse och övriga nämnder *m. m.*

13 §.

Val av ledamöter och suppleanter i förbundets styrelse *och övriga nämnder* skall förrättas i december månad året näst efter det, då val av fullmäktige i förbundet ägt rum.

Val av ledamöter och suppleanter i förbundets styrelse skall, *där ej annat är särskilt stadgat*, förrättas i december månad året näst efter det, då val av fullmäktige i förbundet ägt rum.

I nybildat förbund skall val, som i första stycket sägs, äga rum vid förbundsfullmäktiges första sammanträde, och skall valet, där ej annat är särskilt stadgat, avse tiden från valets förrättande till ingången av det år, då nästa tjänstgöringstid för ledamöter och suppleanter börjar.

*(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

14 §.

Kommunalförbunds styrelse har att hålla förbundsmedlemmarna under rättade om den allmänna planläggningen av förbundets verksamhet samt om frågor av större ekonomisk eller organisatorisk räckvidd.

Styrelsen äger att från förbundsmedlemmarnas styrelser infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av styrelsens uppgifter.

15 §.

Vid tillkännagivande om verkställd justering av protokoll skall, där ej annat är särskilt stadgat, vad i 11 § första stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

Avskrift av styrelsens protokoll skall efter verkställd justering tillställas förbundsmedlemmarnas styrelser.

Om kommunalförbunds drätsel

16 §.

Vad i 50 §, 52 § första stycket, 53 §, 54 § andra och tredje styckena, 57 § första och andra styckena, 61 §, 62 § första, andra och tredje styckena, 63 och 64 §§, 65 § första punkten samt 66 § kommunallagen är stadgat om kommuns drätsel skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds drätsel.

Vad i 50 §, 52 § första stycket, 53 §, 54 § andra och tredje styckena, 57 § första och andra styckena, 59 § första stycket, 61 §, 62 § första, andra och tredje styckena, 63 och 64 §§, 65 § första punkten samt 66 § kommunallagen är stadgat om kommuns drätsel skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbunds drätsel.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall uppgöras av förbundsstyrelsen. Övriga nämnder skola, inom tid som bestämmes av styrelsen, till denna ingiva sina särskilda statförslag.

I förbundsordning må medgivas, att 55 § 1 mom. och 56 § kommunallagen helt eller delvis skola äga motsvarande tillämpning å kommunalförbund.

I nybildat förbund skall val av revisorer och revisorssuppleanter äga rum vid förbundsfullmäktiges första sammanträde, och skall valet avse tiden från valets förrättande till utgången av det år, då valet skett.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

17 §.

I samband med fastställande av utgifts- och inkomststat bestämma fullmäktige enligt de i förbundsordningen angivna grunderna beloppet av det bidrag, som medlem har att utgiva till förbundet.

18 §.

Kommunalförbund må ej utan Konungens medgivande upptaga lån.

Kommunalförbund må ej utan Konungens medgivande upptaga lån i annat fall än i 59 § första stycket kommunallagen sägs.

19 §.

Revisionsberättelse skall jämte de förklaringar över framställda anmärkningar, som förbundsfullmäktiges ordförande inforrdar, framläggas till granskning och avgörande hos fullmäktige vid sammanträde före utgången av juni månad.

Auskript av berättelsen jämte inforrdade förklaringar skall minst två veckor före sammanträdet tillställas förbundsmedlemmarnas styrelser.

Om besvär och underställning

20 §.

Vad i 75 § tredje och fjärde styckena samt 76—78 §§ kommunallagen är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbund. Ingår landstingskommun i förbundet, skall dock i fråga om besvär och besvärsnämnd vad i 78 § landstingslagen sägs äga motsvarande tillämpning. Besvär rätt tillkommer även förbundsmedlem.

Vad i 74 § fjärde stycket, 75 § tredje och fjärde styckena samt 76—78 §§ kommunallagen är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommunalförbund. Ingår landstingskommun i förbundet, skall dock i fråga om besvär och besvärsnämnd vad i 78 § landstingslagen sägs äga motsvarande tillämpning. Besvär rätt tillkommer såväl förbundet ansluten kommun som medlem av sådan kommun.

Om kommunalförbunds bildande samt om ändring i sådant förbund

21 §.

Kommun, som i 1 § sägs, eller municipalsamhälle äger väcka fråga om

Kommun, som i 1 § sägs, äger väcka fråga om bildande av kommunal-

*(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

bildande av kommunalförbund. Sådan fråga kan ock väckas av länsstyrelsen.

förbund. Sådan fråga kan ock väckas av länsstyrelsen.

Där kommunalförbund avses skola bildas, skall förslag till förbundsordning upprättas.

Hava *vederbörande kommuner eller municipalsamhällen* enats om antagande av förbundsordning och finner länsstyrelsen, att förbundsordningens bestämmelser icke strida mot lag eller författning samt att bildande av det sålunda föreslagna förbundet skulle medföra allmänt gagn, fastställer länsstyrelsen förbundsordningen och bestämmer den tid, då förbundet skall träda i verksamhet.

Hava kommuner enats om antagande av förbundsordning och finner länsstyrelsen, att förbundsordningens bestämmelser icke strida mot lag eller författning samt att bildande av det sålunda föreslagna förbundet skulle medföra allmänt gagn, fastställer länsstyrelsen förbundsordningen och bestämmer den tid, då förbundet skall träda i verksamhet.

22 §.

Vad i 21 § sägs om kommunalförbunds bildande äger motsvarande tillämpning i fråga om läggande av ny *uppgift* å förbund, om ny medlems inträde i förbund eller om annan ändring i förbundsordningen.

Vad i 21 § sägs om kommunalförbunds bildande äger motsvarande tillämpning i fråga om läggande av ny *angelägenhet* å förbund, om ny medlems inträde i förbund eller om annan ändring i förbundsordningen.

Om medlems utträde ur kommunalförbund

23 §.

Medlem av kommunalförbund äger utträda ur förbundet, då förhållande inträffat, som enligt förbundsordningen grundlägger rätt till utträde, eller som enligt 27 § kan föranleda förbundets upplösning. Utträde må ock eljest ske då förbundets övriga medlemmar samtycka därtill.

24 §.

Vill medlem av kommunalförbund vinna utträde, skall ansökan därom göras hos länsstyrelsen.

Över sådan ansökan skola övriga medlemmar höras.

25 §.

Prövas till utträde ur kommunalförbund föreligga skäl, som i 23 § sägs, förordnar länsstyrelsen om utträde så ock om tiden därför och om den uppgörelse, som må vara erforderlig.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

26 §.

Då medlem utträder ur kommunalförbund, upphör dennes ansvarighet för förbundets förbindelser ett år efter utträdet, där ej länsstyrelsen finner skäligt att i avseende å viss förbindelse annorlunda förordna.

Om kommunalförbunds upplösning

27 §.

Kommunalförbund må upplösas
då förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i förbundsordningen förbundet skall upphöra med sin verksamhet,
då sådana förändrade förhållanden inträtt, att antingen förbundsverksamheten icke kan med fördel fortsättas eller ändamålet med förbundet lämpligare kan på annat sätt tillgodoses,
så ock eljest, då förbundsmedlemmarna äro ense om förbundets upplösning.

28 §.

Vill förbundsmedlem väcka fråga om förbundets upplösning, skall ansökan därom göras hos länsstyrelsen.

Över sådan ansökan skola övriga medlemmar höras.

29 §.

Prövas till förbundets upplösning föreligga skäl, som i 27 § sägs, förordnar länsstyrelsen att förbundsverksamheten skall upphöra å tid, som länsstyrelsen bestämmer, och att förbundet skall träda i likvidation.

30 §.

Likvidation verkställs av förbundets styrelse såsom likvidatorer eller, där länsstyrelsen så finner nödigt, av en eller flera likvidatorer, som av länsstyrelsen förordnas.

Då förbundet trätt i likvidation, må kallelse sökas å dess okända borge-närer.

Under likvidationen skola förbundets tillgångar realiseras, i den mån sådant finnes erforderligt, förbundets skulder gäldas samt med behållna tillgångar så förfaras, som föranledes av förbundsordningen.

Om likvidatorers befogenhet att företräda förbundet och om deras rättigheter i övrigt så ock om deras skyldigheter gäller i tillämpliga delar vad angående förbundets styrelse är stadgat.

*(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

31 §.

Då likvidation avslutats, skall redovisning över densamma avlämnas till medlemmarna och anmälan göras hos länsstyrelsen, som förklarar förbundet upplöst.

Medlem, som ej åtnöjes med redovisning, äger anhängiggöra talan hos domstol inom ett år från den dag, då redovisningen erhöles. Försummas det, har medlemmen förlorat sin talan.

32 §.

I samband med beslut om upplösning av kommunalförbund förordnar länsstyrelsen vilken av förbundets medlemmar, som skall övertaga och vårda de till förbundets arkiv hörande handlingarna; och åligger det likvidatorerna att till denne överlämna sagda handlingar.

33 §.

Vad *ovan sägs om kommunalförbunds upplösning äger* motsvarande *tillämpning*, då förbund för flera angelägenheter skall upphöra att handha någon av dessa.

Vad *i 27—31 §§ stadgas skall i tillämpliga delar äga* motsvarande *giltighet*, då förbund för flera angelägenheter skall upphöra att handha någon av dessa.

Om medlemmarnas ansvarighet för kommunalförbunds skuld

34 §.

Befinnes kommunalförbund sakna tillgångar till gäldande av skuld, äro medlemmarna pliktiga att fylla bristen. Om den utdebitering på medlemmarna, som av sådan anledning må erfordras, äger länsstyrelsen att på anmälan av förbundsfullmäktige, likvidatorer eller fordringsägare förordna efter de grunder, som må vara angivna i förbundsordningen eller eljest prövas skäligen.

Yppas skuld, som kommunalförbund ådragit sig, först efter förbundets upplösning, äger vad nu är sagt motsvarande tillämpning beträffande de kommuner *eller municipal-samhällen*, som voro medlemmar av förbundet, då det upplöstes.

Yppas skuld, som kommunalförbund ådragit sig, först efter förbundets upplösning, äger vad nu är sagt motsvarande tillämpning beträffande de kommuner, som voro medlemmar av förbundet, då det upplöstes.

Om fullföljd av talan mot länsstyrelsens beslut

Om fullföljd av talan mot länsstyrelsens beslut i v i s s a f a l l

35 §.

Över beslut, som meddelats av länsstyrelse i fråga om kommunalförbunds bildande, ändring eller upplösning eller i ärende, som därmed äger samband, må besvär anföras hos Konungen.

*(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)**Övergångsbestämmelser*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1958, från och med vilken dag lagen den 13 juni 1919 (nr 294) om kommunalförbund upphör att gälla.

2. Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses däri eljest föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

3. Vad i denna lag föreskrives om förbundsordning och fastställande därav samt om val av förbundsfullmäktige skall äga tillämpning redan före den 1 januari 1958.

4. Enligt äldre lag bildat kommunalförbund skall upplösas. Har sådant förbund tillkommit med stöd av 16 § andra stycket lagen om polisväsendet i riket skall den av förbundet bedrivna verksamheten fortsättas i ett enligt denna lag bildat förbund. Kommunalförbund, vars verksamhet avses skola upphöra samtidigt med denna lags ikraftträdande och omedelbart fortsätts av ett enligt sagda lag bildat, av samma medlemmar bestående förbund, skall vid nämnda tidpunkt upplösas utan föregånget likvidationsförfarande; och skall det nya förbundet övertaga det äldre förbundets tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser ävensom förbundets arkiv. Beträffande annat äldre förbund har länsstyrelsen att så snart ske kan förordna, att förbundsverksamheten skall upphöra och att förbundet skall träda i likvidation.

5. Å äldre förbund, som upplöses efter denna lags ikraftträdande, skola bestämmelserna i 32 § samma lag äga tillämpning.

6. I avseende å regionplaneförbund, som bildats före denna lags ikraftträdande, skall, i stället för vad under 4. stadgas, gälla, att ledamöterna i förbundsdirektionen samt ledamöterna och suppleanterna i regionplanenämnden skola tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, tjänstgöra, de förra såsom förbundsfullmäktige och de senare såsom förbundsstyrelse i förbundet.

B) att riksdagen måtte — med bifall i denna del till förevarande proposition nr 150 — antaga följande

Lag

angående ändring i lagen den 13 juni 1919 (nr 293) om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning

Häri genom förordnas, att lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning skall så ändras, att lagens rubrik erhåller nedan angiven lydelse, att 1, 2, 4—10, 12, 14, 16, 18, 22, 24—29, 32, 35, 37, 38 och 44 §§¹ erhålla följande ändrade lydelse, att 45 §² upphör att gälla, att i lagen införes en ny paragraf, betecknad 40 §, av nedan angiven lydelse, att nuvarande 40 §³ betecknas 41 § och erhåller följande ändrade lydelse, att underrubrikerna före 4, 23 och 24 §§ erhålla nedan angiven lydelse, samt att före 10 § införes en ny underrubrik av nedan angiven lydelse; och kommer till följd härav nämnda lag att hava följande lydelse.

Lag om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning

(*Gällande lydelse*)

(*Föreslagen lydelse*)

1 kap. Om ändring i kommunal indelning

Inledande bestämmelser

1 §.

Med kommun förstås i denna lag landskommun, köping *med egen kommunalförvaltning* samt stad.

Med kommun förstås i denna lag landskommun, köping *och* stad.

2 §.

Om ändring i rikets kommunala indelning förordnar Konungen.

Därvid må *kommuns område ökas eller minskas*, kommun upplösas, så ock ny kommun bildas.

Därvid må *två eller flera kommuner sammanläggas, del av kommun överföras till annan kommun, så ock eljest* kommun upplösas eller ny kommun bildas.

¹ Senaste lydelse av 7 § se SFS 1946:490, av 14, 18 och 38 §§ se 1953:755 samt av 22 § se 1930:257.

² Senaste lydelse av 45 § se SFS 1930:257.

³ Senaste lydelse av § 40 se SFS 1954:299.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Om förutsättningar för indelningsändring

3 §.

Kunna genom ändring i kommunal indelning vinnas fördelar för den kommunala förvaltningen eller lättnad eller utjämning i kommunala bördor eller finnes ändringen främja den ekonomiska utvecklingen inom orten eller eljest medföra gagn, må om sådan ändring förordnas.

Motsätter sig kommun, som av ifrågasatt ändring i kommunal indelning beröres, sådan ändring eller villkor, som med densamma förbindes, och skulle ändringen eller villkoret finnas medföra avsevärd olägenhet för kommunen, må därom förordnas endast då ändringen finnes vara av betydande allmänt behov påkallad, såsom

då oregelbundenhet i rikets indelning eller annat förhållande vållar hinder eller olägenhet i allmänna ärendens behandling eller i tillgodoseende av kommunala behov,

eller viss kommunal uppgift av större vikt finnes vara eftersatt, så att avsevärd olägenhet därav uppkommit eller kan väntas uppkomma,

eller samhälles behov av utrymme för bostäder, industri eller annat dylikt ändamål icke kan inom samhällets område i erforderlig mån tillgodoses,

eller bestående indelning lägger hinder i vägen för den ekonomiska utvecklingen inom orten,

samt ändring i kommunal indelning prövas nödig för att undanröja eller avsevärt minska sålunda förefintligt missförhållande.

Om ekonomisk uppgörelse mellan kommunerna vid indelningsändring

Om fördelning av tillgångar och förbindelser

4 §.

Vid ändring i kommunal indelning skola, där så finnes nödigt, de av indelningsändringen berörda kommunernas inbördes ekonomiska förhållanden ordnas genom uppgörelse, som fastställs av Konungen i sammanhang med förordnande om ändringen; dock att uppgörelse i visst avseende må kunna, där Konungen så bestämmer, senare verkställas i den ordning och enligt de grunder, som i förordnandet angivas.

Då kommun sammanlægges med annan kommun, skola kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den ökade eller nybildade kommunen.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Finnes inom område, som vid *indelningsändring övergår från en kommun till annan*, mark, som är utlagd till väg, gata, torg eller annan allmän plats, skall den förstnämnda kommunens rätt till sagda mark övergå till den kommun, inom vars område marken efter indelningsändringen kommer att ligga.

Finnes inom område, som vid *delning av kommun övergår till annan kommun*, mark, som är utlagd till väg, gata, torg eller annan allmän plats, skall den förstnämnda kommunens rätt till sagda mark övergå till den kommun, inom vars område marken efter indelningsändringen kommer att ligga.

6 §.

Vid delning av kommun skola, där så finnes nödigt, de av indelningsändringen berörda kommunernas inbördes ekonomiska förhållanden i andra hänseenden, än i 5 § sägs, ordnas genom reglering, som fastställs av Konungen i samband med förordnande om ändringen; dock att reglering i visst avseende må kunna, där Konungen så bestämmer, senare verkställas i den ordning och enligt de grunder, som i förordnandet angivas.

Andra kommunala tillgångar, än som i 5 § sägs, ävensom kommunala förbindelser må, där kommunen genom indelningsändringen delas, antingen tilläggas endera av de ändrade eller nybildade kommunerna eller mellan dem fördelas, efter ty skäligt prövas med hänsyn till förhållandet i beskattningsföremål eller invånarantal mellan de områden, i vilka den äldre kommunen delats, eller till annat förhållande, som må anses bestämmande för vardera området andel i den äldre kommunens tillgångar och förbindelser.

Vid reglering, som i första stycket sägs, må kommunala tillgångar ävensom kommunala förbindelser tilläggas endera av de ändrade eller nybildade kommunerna eller mellan dem fördelas efter ty för fördelningen i dess helhet prövas skäligt med hänsyn till förhållandet i beskattningsföremål eller invånarantal mellan de områden, i vilka den äldre kommunen delats, eller till annat förhållande, som må anses bestämmande för vardera området andel i den äldre kommunens tillgångar och förbindelser.

Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må vid uppgörelse

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

träffas bestämmelse, varigenom kommunal tillgång eller förbindelse tillägges allenast del av ändrad eller nybildad kommun.

Överflyttning eller uppdelning, som här avses, av kommunal förbindelse må ej ske med mindre vederbörande fordringsägare därtill lämnat samtycke.

7 §.

Vid fördelning av tillgångar och förbindelser bör, så vitt *lämpligen* *ske kan*, iakttagas:

att fast egendom, som uteslutande eller huvudsakligen är avsedd till gagn för visst område, tillägges den kommun, som området kommer att tillhöra;

att annan i uppgörelsen ingående egendom tilldelas den kommun, som med hänsyn till egendomens beskaffenhet eller rättvis fördelning finnes mest berättigad att övertaga densamma;

att skuld, som vilar å *eller tillkommit* för egendom, som tilldelas viss kommun, till betalning övertages av samma kommun; *samt*

att annan skuld fördelas till betalning, efter ty med hänsyn till övertagna tillgångar och i övrigt rättvis fördelning finnes skäligt.

Vid fördelning av tillgångar och förbindelser bör såvitt *möjligt* iakttagas,

att fast egendom, som uteslutande eller huvudsakligen är avsedd till gagn för visst område, *jämte till egendomen hörande inventarier*, tillägges den kommun, som området kommer att tillhöra,

samt att skuld, som vilar å egendom, som tilldelas viss kommun, till betalning övertages av samma kommun.

8 §.

Har vid fördelning av tillgångar eller förbindelser endera av de ändrade eller nybildade kommunerna övertagit större andel av tillgångarna eller förbindelserna än som med hänsyn till fördelningen i övrigt skäligen må anses *å densamma belöpa*, bör utjämning ske *genom ersättning* i penningar.

Har vid fördelning av tillgångar eller förbindelser endera av de ändrade eller nybildade kommunerna övertagit större andel av tillgångarna eller förbindelserna än som med hänsyn till fördelningen i övrigt skäligen må anses *belöpa å densamma*, bör utjämning ske i penningar.

(Gällande lydelse)

10 §.

Där ej annat föranledes av stadgandet i 5 § eller blivit vid *uppgörelse*, som i 6 § sägs, *bestämt, gälle:*

att, då kommuns område ökas, kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den ökade kommunen;

att, då kommuns område minskas, kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den minskade kommunen; *samt*

att, då kommun införlivas med annan kommun eller ingår i nybildad kommun, kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den ökade eller nybildade kommunen.

9 §.

Varder genom indelningsändringen endera kommunens ekonomiska ställning *avsevärt* försämrad, utan att sådant kan anses uppvägas av den befrielse från kommunala förpliktelser, som genom indelningsändringen vinnes, *och finnes den andra kommunen skäligen böra därför giva ersättning, må dylig ersättning stadgas att utgå på en gång eller under viss övergångstid.*

Lag samma vare, där kommun eljest till följd av indelningsändring har att till ordnande av sin förvaltning vidkännas kostnader, till vilka den andra kommunen skäligen finnes böra lämna bidrag.

(Föreslagen lydelse)

9 §.

Där ej annat föranledes av stadgandet i 5 § eller blivit *bestämt* vid *reglering*, som i 6 § sägs, *gäller*

att, då kommuns område ökas, kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den ökade kommunen,

samt att, då kommuns område minskas, kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den minskade kommunen.

Om särskilt bidrag från en kommun till annan vid delning av kommun

10 §.

Varder genom indelningsändringen endera kommunens ekonomiska ställning försämrad, utan att sådant kan anses uppvägas av den befrielse från kommunala förpliktelser, som genom indelningsändringen vinnes, *må genom reglering, som i 6 § sägs, den andra kommunen åläggas i skälig mån bidraga till bestridande av den förstnämnda kommunens utgifter. Detta bidrag må bestämmas att utgå på en gång eller under viss övergångstid.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Om indelningsändrings inverkan på kommunala stadgars giltighet

11 §.

Gälla inom kommun, som beröres av ändring i kommunal indelning, särskilda kommunala stadgar, vare dessa även efter ändringen i tillämpliga delar gällande inom samma område som förut, där ej i sammanhang med beslutet om ändringen eller sedermera i laga ordning annorledes förordnas.

Om indelningsändrings ikraftträdande och åtgärder med avseende därå

12 §.

Ändring i kommunal indelning skall träda i kraft vid det kalenderårs början, som Konungen bestämmer, icke tidigare än *fyra eller, där kommun genom ändringen delas, nio* månader efter det förordnande om ändringen meddelats.

Ändring i kommunal indelning skall träda i kraft vid det kalenderårs början, som Konungen bestämmer, *dock* icke tidigare än *åtta* månader efter det förordnande om ändringen meddelats.

13 §.

Sedan förordnande meddelats om ändring i kommunal indelning, skall under tiden innan ändringen träder i kraft den kommunala beslutanderätten utövas enligt den nya indelningen,

dock att i fråga om angelägenhet, som avser kommun enligt den äldre indelningen, sistnämnda indelning skall följas, intill dess den nya indelningen trätt i kraft.

14 §.

Fullmäktige i kommun, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, skola företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade kommunen.

Vidkommande sådan kommun äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga fullmäktiges uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val till fullmäktige verkställas för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. *Konungens befallningshavande bestämmer, med tillämpning av vad om valdag*

Vidkommande sådan kommun äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga fullmäktiges uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val till fullmäktige verkställas för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. *Där sådant förordnande meddelats åligger det länsstyrelsen att snarast möjligt*

(Gällande lydelse)

och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, vilken dag valet skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses.

(Föreslagen lydelse)

under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, *bestämma* vilken dag valet skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses *ävensom förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts. Länsstyrelsen äger att i samband därmed förordna om kommunens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande. De nya fullmäktige skola omedelbart efter valet övertaga handhavandet av dem tillkommande uppgifter.*

Beträffande kommun, som ovan sägs, äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, ock förordna, att uppdragen för ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse och övriga nämnder eller i någon eller några av dem skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val verkställas av de nya fullmäktige för tiden till utgången av löpande tjänstgöringstider. Styrelse och övriga nämnder, som utses före den nya kommunindelningens ikraftträdande, skola genast träda i utövning av sina befattningar med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av indelningsändringen.

15 §.

De utskylder till ändrad eller nybildad kommun, vilka året innan indelningsändringen träder i kraft beviljas att under det nästföljande året utgå, skola till utgörande fördelas å dem, som skulle under förstnämnda år varit

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

till kommunen skattskyldiga, för den händelse den nya indelningen redan då varit i kraft.

Angående taxering, debitering av skatt samt beräkning av fordran å skatt hos statsverket i kommun, som beröres av ändring i kommunal indelning, är särskilt stadgat.

16 §.

Då kommuns område skall genom indelningsändring delas, skall vid upprättande av *kommunal röstlängd* året innan ändringen träder i kraft iakttagas, att särskild längd upprättas för varje del.

Då kommuns område skall genom indelningsändring delas, skall vid upprättande av *röstlängd för kommunen* året innan ändringen träder i kraft iakttagas, att särskild längd upprättas för varje del.

17 §.

[har upphört att gälla enl. lag den 29 juni 1946 (nr 490)].

18 §.

I nybildad kommun skall val av fullmäktige förrättas så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i kraft. Om valet icke skall äga rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall det ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Det åligger *Konungens befallningshavande* att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 oktober, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, bestämma vilken dag val av fullmäktige skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses ävensom förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts.

Det åligger *länsstyrelsen* att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, bestämma vilken dag val av fullmäktige skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses ävensom förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts. *Länsstyrelsen* äger att i samband därmed förordna om kommunens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Är nybildad kommun stad, skall *Konungens befallningshavande* inom samma tid förordna person att tjänstgöra såsom kommunalborgmästare, intill dess sådan varder i vederbörlig ordning förordnad, samt utse ledamöter och suppleanter i den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen skall finnas för vissa städer, för tiden till dess dylika bliva av stadsfullmäktige valda.

Är nybildad kommun stad, skall *länsstyrelsen* inom samma tid förordna person att tjänstgöra såsom kommunalborgmästare, intill dess sådan varder i vederbörlig ordning förordnad, samt utse ledamöter och suppleanter i den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen skall finnas för vissa städer, för tiden till dess dylika bliva av stadsfullmäktige valda.

I nybildad kommun må under året innan indelningsändringen träder i kraft kommunens styrelse och övriga nämnder väljas oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för dylikt val.

I fråga om beräkandet av tjänstgöringstid för fullmäktige samt ledamöter och suppleanter i kommunens styrelse och övriga nämnder i nybildad kommun skall så anses, som om tjänstgöringstiden börjat först med ingången av nästföljande året.

Fullmäktige skola omedelbart efter valet övertaga handhavandet av de dem tillkommande uppgifter; och skola jämväl kommunalborgmästare, valnämnd i stad samt kommunens styrelse och övriga nämnder, som utses före den nya kommunindelningens ikraftträdande, genast träda i utövning av sina befattningar med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av indelningsändringen.

19 §.

[har upphört att gälla enl. lag den 29 juni 1946 (nr 490)].

20 §.

Då i anledning av ändring i kommunal indelning röstlängd, som för kommun upprättats, skall användas inom annan kommun, skall röstlängden av valnämnden eller magistraten (kommunalborgmästaren) i förstnämnda kommun för ändamålet tillhandahållas vederbörande myndighet i sistnämnda kommun.

21 §.

Angående upprättande av taxeringslängder i kommun, som beröres av ändring i kommunal indelning, samt lämnande av underrättelser om taxeringen i sådan kommun gäller vad därom särskilt stadgas.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Om nybildad kommuns lånerätt

22 §.

Konungen må efter därom gjord framställning bestämma beloppet av den upplåning, som av nybildad kommun må beslutas utan underställning, intill dess *de i 79 § lagen om kommunalstyrelse på landet och 74 § lagen om kommunalstyrelse i stad* i sådant hänseende meddelade bestämmelser kunna tillämpas.

Konungen må efter därom gjord framställning bestämma beloppet av den upplåning, som av nybildad kommun må beslutas utan underställning, intill dess *den i 58 § kommunallagen* i sådant hänseende meddelade bestämmelsen kan tillämpas.

Om särskild besvärsrätt vid indelningsändring

Om särskild besvärsrätt

23 §.

Mot beslut, som, sedan Konungen förordnat om kommunal indelningsändring och innan densamma trätt i kraft, fattas inom av ändringen berörd kommun med tillämpning av den äldre indelningen, äge medlem av kommunen att föra talan jämväl där han tilltror sig kunna visa, att beslutet strider mot de förutsättningar, på vilka förordnandet om indelningsändringen grundats, eller, även om så ej är förhållandet, att beslutet dock avser angelägenhet, vars ordnande skäligen bör tillkomma kommun enligt den nya indelningen.

Rätt till klagan, som nu är sagd, tillkomme ock annan kommun, som av indelningsändringen beröres, så ock medlem av sådan kommun.

Om förfarandet vid indelningsändring

Om förfarandet

24 §.

Vill kommun eller medlem av kommun väcka fråga om ändring i kommunal indelning, som berör kommunen, ingive till kammarkollegium ansökan i ärendet. Vid ansökningen skall fogas den förberedande utredning, som sökanden kan vilja åberopa.

Sådan fråga kan ock väckas av kammarkollegium eller av *Konungens befallningshavande* efter anmälan hos kammarkollegium.

Sådan fråga kan ock väckas av kammarkollegium eller av *länsstyrelsen genom* anmälan hos kammarkollegium.

25 §.

Har fråga om ändring i kommunal indelning blivit väckt, skall utredning verkställas, där skäl därtill är.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Finner kammarkollegium med hänsyn till ärendets omfattning och beskaffenheten av de frågor, som under utredningen kunna komma under övervägande, att utredningen bör verkställas under kollegii eget inseende, uppdrage kollegium åt särskild utredningsman att verkställa utredningen.

I annat fall överlämne kollegium åt vederbörande Konungens befallningshavande att besörja utredningen; ägande Konungens befallningshavande att, där så finnes erforderligt, förordna utredningsman till sitt biträde.

Där kammarkollegium så prövar nödigt med hänsyn till ärendets omfattning och beskaffenheten av de frågor, som under utredningen kunna komma under övervägande, uppdrager kammarkollegium åt särskild utredningsman att verkställa utredningen. I annat fall besörjer kammarkollegium själv utredningen eller överlämnar åt vederbörande länsstyrelse att verkställa densamma; ägande länsstyrelsen att, där så finnes erforderligt, förordna utredningsman till sitt biträde.

26 §.

Utredning, som i 25 § sägs, skall avse alla på frågan inverkan omständigheter.

Därvid skall särskilt tillses, huruvida ifrågasatt ändring i kommunal indelning bör föranleda ändring jämväl i ecklesiastik, administrativ eller judiciell indelning, i vilket fall utredningen må utsträckas att avse även sådan indelning.

Vid utredningen bör kommun eller kommundel samt såvitt möjligt i övrigt en var, vilkens rätt kan beröras av ifrågasatt indelningsändring, beredas tillfälle att uttala sig i ärendet.

27 §.

Utredningsman äge befogenhet att hos vederbörande begära utlysande av stämmor ävensom utlysa andra sammanträden samt att från offentliga och kommunala myndigheter infordra de upplysningar eller av dem påkalla det biträde, som utan deras oskäligen betungande kan krävas.

Vid stämma eller sammanträde, som ovan sägs, äge utredningsmannen att delta i överläggning.

Utredningsman äge befogenhet att hos vederbörande begära utlysande av eller själv utlysa sammanträden samt att från offentliga och kommunala myndigheter infordra de upplysningar eller av dem påkalla det biträde, som utan deras oskäligen betungande kan krävas.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Förekommer under utredningens gång anledning, att åt utredningen bör givas väsentligen annan eller större omfattning, än som i det åt utredningsmannen givna förordnande varit avsedd, eller yppas hinder mot ifrågasatt ändring eller annan omständighet, som skulle göra fortsatt utredning onyttig, har utredningsmannen att därom göra anmälan hos den myndighet, som honom förordnat.

28 §.

Föranleder utredningen, att ändring i kommunal indelning bör komma till stånd, skall förslag till ändringen ävensom till den ekonomiska *uppgörelse* och de övriga villkor, vartill ändringen kan giva anledning, uppgöras.

Finnes ändring i kommunal indelning böra föranleda ändring även i annan indelning, skall förslag jämväl till sådan indelning uppgöras.

Föranleder utredningen, att ändring i kommunal indelning bör komma till stånd, skall förslag till ändringen ävensom till den ekonomiska *reglering* och de övriga villkor, vartill ändringen kan giva anledning, uppgöras.

29 §.

Har utredning, som verkställts genom *Konungens befallningshavande*, slutförts, eller har därunder förekommit förhållande, som i 27 § *sista* stycket omförmäles, *insände befallningshavanden* handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande till kammarkollegium.

I ärende, som utretts *under kammarkollegii* inseende, skall *Konungens befallningshavandes* utlåtande infordras.

Har utredning, som verkställts genom *länsstyrelsen*, slutförts, eller har därunder förekommit förhållande, som i 27 § *andra* stycket omförmäles, *skall länsstyrelsen insända* handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande till kammarkollegium.

I ärende, som utretts *av kammarkollegium eller under dess* inseende, skall *länsstyrelsens* utlåtande infordras.

Finner kammarkollegium ändring i kommunal indelning icke böra komma till stånd, meddelar kammarkollegium beslut därom.

30 §.

I ärende angående ändring i kommunal indelning, som hänskjutes till Konungens avgörande, skall kammarkollegium avgiva utlåtande.

31 §.

Finner Konungen skäligt anbefalla utredning angående ändring i kommunal indelning, förordne Konungen om utredningen på sätt han finner lämpligt.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Om kostnad för utredning

32 §.

Kostnad för utredning, varom ovan förmäles, må, efter ty därom förordnas av den myndighet, som besörjer utredningen, förskjutas av sökande, som i 24 § sägs, eller av allmänna medel.

Sökande, så ock, där på utredningen följer ändring i kommunal indelning, kommun, som av ändringen beröres, må, efter ty *Konungen prövar skäligt*, förpliktas att helt eller delvis återgälda förskjuten utredningskostnad.

Sökande, så ock, där på utredningen följer ändring i kommunal indelning, kommun, som av ändringen beröres, må, efter ty *prövas skäligt, av den myndighet, som meddelar slutligt beslut angående den ifrågasatta indelningsändringen*, förpliktas att helt eller delvis återgälda förskjuten utredningskostnad.

Om municipalsamhälle

33 §.

Varder i sammanhang med ändring i kommunal indelning municipalsamhälle upplöst eller till sitt område eller sina uppgifter inskränkt, skall angående förhållandet mellan sådant samhälle och kommun, som övertager dess uppgifter, gälla vad i 4—11 §§ är stadgat.

2 kap. Om ändring i ecklesiastik indelning

34 §.

Med församling förstås i denna lag territoriell kyrkoförsamling.

35 §.

Om ändring i rikets indelning i församlingar förordnar Konungen.

Därvid må *församlings område ökas eller minskas*, församling upplösas, så ock ny församling bildas.

Därvid må *två eller flera församlingar sammanläggas, del av församling överföras till annan församling, så ock eljest församling upplösas eller ny församling bildas*.

36 §.

Vid ändring i församlingsindelning äge stadgandena i 4 och 6—10 §§ motsvarande tillämpning.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

37 §.

Ändring i församlingsindelning skall träda i kraft vid det kalenderårs början, som Konungen bestämmer, icke tidigare än *fyra* månader efter det förordnande om ändringen meddelats.

Ändring i församlingsindelning skall träda i kraft vid det kalenderårs början, som Konungen bestämmer, *dock* icke tidigare än *åtta* månader efter det förordnande om ändringen meddelats.

38 §.

Vid ändring i församlingsindelning äge stadgandet i 13 § motsvarande tillämpning i fråga om utövanDET av församlings beslutanderätt.

Är i församling, vars område genom indelningsändring ökas eller minskas, beslutanderätten överlåten åt kyrkofullmäktige, skola dessa företräda såväl den äldre som den ökade eller minskade församlingen.

Vidkommande sådan församling äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga fullmäktiges uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val till fullmäktige *för tiden därefter* verkställas i den ordning, som är stadgad för det fall att val sker första gången.

Vidkommande sådan församling äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att samtliga fullmäktiges uppdrag skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val till fullmäktige verkställas *för tiden till utgången av det år, då allmänna val av fullmäktige nästa gång skola äga rum. Där sådant förordnande meddelats åligger det länsstyrelsen att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli, med tillämpning av vad om valdag är särskilt stadgat, bestämma vilken dag valet skall äga rum även som förordna person att kungöra första sammanträdet med fullmäktige och där föra ordet, till dess ordförande valts. Länsstyrelsen äger att i samband därmed förordna om församlingens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande. De nya fullmäktige skola omedelbart efter valet övertaga handhavandet av dem tillkommande uppgifter.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Beträffande församling, som ovan sägs, äge Konungen, om förhållandena därtill föranleda, ock förordna, att uppdragen för ledamöter och suppleanter i församlingens kyrkoråd och övriga nämnder eller i någon eller några av dem skola upphöra, då den nya indelningen träder i kraft, samt nytt val verkställas å kyrkostämma eller, där församlingens beslutanderätt är överläten åt kyrkofullmäktige, av de nya fullmäktige för tiden till utgången av löpande tjänstgöringstider. Kyrkoråd och övriga nämnder, som utses före den nya församlingsindelningens ikraftträdande, skola genast träda i utövning av sina befattningar med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av indelningsändringen.

39 §.

I fråga om de avgifter till ändrad eller nybildad församling, vilka året innan ändringen träder i kraft beviljas till täckande av nästföljande årets utgifter, äge vad i 15 § första stycket är stadgat om kommun motsvarande tillämpning.

Angående taxering, debitering av skatt samt beräkning av fordran å skatt hos statsverket i församling, som beröres av ändring i ecklesiastik indelning, är särskilt stadgat.

40 §.

[41 § har upphört att gälla enl. lag den 29 juni 1946 (nr 490).]

Vad i 16 och 20 §§ är stadgat angående upprättande av röstlängd för kommun och om tillhandahållande av röstlängd skall äga motsvarande tillämpning i fråga om församling.

40 §.

41 §.

I nybildad församling, där beslutanderätten skall överlätas åt kyrkofullmäktige, skall val av fullmäktige förrättas så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i

(Gällande lydelse)

Skall ny församling bildas, åligger det domkapitlet att så fort ske kan under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 oktober förordna präst att föra ordet i församlingens kyrkoråd ävensom att hålla kyrkostämma och sammanträde med kyrkofullmäktige för val av ordförande och vice ordförande samt kyrkoråd.

I nybildad församling må under året innan indelningsändringen träder i kraft *fullmäktige och befattningshavare* i församlingen utses oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för dylikt val; och *skall* i fråga om beräkandet av *deras* tjänstgöringstid så anses, som om *denna* börjat först med ingången av nästföljande året.

(Föreslagen lydelse)

kraft. Om valet icke skall äga rum under år, då allmänna val av fullmäktige förrättas, skall det ej avse längre tid än till utgången av det år, då sådana allmänna val nästa gång skola äga rum.

Det åligger domkapitlet att snarast möjligt under året innan indelningsändringen träder i kraft och sist före den 1 juli förordna präst att föra ordet i församlingens kyrkoråd ävensom att hålla kyrkostämma eller sammanträde med kyrkofullmäktige för val av ordförande och vice ordförande samt kyrkoråd.

För val av fullmäktige i nybildad församling åligger det länsstyrelsen att inom tid som i andra stycket sägs, med tillämpning av vad om valdag och fullmäktiges antal är särskilt stadgat, bestämma vilken dag val av fullmäktige skall äga rum och huru många fullmäktige skola utses. Länsstyrelsen äger att i samband därmed förordna om församlingens indelning i valkretsar och valdistrikt oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för meddelande av sådant förordnande.

I nybildad församling må under året innan indelningsändringen träder i kraft *kyrkoråd och övriga nämnder* i församlingen väljas oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för dylikt val.

I fråga om beräkandet av *tjänstgöringstid för fullmäktige samt ledamöter och suppleanter i kyrkoråd och övriga nämnder i nybildad församling* skall så anses, som om *tjänstgöringstiden* börjat först med ingången av nästföljande året.

(Gällande lydelse)

Fullmäktige skola omedelbart efter valet övertaga handhavandet av dem tillkommande uppgifter; och skola jämväl *befattningshavare*, som utses före den nya församlingsindelningens ikraftträdande, genast träda i utövning av sina befattningar med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av indelningsändringen.

(Föreslagen lydelse)

Fullmäktige skola omedelbart efter valet övertaga handhavandet av dem tillkommande uppgifter; och skola jämväl *kyrkoråd och övriga nämnder*, som utses före den nya församlingsindelningens ikraftträdande, genast träda i utövning av sina befattningar med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av indelningsändringen.

42 §.

Stadgandet i 22 § skall hava motsvarande tillämpning i fråga om församling, intill dess den i 66 § lagen om församlingsstyrelse meddelade bestämmelsen om lån, som må beslutas utan underställning, kan tillämpas.

43 §.

Stadgandet i 23 § äge motsvarande tillämpning angående beslut i församling.

44 §.

I fråga om förfarandet i ärende angående ändring i församlingsindelning samt kostnad för utredning i sådant ärende skola stadgandena i 24—32 §§ i tillämpliga delar lända till efterrättelse med iakttagande, att vad i nämnda paragrafer sägs om kommun och medlem av kommun skall gälla församling och medlem av församling; att domkapitlet *och, beträffande församling i egenskap av skoldistrikt, skolöverstyrelsen skola äga samma befogenhet att väcka fråga om ändring i församlingsindelning som Konungens befallningshavande; samt att utredning, som här avses, skall äga rum under vederbörlig samverkan med domkapitlet och skolöverstyrelsen.*

I fråga om förfarandet i ärende angående ändring i församlingsindelning samt kostnad för utredning i sådant ärende skola stadgandena i 24—32 §§ i tillämpliga delar lända till efterrättelse med iakttagande,

att vad i nämnda paragrafer sägs om kommun och medlem av kommun skall gälla församling och medlem av församling,

att domkapitlet *skall äga samma befogenhet att väcka fråga om ändring i församlingsindelning som länsstyrelsen,*

att utredning, som här avses, skall äga rum under vederbörlig samverkan med domkapitlet,

samt att särskild utredningsman jämväl skall äga befogenhet att hos vederbörande begära utlysande av kyrkostämma.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

45 §.

Vad i denna lag är stadgat angående församling gälla i tillämpliga delar skoldistrikt, vars angelägenheter handläggas å kyrkostämma eller av kyrkofullmäktige, ändå att dess område icke sammanfaller med församlingens område.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1958.

Där nämnda dag förekommer skoldistrikt, vars angelägenheter handläggas av kyrkofullmäktige och vars område icke sammanfaller med församling, skall, så länge detta förhållande består, vad i denna lag är stadgat om församling i tillämpliga delar gälla sådant skoldistrikt.

Stockholm den 21 maj 1957

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN

Närvarande

A) vid behandling av förslaget till lag om kommunalförbund:

från första kammaren: herrar Englund, Georg Pettersson, Wahlund*, Olsén, Weiland, Erik Olsson, Fritiof Karlsson, Carl Albert Anderson*, Sörlin* och Sveningsson;

från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, Norén, Spångberg, Jonsson i Haverö, Sehlstedt, Svensson i Ljungskile, Magnusson i Tumhult och Hamrin i Jönköping*.

B) vid behandlingen av förslaget till lag angående ändring i indelningslagen:

från första kammaren: herrar Damström, Englund, Georg Pettersson, Wahlund*, Olsén, Fritiof Karlsson, Carl Albert Anderson*, Sörlin*, Jacobsson* och Sveningsson; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, Norén, Spångberg, Swedberg, Jonsson i Haverö, Sehlstedt, Svensson i Ljungskile, Magnusson i Tumhult och Olofson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

till utskottets hemställan under A av herr *Carl Albert Anderson*, som med instämmande av herrar *Englund*, *Weiland* och *Svensson* i Ljungskile ansett

a) att det stycke i utskottets utlåtande å s. 64—65, som börjar respektive slutar med orden »Från denna — — — i medlemskommun», bort ersättas med text av följande lydelse.

»I frågan om valbarhet vid val till förbunds fullmäktige innebär förslaget, att allenast fullmäktig i medlemskommun är valbar. Till stöd härför har föredragande departementschefen anfört, att, då man nu inför en nyordning, avsikten är att uppdraga en klar skiljelinje mellan beslutande och verkställande organ, att fullmäktigskapet i ett kommunalförbund då blir att betrakta som ett slags delegation av maktbefogenheter från fullmäktige i medlemskommunen samt att det med denna utgångspunkt synes principiellt riktigast att förbundsfullmäktige väljas bland medlemskommunernas fullmäktige. Häremot har i motionerna I: 504 och II: 645 anförts, att det från praktisk synpunkt måste vara angeläget att till förbundsfullmäktig kunna utse den person, som är mest lämplig.

Enligt utskottets mening böra de av departementschefen åberopade formella skälen icke få bestämma avgörandet av förevarande fråga. I stället bör frågan, i enlighet med vad motionärerna anfört, lösas utifrån praktiska synpunkter. Härvidlag torde den viktigaste synpunkten vara, att kommunerna — i detta avseende som eljest — i största möjliga utsträckning böra vara obundna av formella regler i sitt handlande. Såsom Svenska stadsförbundet framhållit i sitt remissyttrande, kunna fall givetvis inträffa, då det vore av värde att till förbundsfullmäktig kunna välja även förtroendeman utanför medlemskommunens beslutande organ, exempelvis person, som besitter särskild insikt i de på förbundet ankommande frågorna. Att kommun bör vara oförhindrad att i sådana fall träffa sitt avgörande med hänsyn till vad som är lämpligast från kommunens egen synpunkt, är särskilt angeläget med hänsyn till att förbundens verksamhet ofta kan avse viktiga och kostbara angelägenheter. Här må också pekats på den inkonsekvensen i propositionens förslag, att strängare valbarhetsvillkor skulle gälla vid val till förbundsfullmäktige än vid val till förbundsstyrelse.

De nu anförda skälen föranleda utskottet att i fråga om valbarhet vid val till förbundsfullmäktige förorda motionärernas förslag om sådan ändring av 7 § i lagförslaget, att till förbundsfullmäktig skall kunna väljas även den som icke är ledamot av medlemskommuns fullmäktige.»

b) att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i Kungl. Maj:ts i propositionen nr 150 framlagda förslag till lag om kommunalförbund och med bifall till motionerna nr I: 504 och II: 645 — för sin del antaga följande, såsom *reservanternas förslag* betecknade

Förslag

till

Lag

om kommunalförbund

(Lika med utskottets förslag)

7 §.

(Utskottets förslag)

(Reservanternas förslag)

Förbundsfullmäktige väljas — — — medlemmarnas fullmäktige.

Då medlem — — — — — särskilt stadgat.

Förbundsmedlem må till fullmäktig i förbundet välja allenast ledamot av förbundsmedlemmens fullmäktige.

Förbundsmedlem må till fullmäktig i förbundet välja allenast *den som jämlikt 7 § första och andra styckena kommunallagen kan väljas till* ledamot av förbundsmedlemmens fullmäktige.

Vad i — — — — — gälla landstinget.

(Lika med utskottets förslag)

Särskilt yttrande

vid utskottets hemställan under B av herr *Svensson* i Ljungskile, som anført följande.

På de av kommunalförbundskommittén anförda skälen anser jag, att utredningsförfarandet i ärenden om indelningsändring bort överflyttas från kammarkollegiet till länsstyrelserna. Förslag härom har emellertid icke väckts inom riksdagen, och yrkande om ändring i propositionens förslag i den sålunda antydda riktningen har därför icke kunnat ställas i utskottet.